

Puntarski fuoj

BROJ 7 • GODINA 4 • Studeni 2008. • Zavičajno društvo "PUNTARI" Punta Križa • BESPLATNI PRIMJERAK

ISSN 1845-4593

9 771845 459001

Beseda na početku

Nuan se svijet obruaće i vrijeme pasuje od Ivanje do Jedriejne i od Jedriejne do Ivanje. Tako je bilo, tako je sada a tako će, ufajmo se, bit i na napred. Neka bude aš rekli bi Talijani »Dio guardi«, a mi po našu »Ne daj Bože« da tako ne bude. Od vavek je tako aš su Svijeti Andreja i Svijeti Ivuan za Puntu, parvi i drugi, ki nas z'neba gijedaju, čuvaju, a ako neš falimo, tornaju nas na pruavi put.

Tako se i mi ki delamo »Puntarski fuoj« moramo obin zahvalit će z'nami imaju voje kumbatit i starpijenja za šoportat sve naše bedastoće kije udelamo, finimo fuoj za Ivanju i Jedriejnu. Da nan je još samo znat ko su i oni kuntijenti z'nami? Ma pusmo to, oni najboje znaju će delaju. Za sada smo siguri da su nan duali voje, kuraja i zdruavja da uof fuoj pride vanka, pa smo in za to zahvalni. Ufamo se da će nas i za vrijeme kuo je sprijed nas pomoć i da ćemo zdurat.

Ovo je sijedmi bruoj i za nas je uon kako naše sijedmo dete, svaki drugačiji, svaki na svuov muod ma svi su nan druagi i svi su naši. Reku da je svaki parst na ruke drugačiji ma kada se lupuš, svaki isto boli. Drugačije je i svako materino dete, a ona loštešo svakoga koga je rodila isto voji. Tako i mi, svaki nan je bruoj druagi, kuntijenti smo da se je »rodil«, da je sunce ugijedal i da ga vi morete dobit, vit i prešet.

Svaki smo fuoj do sada udelali za jubaf našega sela, naše Punte. Delamo ga da bi suociji našega Društva znali će delamo i će bi uteli udelat. Pišemo ga da se za Puntu će više čuje i znua, da se od Punte govori i na nju će više misli. Ako niš drugo svaki put podijelimo više od šijesto broji Puntarskoga foja i šijesto ruk ga preštije. Neki ga preštije od parve do zadnje pajine, neki i više puti i sprave ga neka se ne zgubi. Neki ga pasaju ala bona, neki samo pogijedaju fotografije. Jeni je siguro, uon pride vaf ruke svin ki su ustali živet vaf Punte, prešteju ga i svi Puntari vaf Lošinju, Velon Selu, na Rike i Zagrebu. Fuoj dobije i veli bruoj Puntari ki su šli ća, vaf Tualiju, Meriku i Australiju ma su vavek vaf sarcu ustali Puntari.

Veseli nas da fuoj štije i da za njega pita čuda naših judi zis Cresa, uon fini i na Ilovik, Unije, vaf Čunski, Belijej, Ustrine i druga creska sela. Svih fuoj pjažua, hvuale ga, druago in je prešet besedu po našu. Govore da in je žual da i njihovo selo nima fuoj kako će je naš. Sila foji fini vaf Nerezine, a ni ni čudo aš su Puntari i Nerezinčani vavek bili i ustali parvi susedi, deboto jena fameja, viježena istin zajikon i rodon. Kada okuri neš organizat, udelat, za fuoj pisat, prit na Ivanju ol Jedriejnu, oni su nan vavek parvi za ruku dat i pomoć.

Fuoj fini i vaf dosta ruk onih ki su kako se reče »na vluasti«, oni ki su dobili najviše naših voti pa tako i oni više čuju za Puntu. Pomoru nan i oni, neki više neki manje, ma mi bi bili kuntenteji kada bi neki od njih manje obećavali a više za Puntu udelali. Nuan se više puti pari da je za nekih od njih Punta »dalgo od očijeh a još daje od sarca«, da im je lijepo prit vaf Puntu na špaš, plavat ol na kacu, ma da jin je malo teže kada Punte okuri tornat ono će je Punta gvanjela i će nje pripada od turišti, od koncesije za lov, marikulture, sječe šuma i od prodaje nekretnina.

Sve su to šoldi ki po pravu i pravice moraju tornat onde kede su i stvoreni. Kada bi se svi ti šoldi tornali, naše bi selo bilo sila bogato. Zato svih na vluasti niš ne prosimo, ne moraju nan niš regalat, samo išćemo da udelaju jenu jedinu stvuvar, da poštuju pravo i pravicu a to ne bi moral bit nikakof probljem, će ne?

Na nuan je samo na napreda delat za dobrobit Punte, rivat, ne se štuat, ne zgubit voju i ufat se da će i za Puntu prit boja vremenua, kada će i mluadi vaf Punte moć nuać posla, oženit se, zgojit dijec i moć živet. Želeli bi da vaf ovuon našen »Puntarskon foju« jenoga lijepoga dana na pretzadnje pajine moremo napisat će više imijen onih ki su se od putarskog korena rodili a će manje naših Puntari ki su, Buoh ih pomiluj, šli da drugi svijet.

Kako i svako leto, vidimo se na Jedriejne i svin Van želimo Blagoslovljen Božić i Srećno Mluado Leto.

Uredništvo

NASLOVNICA - Lesa na Garmožu koju je napravio Mario Rukonić

PUNTARSKI FUOJ – GLASILO ZAVIČAJNOG
DRUŠTVA »PUNTARI« PUNTA KRIŽA
Mali Lošinj, Trg Zagazinjine 1
Tel.: 051/231-019 • Fax: 051/231-011
Glavni i odgovorni urednik: Ljubo Galjanić

Uredništvo: Branko Kučić, Franko Kučić, Ivan Lovrić,
Leonardo Marušić
Izdavač: LEO-COMMERCE, D. Cesarića 32, tel: 625-910
Tisak: Grafički Zavod Hrvatske - Zagreb
Naklada: 600 primjeraka

IVANJA 2008

TURNIR U BRIŠKULI I TREŠETI

U sklopu proslave Ivanje i ove je godine održan turnir u briškuli i trešeti, na kojem je sudjelovalo sedam parova s igračima ove naše tradicionalne igre iz Punte Križa, Nerezina, Malog Lošinja i Rijeke. Vrlo zanimljivo i izjednačeno nadmetanje parova održano je u nedjelju 22. lipnja, a potrajalo je od deset sati ujutro do iza sedam sati navečer.

Voditelj turnira, Željko Magazin, vrlo je dobro proveo sav zahtjevan organizacijski posao, a kao sudac na turniru nije imao poteškoća jer se igralo korektno i u skladu s pravilima igre. Na kraju je, uz radost pobjed-

nika te razočaranje nekih parova, koji su smatrani favoritima, pobijedio par Milan Topić i Berto Kučić. U finalnom nadmetanju, drugo je mjesto osvojio par Željko Živković i Čedo Lukin dok su treće mjesto osvojili Ivan Lovrić i Bruno Kučić.

Pobjednicima turnira te osvajačima drugog i trećeg mjesta, na guštijerne sprijed crijekve u večernjim satima na završnoj fešti Ivanje uručene prigodne diplome.

Za slijedeću Ivanju turnir će se ponovno organizirati a svim budućim sudionicima želimo sreću, duobre kuarke i će više briškul, batud i akuži.

IZ SADRŽAJA:

Ivanja 2008	3
Akcija čišćenja - Dani kruha	7
Osamdeset godina gospođe Marije Zorović	8
Pismo Vere Bonich-Bracco	9
Uspomene iz Pogane	10
Lesa	11
Akcijski plan razvoja turizma za područje Punte Križa	19
Punta Križa u prostornom planu uređenja grada M. Lošinja	20

Puntarski povijesni vremeplov	26
Rodoslovna stabla puntarskih obitelji	28
Koromač	32
Če je če i kako se se če zove	34
Kantunić od besijed	35
Peter Ivanuša	36
Pjesme	42
Sponzori	43

KOLEDA

Kakova bi to Ivanja bila prez kolede? Da je ne bi bilo, neš bi falilo, bilo bi to kako da je juha prez soli. Da se na vijiliju Ivanje ne zapuali koleda forši bi se i Svijeti Ivuan razjidil, ma ko se i ne bi razjidil siguro bi bil žalostan a nuan bi zameril i rekal da smo tradili stuaru užuancu i neka nas bude sruan.

A će bi pak rekli naši stuari kada bi čuli da za Ivanju ni bilo kolede? Svi bi se nervuoži varteli vaf grobu i još bi se mej sebe kuntreštajuć svadili aš bi jeni govorili da smo se pomutili, pamet zgubili, drugi bi rekli da smo trišćeni ol da smo svi pijani, a tretu da smo inšempijuani ol mati, četarti da nas više niš ni briga, da smo prez krijuance i rišpeta.

Zavol svega toga, kako su regule i užuance, koledu smo udelali i za ovu Ivanju. Oni kih ni maša briga, a takovih se vavek nuajde, će reć: »Tar će, kako da je udelat koledu neki problijem, nijećeš ti, vela stvar«. Ni problijem, ma mora ju se udelat i sve okolo kolede regulat. Ni to niš teško, za pravo reć gušt je i vesijelje ma vajua udelat. Suho pruašće nuać vaf neke ograjice kede se seklo, parnest ga na put, nakarcat ga na kamijon, parnest ga na mesto kede će se koleda važgat. Vajua i mesto malo očistit, skosorat, da oganj ne daj Bože ne uteće. Još se mora i permeš od pompijeri pitat, kuarate napisat, zvat ih, molit da odgovore i na kraju habat njihove predike

kako »vatra mora biti mala - samo simbolična«. Do mesta kede će bit koleda vajua potegnut tubi od vode, takat se na vodovod, a sve to mora bit blizu puta da kamijon od pompijeri more prit blizu.

Nova su vremena, recimo da sve ovo ovako i mora bit, a i zakon govori da se po letu ne smije niš palit, a ja se

pitat, kako to da se je koleda od vavek palila, a ni bilo ni vode ni pompijeri i nikada, baš nikada se niš okolo kolede ni važgalo. Niki vaf Punte, ma ni drugdere po Cresu i Lošinju, kede se delala koleda ne pameti da »se vatra otrgla nadzoru i prouzročila požar«.

Ben, dosta runjat, danas je kako je i svi ovi posli oko kolede nisu teški ako se delaju zis voju i jubaf za užuancu i selo.

Večer prije Ivanje, kada se je zaškurilo, šli smo svi skupa na Varoš, blizu skule, spot Veloga Dvora. Pompijeri su najprije dobro zaleli zis vodu sve okolo za bit siguri i onda smo koledu važgali.

Na početku oganj kako da se premišja će - nijeće, bi ol ne bi, a onda najedanput kako da škopijua, neš začići, čuje se kako da je jena vela maška prestrašeno spuhnula i plamik se dvigne visoko, visoko vaf nebo. Svakoga momijenta je drugačiji vetar i refulići zibju plamik malo na jenu pa malo na drugu buandu. Plamik zaplamsua visoko, pak pade kako da će se kalmat, zgubit fuorecu, a

onda se opeda dvigne visoko, zaškri i po tuon mijuari mualih iskric pošne padat dole, na zemju. Plamik kako da neš poručuje, zove, govori: »Judi, budite kuntijenti, zima je pasala, arivalo je leto, zutra je Ivanja, prontuajte se, ne zaboravite zutra prit vaf Puntu, slaviti ćemo Svijetoga Ivana, a pokle feštejat i ovo godišće kako će smo delali sva pasuana leta, hote judi, zutra je bluagdan, počinut ćete od dela i kuntentat dušu i tijelo«.

Judi pokupjeni okolo kolede kako da su nekako drugačiji, momijent ih vidiš, drugi ne, obrazi in se čavijene kako raci kuhani a šubito pokle ih ni ne vidiš. Svaki na

obrazu i čelu ćuti teplinju ognja i ko ni blizu kolede. Svi gijedaju vaf isto, vaf oganj a svaki misli drugo, neki na oganj svuoga ognjišća i svoju fameju, neki da je oganj veli perikul a prez njega ni života i ki znua će se sve još šloveku varti po glave.

I tako, malo pomalo plamici gube fuorcu, oganj pade i pošne se gasit, ustaje žeravica, za puar uri samo čarna maća a život grije napred do druge Ivanje.

Judi se pomalo parićuju doma, kualmi i kuntijenti aš su udelali i ovo godišće ono će je za udelat - KOLEDU.

IVANJA

Ivanja vaf Punte ni duan kako svi drugi dnevi, drugačiji je na jedan lijepi muod. Sve se kambijua, selo i judi, na boje i veseleje. Selo oživi a judi su vaf isto vrijeme kuntijenti i šerji. Od suamoga jutra svi su de fešta, lijepo obalčeni i kada se kuntraju, kada se pozdruavjaju, svaki se nasmeje i reče ku lijepu besedu. Niki ne teče za posluon aš na bluagdan se ne dela. Niki ne govori vajalo bi ovo, vajalo bi ono, ne runjua se i ne taroče, već pita: »Kako si, kako zdruavje, kako fameja?« Svi te zoveju doma i pitaju će ćeš popit ol pojest. Pridu deca, vnuci bliži i dalnji ruod, prijatelji. Otvore se i one kuće kije su zaklojene forši i cijelo godišće. Pridu svi Puntari ki moreju z Rike, Zagreba, Tualije, Merike, od svukuda kede su našli novo ognjišće, od kada su zis Punte šli ća. Za Ivanju tornaju aš koreni su koreni a huar se zadnji osuši.

Ivanja je bluagdan koga se darži, koga se tijendi i poštuje. Ivanja je duan ki pokupja svih Puntari, duan kada se i vaf uarije ćuti radost i vesijelje, kada se zaboravi ko je ki komu česagod forši i gardo rekal, ko se je ki skin svadil, pokarual, ko se je ki komu zameril ol dišpet udelal.

Na Ivanju su zis Puntu i oni ki vaf svoje selo ne moreju prit, aš su ća negdere dalgo, dalgo od svojih ognjišć a prit ne moreju zavol posla ol će je još gore, zavol mala-tije. Ma i oni su vaf Punte, almeno zis misli. Vaf glave tornjuju vrijeme kuo je pasalo, namisal in tornjuju judi s

kin su živeli, ćakulali i će su na pasuanih Ivanjah delali, povedali, koga su videli ol kuntrali.

Ivanja nam je svin kako jeno velo ognjišće kuon tornjujemo i okolo koga se pokupjamo, svi mi Puntari i svi naši prijatelji ki voje Puntu. Tako je vaf Punte vavek bilo i bit će a tako je bilo i na ovu Ivanju.

Svijetoga se Ivana slavilo na svijete mise, večer na sedan uri. Vaf palne crijekve misil je don Mate Žic. Crijekva palna judi i lijepih ruožic. Z'Merike je vaf crijekvu arivalo novo kadilo, škropilo i zvuončić koga su regalali Karmela Sučić i Feručo Brusić.

Po mise procešijun zis našim Svijetim Ivanom okolo sela a sprijed svih, pokle deboto pedesijet godišć tri nove bandijere. Stua se više nisu mogle načinit pa su, hvala trudu dvih puntarskih famijej, švore zis Dubrovnika udelale nove: bandijeru naše Župe i Svijetoga Andreja, bandijeru Sarca Isusovog i bandijeru Svijetoga Frana.

Kada se finilo sve ovo će lijeći i palni dušu počela je fešta. Najparvo nas je svih skupa pozdravil Franko Kučić, naš predsjednik Zavičajnog društva, rekal nekoliko lijepih besijed, zaželijel svin sreću, zdruavje i duobru zabavu. Po tuon su se sprijed crijekve parvi prežentali vrijedni šuociji folklornog društva »Studenac« z'Nerezin. Rijed je da in se i na uof muod zahvali i čestita aš je ovo leto paslo jušto 55 godišć od kada oni tijende i od zaborava čuvaju naš kanat i tanac. Zasviril je Darijof meščić za njin su prišle divuoijke obalčene na kas, svaka

ruku pod ruku zis svojim mladićen. Zakantali su na guštijerne i sprijed crijekve zatuancali po starinsku. Neki je za škerac rekal da kada oni pošnu tuancat šubito udela nevjera i pošne lampat. Istina je aš svaki ki ima makinu fotografiku šubito pošne fotografat, blicevi lampaju na sve buande i svakome za spomen ustanu fotografije Ivanje i starinskoga tuanca. Kada finiju tuancat zašumi kako da se marete na grote razbijaju aš ni nikoga ki ne buati z'rukami.

Pokle njih prišal je na sunce novi šijesti »Puntarski fuoj« koga delaju i vaf njemu pišu svi ki Puntu voje a će je najboje, sve ih je više. Za uof fuoj pisalo ih je dvanajst, svaki neš po svoju, svaki ono će mu je od Punte, od života vaf Punte prišlo namisal, pa je tako, malo pomalo fuoj krešil na 44 pajine. Sprijed guštijerne, na stoliću zis košićen i mej kiticami javorike klali smo novi bruoj fuoja koga su dobili svi, kako i do sada za niš, ma svaki je vaf košić klual neš šoldi, koliko ki more i zato jeno velo, velo hvala svin ki su pomogli, hvala za svaki cenat, za svaku kunu. Sve prikupjeno dobro će prit za novi, sijedmi bruoj ki ćemo udelat do Jedriejne.

Za nas, ki fuoj delamo, najveće je vesijelje bilo vit kako su svu ki su bili sprijet crijekve zijeli fuoj, udelali korak dvua na buandu, malo se largali od konfužijuona i onda ga otvorili i počeli štet, obarnjevat, gijedat, jedan zis drugin govorit, špjegevat, iskat na fotografije i pokaževat ki je ki. Ki znua do kada bi tako bilo da na guštijerne, sprijed novoga grota ni pošnel svirit Fredi ovoga puta kumpanjuan zis hćeru kua baš lijepo kantua. Svi su pomalo spravili svoj fuoj, klali ga na siguro i fešta je mogla pošnijet.

Za tuancat je sviril Fredi a kada bi uon i oni ki su tuancali malo počinuli, pošnela bi kantat klapa »Burin« zis Cresa kumpanjuana zis harmoniku Eda Flega. Okolo njih šubito su se pokupili svi judi i skupa kantali z'đuše i od sarca prez fermat aš kada je lijepo neka će više durua.

Deboto je bilo škoda feštu, tanac i kanat fermat ma već je pasala jedanaajsta ura i vajalo je pošnijet z'lutriju. Prodalo se čuda lutrij, hvala Marije, Vilme, Feruču, Nardu i drugin. Branko je starpjivo štijel svi oni silni numeri. Neki su bili kuntijenti aš su dobili, neki ne aš su ustali praznih ruk. Oni naj srećnejši zijeli su doma televiziju, jelina, mikrovalnu, varšice i još puno, puno vrijednih stvuari.

Pokle lutrije opeda se je svirilo, kantalo i tuancalo, ki je koliko mogal a neki i do jutra.

Sada kada je sve pasalo vajua zahvalit Tine, Slavenu i drugin ki su delali vaf oštarije ma loštešo tako i ekipe Zvonka Šalova aš su svi ki su bili na Ivanje u njih mogli dobro pojest i popit. Veli su posal udelali i zaštitari ki su cijelu večer i nuoć kumbatili zis auti ki su pasevali okolo crijekve. Hvala i Ferdiju, komu ni bilo teško parnest stuoli i buanci z'Nerezin i Smriječja i još ih tornat nazad.

Nijećemo falit ako rećemo da je sve skupa bilo lijepo a najveć nas veseli da se niki ni svadil ni nanke škuro pogijedal. Mi ki smo feštu organizuali znuamo da se more i boje pa ćemo to imet na pamete za drugu Ivanju.

Zdravi bili, vidimo se k'letu aš dokle budu Puntari po ovije zemje hodili, do Ivanje će se daržat!

AKCIJA ČIŠĆENJA CESTE OD OSORA DO PUNTE KRIŽA

Na inicijativu Lovačkog društva »Halmac« iz Nerezina i uz sudjelovanje članova Zavičajnog društva »Puntari« iz Punte Križa, u nedjelju 15. lipnja ove godine organizirana je i uspješno realizirana ekološka radna akcija čišćenja prometnice i pokrajnjih putova od Osora do Punte Križa.

Ovom je akcijom ujedno na primjeren način obilježen svjetski Dan planete Zemlje. Odazvalo se skoro tridesetak članova te je očišćeno područje uz cestu u dužini od 12 kilometara. Iako je prije dvije godine realizirana slična akcija te put temeljito očišćen od odbačenog otpada, i sada su uz cestu pronađene i prikupljene zabrinjavajuće količine razne plastične, metalne i staklene ambalaže, brojni odbačeni štednjaci, frizeri, bojleri, automobilske gume, dijelovi raznih vozila te čak i kože ustrijeljene divljači.

Ovu su hvalevrijednu akciju svi sudionici završili zajedničkim druženjem na Smriječju kod vrijednog domaćina Branka Rukonića.

DANI KRUHA - DANI ZAHVALNOSTI ZA PLODOVE ZEMLJE

Prve nedjelje mjeseca listopada u Malom Lošinjju održana je državna i svehrvatska smotra Dana kruha - dana zahvalnosti za plodove zemlje 2008. godine. Domaćin ovogodišnje smotre bio je Grad Mali Lošinj i Županija primorsko-goranska. Ovu hvalevrijednu tradicionalnu svečanost posvećenu slavljenju kruha već godinama uspješno organizira Društvo »Naša djeca« Mali Lošinj uz podršku Grada i Turističke zajednice Malog Lošinja.

Na ovoj su smotri sudjelovali pred-

stavnici svih naših županija kao i predstavnici Hrvata iz Bosne i Hercegovine i Srbije s više od 450 sudionika iz 72 osnovne i srednje škole. Tog je predivnog sunčanog jutra Lošinj preplavilo nevjerojatno mnoštvo učenika, izlagača, turista i mještana. Organizatori ovog velikog skupa bili su Pokret prijatelja prirode »Lijepa naša«, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, a sve se odvijalo pod visokim pokroviteljstvom Sabora Republike Hrvatske.

Bilo je gotovo nestvarno vidjeti i uživati u blagodatima izloženima na preko stotinu izložbenih prostora koji su bili postavljeni od Trga do Vele rive. Zavičajno društvo »Puntari« bilo je počašćeno pozivom organizatora da i mi damo svoj doprinos ovoj vrijednoj edukativnoj manifestaciji te smo se predstavili u dijelu koji je činio cjelinu u sklopu predstavljanja starih tradicionalnih zanata.

Uz naš izložbeni prostor bili su Nerezinci koji su posjetiteljima »kalafatali kaić« i »karpali mreže«; Čunšćaci su prikazali sve vezano za branje i preradu maslina u njihovom »tuoriću«. Naše se Društvo predstavilo s dvije pokazne radionice »kako se delaju lese«, a izuzetnu pažnju izazvao je prostor barba Ive Lovrića koji je pokazao kako se pletu »varšice«.

Bila je to prilika da široj publici predstavimo aktivnosti našeg

Zavičajnog društva »Puntari« i da promoviramo naš »Puntarski fuoj«.

Cjelokupan program s izložbenim prostorom, svečanim otvaranjem i zatvaranjem, procesijom i Svetom misom, defileom svih sudionika te izvrsnim kulturno-zabavnim programom, protekao je u predivnom ozračju. Stoga smo i mi kao predstavnici Zavičajnog društva bili zadovoljni što smo dali svoj doprinos i »kamenčić tom mozaiku« raznolikosti, ljepote i raskoši običaja naše narodne baštine.

Osamdeset godina gospođe Marije Zorović

U nekoliko brojeva »Puntarskog fuoja« objavljeno je više članaka o starijim mještankama Punte Križa. Danas u Puntar živi mnogo doseljenika, a vrlo je malo onih rodom baš iz Punte. Ni ja nisam rodom iz Punte, ali ju neizmjerljivo volim pa sam odlučila napisati par redaka o još jednoj starijoj Puntarki, o gospođi Mariji Zorović.

Gospođa Marija Zorović je ove godine proslavila, za mene, jako visoki jubilej, časnih 80 godina. Došla je s otoka Paga i udala se za pokojnog Mira Zorovića čija rodbina potječe iz Nerezina. Živjeli su u Veloj Dragi. Zajedno s njima živjela je i Vinka Zorović, Mirova sestra te njihova majka, koju sam znala samo kao nonu.

Teta Marija (tako sam je oduvijek zvala) bila je vrijedna kao mrav. Ja sam je prvi put srela kada su mi bile tri godine. Divila sam joj se još kao dijete. Za mene, koja sam rođena usred Maribora u Sloveniji, bilo je neobično da ta žena sve radi bez struje i vode. Svakog je dana teta Marija vukla vodu iz cisterne, pekla kruh, ne samo za svoju obitelj već i za sve one koji su dolazili na Bokinić preko Ferijalnog saveza. Pekla je oko sto koluba svaki drugi dan, šila, prala

i peglala na nekoj neobičnoj pegli koju je najprije morala zagrijati i to ugljenom. Uz to je brinula je za svoje petero djece, koja su danas odrasla i došla do svog posla.

Teta Marija me svake godine naučila nešto novo i k tome neobično. Kako se kuha brudet i palenta, kako očistiti tripice i što je crni rižoto. Prešla me je i s kunićem kojeg ni pod razno ne bih pojela, ali ona mi je rekla da jedem kokicu, pa i ukus je bio na kokoš. Rješavala je sve probleme s nama klincima koji bi se bili tu i tamo potukli ili posvađali. Sve je nekako savladala.

Pomagala je svome mužu oko mreža i riba. Kopala u vinogradu,

muzla kože i ovce, nosila im vodu u kablu i to na glavi, čak do Funtuane a i dalje. Prihvaćala se uvijek svakog posla i nikada joj ništa nije bilo teško. Na njenom se stolu uvijek nešto našlo za mene i moga brata. Bili smo »kuhani« i »pečeni« kod nje svakog ljeta i svakog bi dana virili kod nje da vidimo što radi i pitali je kako se što kaže na hrvatski, a naučili smo čak i kako se po gomi povuče vino iz bačve i pritom se napili.

Bila je to moja nezaboravna mladost. Danas nakon toliko godina teta Marija je ostarjela. Ima unuke, koji joj se rado vraćaju. Njezina su vrata uvijek otvorena. Još i danas skuha ručak za cijelu obitelj a kad se skupe, nema ih baš malo.

Ljeti mnogi ljudi rado svrate do nje, da je pozdrave, da se sjete nekadašnjih dana. Za svakoga ima toplu besedu i sjeti se događaja koje su oni već davno zaboravili. Još uvijek dolazim kod nje, još joj se uvijek divim i kao nekad rado slušam i učim kad mi nešto priča.

I baš zbog svega toga, teta Marija, želim vam sve najbolje, puno zdravlja i radosti uz vašu djecu i unuke te da zajedno dočekamo još puno lijepih ljeta na Dragi

Matejka

VIDIMO SE K'LETU

Ma gdje bili, Puntari se rodnom kraju, svom škoju i selu uvijek s radošću vraćaju. Tako je bilo i ovog ljeta. Vidimo ih na fotografijama Eda Marušića, vesele i nasmijane,

okupljene u Puntar Križa u uvali Ul - obitelji Toić i Badurina (SAD), Bernabić i Picinić-Bajčić (Italija), Marušić (Slovenija) i Biondić.

Pismo naše vjerne suradnice i redovite čitateljice Vere Bonich - Bracco

Cari Amici,

è con molto piacere che leggo il "Puntarski Fuoj", soprattutto nella parte scritta "po puntarsku". Non so scrivere in croato, leggerlo solo un po'; così mi sforzo leggendo e rileggendo, magari una sola pagina al giorno. Sono molto interessata ai fatti di tanti anni fa e ai loro protagonisti che non ci sono più ma che sono indelebilmente presenti nei miei ricordi. Forse per la mia età più che matura sono lieta di rivivere col pensiero quei tempi di umiltà economica ma di forte unità sociale in cui tutte le famiglie si assomigliavano per il gran numero di componenti e per le fatiche e i sacrifici che si dovevano affrontare. Il lavoro più diffuso era quello dei campi e dei boschi che accomunava veramente tutti: veniva eseguito, oltretutto, con mezzi manuali e con trasporti condizionati da sentieri impervi e tratti di mare. Ai calli alle mani si aggiungevano, ad esempio, esercizi di equilibrismo sotto carico (il peso degli "šmurići" pieni arrivava a cinquanta chili) praticati su stretti ponti dalla riva alla barca in rollio. L'orario di lavoro era dettato, più che da un contratto, dal sole: dall'alba al tramonto.

Desidero ricordare anche il ruolo di molte donne che si definivano non lavoratrici ma impegnate in lavori casalinghi; come se preparare il pane alzandosi alle tre del mattino per impastare cinque o più chili di farina sovente dopo averla prodotta macinando il grano "na žarna" non fosse un lavoro. E poi gli impegni con scarsità d'acqua come il bucato.

Voglio ringraziarvi per l'articolo sul "Puntarski fuoj" che ha descritto la "japnenica": più volte in Veščina, di fronte alla casa di Draga in cui ho vissuto molti anni delle serie trenta e quaranta, ho visto costruire e funzionare una calchiera. E così ecco rivivere nella mia mente Mihovil Prendivoj ragazzino che tagliava i cespugli per portarli in grandi fascine "briena" sembrando una montagna in movimento. E Celestin, grande esperto, a raccontare il lavoro.

Mi ha intenerito la notizia della scolaresca di Lussino che a Smriječje è andata a lezione di cultura agricola con particolare attenzione alla costruzione di una lesa di "smreka" e del suo montaggio su una "gromača". In questo lavoro di trasmissione culturale mi riconosco in pieno; bisogna comunicare ai giovani quali sono e dove stanno le nostre radici: io non mi stanco di farlo con quelli di famiglia. E uno strumento privilegiato lo trovo proprio nel "Puntarski fuoj" che a tal fine, tenacemente, mi sforzo di tradurre e diffondere.

Ma io non ho soltanto da riferirvi ricordi: ho anche ritorni di notizie di molti nostri conterranei che dovunque, praticando virtù di temperamento come la laboriosità e morali come l'onestà e la lealtà, sono stati capaci di trovare un ruolo. So che tutti hanno avuto grosse difficoltà e che tutti le hanno superate. Ricordo con emozione

quando mio marito ed io ci siamo promessi di fondare le nostre azioni sull'onestà qualunque fosse il contesto sociale in cui le correnti della storia ci avrebbero spinto; e anche di trasmettere tutto ciò ai nostri tre figli (in quel lontano 1951 avevano età fra un anno e cinque anni).

Mi rendo conto che mi sto dilungando un po'. Ma anche in questo sono felice di notare la somiglianza con uno stile che i nostri vecchi avevano: scambiarsi parole oltre il saluto era cosa normale. "Ala: kamo greštè?" oppure "Kan ste bili?" erano espressioni che innescavano le risposte "Sen bila ovamo". "Grižen onamo" e piccoli dialoghi. Più che curiosità erano valorizzazione del contatto, dello stare un po' assieme, magari riposando un pochino.

Prima che mi dimentichi voglio segnalare che in Veli Dvuor si cantava "po beliejsku": erano le Muškardin, le Bluažovice, le Gašparove. Forse venivano proprio da là e cantavano canzoni antiche, una specie di nenie divertenti e gradevoli da ascoltare, particolarmente se dedicate a una sposa nel giorno del matrimonio o la sera prima come serenata beneaugurante: tutte in gruppo si abbracciavano e... via col canto! Noi ragazze ci divertivamo, ascoltando: ma ci prendeva anche un tuffo al cuore pensando a quando sarebbe toccato a noi. Ho nitido il ricordo dell'aria e delle parole di "Oj kruliniću, lipa diko moja".

Complimenti anche per le poesie del "Puntarski fuoj": i sentimenti che esprimono vengono evidentemente dal profondo del cuore. La loro rima scandisce bene gioie e tristezze che potevano essere proprie dei nostri cari e nostalgie che coinvolgono direttamente noi.

E che dire dei racconti di Lovrić? Della concretezza nella descrizione delle "varšice" e di come si costruiscono e della scanzonata fantasia del racconto della capra? Imperdibili!

Negli ultimi novant'anni sono successe moltissime cose. La nostra cara isola ha conosciuto ben cinque diverse sovranità nazionali. Ma ciò che più mi impressiona riguarda l'ultimo periodo: i cambiamenti di costume, la scarsa disponibilità a sacrificarsi, a non sprecare, a farsi guidare da leggi morali di tradizione cristiana. Di conseguenza la cosa che più desidero (lo avete già capito) e per la quale volentieri mi spenderei è che i nostri giovani conoscano un futuro sano, sereno, gioioso. Però va costruito, scelto: non esiste in natura. I confini fra gli Stati si stanno sdrammatizzando: apriamo allora i nostri cuori e incontriamoci, vogliamoci bene, proprio sulle basi che abbiamo già. I ricordi hanno un senso se oltre a generare dolci nostalgie offrono modelli per l'avvenire.

Grazie al Signore per le cose belle vissute e anche per le meno belle che sono state prove da superare ma anch'esse, a conti fatti, fonti di felicità.

A tutti voi complimenti e, per il "Puntarski fuoj", auguri di lunga vita.

Con tanta simpatia,

Vera Bonich Bracco

USPOMENE IZ POGANE

Naša nam je vjerna čitateljica i suradnica gospođa Nives Nikolić dostavila dvije fotografije snimljene na Pogani prije II. svjetskog rata te vrlo zanimljiv tekst koji na najbolji način oslikava život i ljude na Pogani u ono vrijeme.

Gospođi Nives najsrdačnije zahvaljujemo a njezin tekst donosimo u cijelosti.

Na prvoj fotografiji nalazi se Ive Morić - Giovanni Nicolich, čija je supruga bila Marica Badurina, kćerka Bepa. Fotografija je snimljena negdje oko 1940. godine, a na njoj je Ive i njegov vjeran prijatelj i odani pratilac, tovar Piero, na kojem se na krošnjama nalazi nepoznat dječak.

Piero je bio mali tovarčić, ali vrlo koristan i vrijedan. Štoviše bio je nezamjenjiv u poslu koji je Ive obavljao mnogo godina kao opskrbljivač hrane i ostalih potrepština za talijansku mornaricu i financijsku policiju koje su tada bile smještene u selu i na Lusarama i, ako ne griješim, donosio

je sve potrebno za neke vojnike, ne znam točno kojeg roda, koji su jedno vrijeme bili stacionirani na punti Sv. Dumijana.

Ive Morić je imao svoju barku koja se zvala »Santa Maria« u kojoj je bio ugrađen jedan mali motor »Slanzi« koji je bio tvrdoglaviji i od magarca Piera. Mogao se pokrenuti samo nakon što bi mu se zagrijala glava - »testacalda«, ali i tada samo ako je on to htio. Zbog tog svojeglavog motora s Ivom se nekada i uz poneku psovku kretalo iz Svetog Martina s Lošinja za Pogani i Punta Križu. Ovu je liniju održavao tri puta tjedno i stalno prevozio putnike i raznu robu - »tramis«

Tovar Piero na Pogani, kad bi začuo zvuk »ciuf, ciuf« koji je činio mali motor, čim bi barka okrenula oko rta Suha Punta, počeo bi rovat, veselo dozivajući svoga gospodara. Piero je obično bio vezan na Artiću, u blizini velog mula na Pogani pa su po njegovom revanju svi na Pogani znali da stiže barka Ive Morića. Po dolasku Ive bi iskreao svu robu s barke na mul, naprtio sve na Piera, obično šećer, meso, brašno, novine i ostalo te bi se potom uputio u selo.

Čim bi stigli u selo, tovar Piero bi se sam uputio do zgrade u kojoj je bila smještena financa dok bi Ive Morić otišao u oštariju kod barba Iva. Vojnici bi iskreali svu robu s Piera i ostavili ga slobodnog. Nakon oko jednog sata Piero bi sam stigao na Pogani i stao pred kuću u kojoj je stanovao Ive s obitelji tijekom ljeta a zimi sam. Njegova žena Marica, vidjevši kako se Piero kao i uvijek vratio kući sam, bez gospodara, često bi se jako ljutila govoreći: »projketo lokilo«.

Piero je bio kao i svi magarci i mule vrlo tvrdoglav, ali nakon tri, četiri udarca

po stražnjici išao bi s Ivanom kamo bi trebalo. Međutim, jadan onaj koji bi pokušao uzeti magarca te s njim obaviti neki dodatni, neuobičajen posao. Tako se znalo desiti da netko upita i zamoli Iva govoreći mu: »Ive posudi mi tovara«, a Ive bi odmah spremno odgovorio: »Svakako, uzmi ga i želim ti dobar posao«. Magarac Piero u sebi je tada mislio sasvim drugo. Nakon što bi dopustio da ga se nakrca drvima, primjerice na Činkarici ili negdje drugdje, on bi zaključio da nema smisla ili da uopće neće raditi za nekog drugog. Dok bi prolazio uskim klancima na kojima su visoke gromače s obje strane, krenuo bi uz jednu gromaču i s teretom drva uporno strugao po njoj. Tvrđoglavo bi to činio sve dok se drva, nakrcana na njegovim leđima ne bi rasula i popadala na zemlju, na veliku žalost i ljutnju onog tko je ta drva morao ponovno krcati, vezivati i učvršćivati da bi stigao do odredišta.

Bilo bi za ispričati još mnogo priča i dogodovština s tvrdoglavim Pierom. S druge strane, bio je dobar kao kruh, naročito s djecom, pa smo mu znali od repa plesti pletenice što je on mirno i spokojno dozvoljavao.

Poslije Drugog svjetskog rata, kad su talijanska vojska i financa otišle iz Punte Križa, za Piera više nije bilo posla. Još se sjećam tužnog kraja, negdje pedesetih godina prošlog stoljeća, kada se baš nije najbolje živjelo, Ive je Piera doveo u Mali Lošinj, prodao mesaru Bajčiću, a on ga je prodao kao teletinu.

Ovo su sjećanja mene, kćerke Ivana Morića, Nives, kao i mnogih drugih s Pogane

Nives Nikolić

1. Nicolich Antonia r. Scopinich, 2. Quinti Carmela r. Alessio, 3. Chiuchich Ines r. Postogna, 4. Chiuchich Adelia r. Tuzzi
5. Nicolich Domenica - Dume, 6. Nicolich Giovanni - Ive Morić, 7. Nicolich Antonio-Toni Morić, 8. Hoglievina Natale - Nadalo,
9. Hoglievina Anna r. Nicolich - Moričevića, 10. Hoglievina Anna - Anucci, 11. Antonini Nives r. Nicolich, 12. Nicolich Marija r. Badurina - Marica, 13. Chiuchich Roberto, 14. Della Toffola Lucia r. Quinti, 15. Nicolich Maria-Moričevića, 16. Nicolich don Giovanni, 17. Nicolich Marija - Marići, 18. Nicolich Matteo - Morić, 19. Chiuchich Giovanni - Đani, 20. Chiuchich Antonio - Capitano

LESA

Krećući se Cresom i Lošinjem pa tako i područjem Punte Križa, svatko ponajprije uoči bezbrojne, nepregledne nizove suhozida - »gromača« - koji opasuju sve pašnjačke površine. Potom na prolazima između gromača zamijeti karakteristične zatoke, izrađene od drvenih kolaca. To su lese koje naši preci izrađuju od davnine, od onih davnih vremena kad su na ovim otocima pronašli svoj životni prostor.

Lese u biti predstavljaju naša autohtona, otočna »pašnjačka« vrata i primarno služe za zatvaranje prolaza u i iz »ograjica« - pašnjaka, na kojima pasu stada naših žilavih, izdržljivih i skromnih ovaca.

Pašnjake omeđuju tisuće i tisuće kilometara suhozida - gromača što su ih marne, žuljevite ruke težaka izgradile kako bi se ovce mogle premještati s jedne paše na drugu. Premještanje ovaca uvijek je bilo nužno jer se na taj način ionako skromna travnata masa mogla racionalno koristiti, odnosno, dok na jednom pašnjaku ovce pasu, na drugom se trava može obnoviti, nanovo izrasti. Dobar i domišljat vlasnik stada iskonskim je iskustvom uvijek znao točno i u najpogodnije vrijeme premjestiti ovce s jednog pašnjaka na drugi, čime se neprekidno iz godine u godinu, iz generacije u generaciju, zatvarao beskonačan ciklus pašarenja.

Kako bi se do svakog pašnjaka moglo nesmetano doći, formiran je nevjerojatan, gotovo beskrajn niz putova i staza koje su omogućavale pristup baš svakom dijelu površina na kojima se ovce moglo pasti. Svatko tko prolazi ovim područjem, bio on izletnik, turist ili slučajni namjernik, može lako uočiti kako su ti putovi logično postavljeni i racionalno trasirani na način da se u te tisuće i tisuće ograjica uvijek stiže najjednostavnijim i najkraćim putem i svaka, baš svaka ima svoj pristup. Kad bi mogli te silne pašnjačke putove - »klance« - vidjeti iz ptičje perspektive, pod nama bi se ukazala prekrasna i nevjerojatna čipka bijelih kamenih gromača i putova na zelenoj podlozi pašnjaka.

Gromače su u pravilu visoke onoliko koliko je nužno da ih ovce ne mogu preskočiti, a klanci široki onoliko koliko je potrebno da se njima može nesmetano kretati magarac - »tovar« - s teretom drva ili svega ostalog što se prenosilo na njegovom sedlu - »krošnjama«. Klanci i gromače predstavljaju temelje graditeljske baštine našeg ruralnog područja i nešto što će zasigurno primijetiti čak i onaj tko prvi put kroči na Cres i Lošinj.

Mreža pašnjačkih putova, opasana tisućama kilometara gromača, ne bi bila dostatna za nesmetanu komunikaciju da za svaku ograjicu, za svaki pašnjak, ne postoji najmanje jedan prolaz - »pašuj« - jer kako bi se bez toga u pašnjak moglo ući, bilo pješice, na konju ili magarcu, a danas vozilom. Stoga je logično da svaka ograjica ima mjesto gdje se gromača prekida, gdje su izgrađeni prolazi, čime je riješen problem ulaza i izlaza u i iz pašnjaka a da se ne mora penjati na gromaču ili preskakati preko nje. Međutim, prolazi ne mogu ostati otvoreni jer bi ovce koje u pašnjaku pasu vrlo brzo izašle iz njega, odlutale na druge pašnjake, pomiješale se sa stadom drugog pastira, učinile štetu na nekom nasadu, vinogradu ili vrtu. Stoga su se naši domišljati preci dosjetili kako riješiti i ovaj, nazovimo ga problem i došli na ideju da naprave lesu. Kako se sve uvijek radilo od prirodnih materijala, od onoga što im je priroda na ovom škrtom otočnom kamenjaru podarila, tako se i lesa izrađivala od onoga što nas okružuje, što nam je nadohvat ruke bilo nekada kao i danas.

Da bi od zaborava sačuvali način kako se izrađivala lesa u ovom ćemo tekstu opisati onaj najstariji u kojem se svi dijelovi lese rade od materijala koji je čovjek nalazio u svom prirodnom okolišu, dakle način u kojem se za izradu lese nisu koristili nikakvi »moderni« materijali poput čavala, žice ili boja za zaštitu drva, kao ni suvremeni alati za sječu i obradu drva, poput motornih pila ili električnih bušilica.

DIJELOVI LESE - NAZIVI

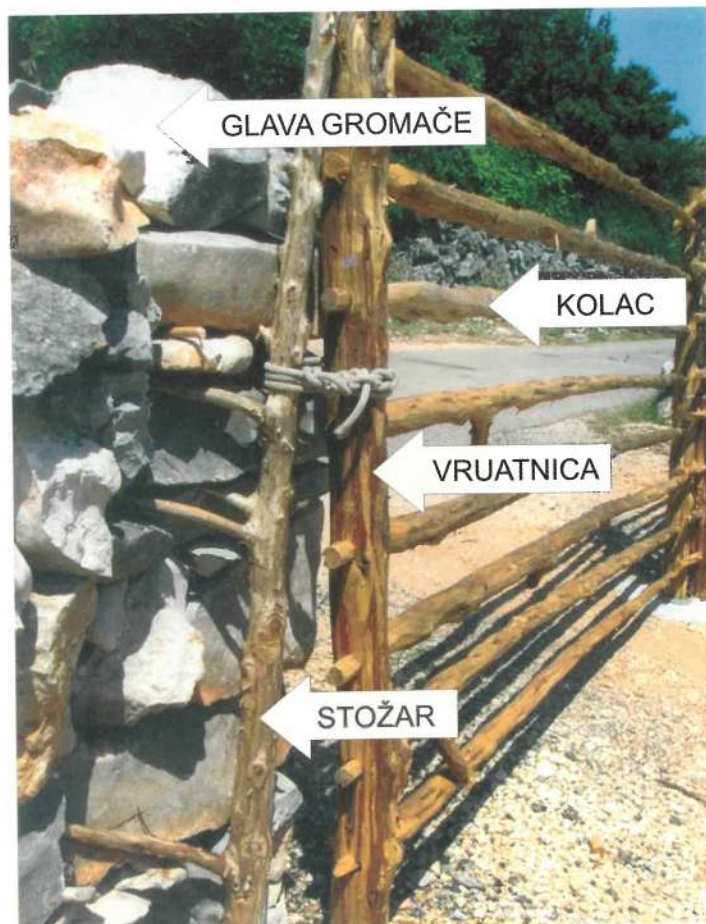
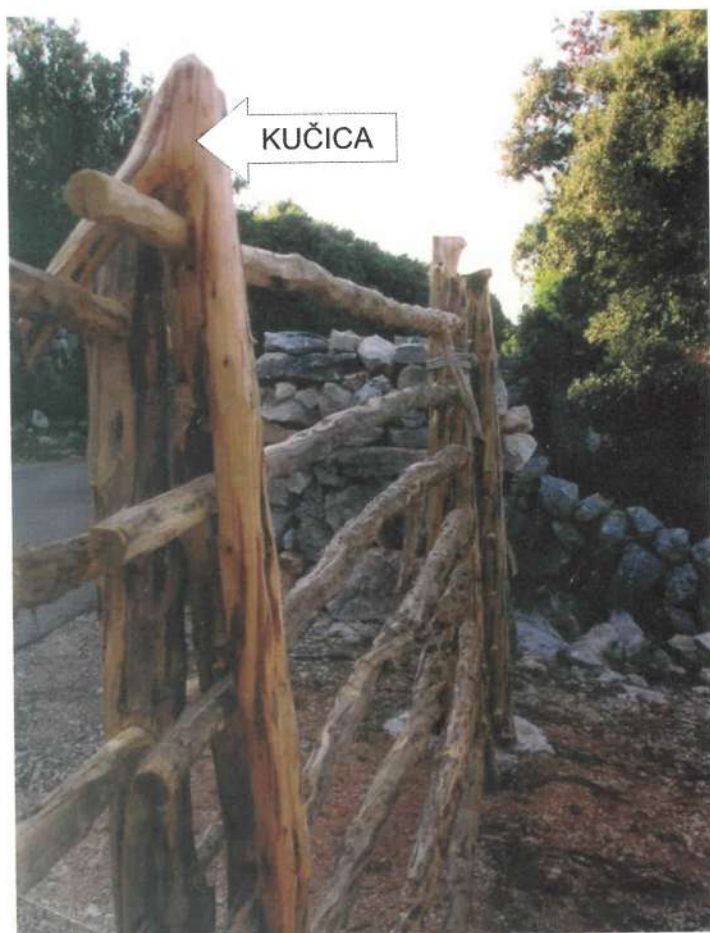
Lesu u našem dijalektu označava predmet, napravu koja predstavlja otočna specifična vrata koja služe za nesmetan ulazak u pašnjak, maslinik, vinograd, vrt ili štalu i kada kažemo lesa, mislimo na njenu cjelokupnu konstrukciju. Međutim, lesa se sastoji od više dijelova od kojih svaki ima svoje ime, svoj narodni naziv.

Osnovni dijelovi lese su »vruatnice« - deblji, okomito postavljeni stupovi visoki oko 1,25 do 1,50 metar, blago zaobljeni na oba kraja. Prva vratnica, odnosno ona oko čije se osi pri otvaranju ili zatvaranju lesa okreće, nešto je deblja od one druge a ujedno je i nešto malo duža. To je iz razloga što ova vratnica leži na tlu u koje može biti djelomično ukopana ili je u zemlji udubljena omanja rupa na čijem je dnu položena »škrila« - ravna kamena ploča na kojoj leži »peta« - donji kraj vratnice oko koje se lesa okreće odnosno otvara. Ova je druga varijanta bolja jer drvo vratnice ležeći na kamenoj podlozi manje trune od onoga ukopanog u zemlju; a i lesa se lakše okreće na čvrstom ležištu. Druga vratnica ne dodiruje tlo već se nalazi par centimetara iznad njega. Na obje su vratnice »zvertane« - izbušene »škuje« - rupe, na otprilike 15 do 20 centimetara udaljenosti jedna od druge, a promjer im može biti od 25 do 40 milimetara. Takvih rupa na obje vratnice ima 7 do 8, ovisno o visini lese.

U te se izbušene rupe umeću »kolci« - vodoravno postavljeni drveni, ravni i obli štapovi napravljeni, kao i sve na lesi, od smreke ili breke. Kolci su dugi onoliko

koliko je lesa široka, a širina lese ovisi o širini prolaza između dvije gromače, što može biti otprilike dva do dva i pol koraka. Kolci su nešto deblji od promjera rupa na vratnici, a na oba su kraja pravilno zaobljeni i istanjeni tako da se mogu uvući u rupe. Osim toga, kolci su nešto duži od širine same lese te na prvoj, debljoj vratnici (oko koje se lesa vrti) samo neznatno proviruju kroz rupu, dok na drugoj vratnici mogu biti i tridesetak centimetara izvan vratnice. Da bi kolci dobro i precizno prijanjali uz rupe i da se lesa ne bi rastvorila, u one rupe u koje kolci dobro ne legnu ili su nešto tanji od promjera rupe umeće se »kunj« - drveni klin koji se umetne i nabije u prostor između kolca i rupe s vanjske strane. Danas se ovo rjeđe koristi pa se umjesto kunja koriste čavli, ponajviše pocinčani da duže traju. Na srednjem dijelu otoka Cresa kolci se nazivaju »trese« ili »pruta«.

Da bi lesa mogla služiti svojoj svrsi, mora ju se postaviti uz gromaču, a za to je neophodan jedan čvrst nosač koji se naziva »stožar« koji u suštini ima ulogu istovjetnu okviru (štoku) na klasičnim vratima. Stožar, kako nam i sama riječ govori, osnovni je oslonac ili nosač lese jer bez njega ona ne bi bila funkcionalna i ne bi služila svojoj svrsi. On se izrađuje od debljeg drva smreke (debljeg od onog za vratnicu) visine nešto više od visine same lese i postavlja se na »gluavu od gromače« - na rub gromače. Da bi se stožar pričvrstio uz gluavu gromače, s jedne se njegove strane ostave dvije do tri jače bočne grane.

Stožar, koji mora biti stabilan, čvrst i nepomičan, ukopa se i zabije u tlo. Potom se dio na rubu suhozida sruši te ponovno sazida na način da se na one ostavljene grane stožara naslaže do potrebite visine veliko kamenje, po mogućnosti što pravilnijeg oblika, pa tako grane ostanu unutar gromače, pritisnute, pričvršćene i ukliještene velikim i teškim kamenjem poslaganim »u križ« što znači da se kameni blokovi slažu po dužini okomito jedan na drugi.

Vruatnica lese se uz stožer pričvršćuje sa svojevrsnom spojnicom koja se radi od »tarnele« upletenog konopa ili od čvrste tanke i račvaste grane (u obliku slova Y). Danas se u ovu svrhu koriste čvršća žica, gumene trake ili tanji lanac - »žica, goma i kadina«. Spoje se obično na dva mjesta pa se spona postavlja između prve, deblje vruatnice i stožara na gornjem i donjem kraju.

S druge strane lese, odnosno na strani s koje se ona otvara, postavlja se drugi, nešto tanji stožar, također učvršćen bočnim granama u gromaču. Pošto se na ovoj strani lesa naslanja uz gromaču, ovdje se postavlja »pekja« ili »veruga« koja ima ulogu istovjetnu bravi na vratima. Veruga se u najstarijim vremenima radila od smreke (danas od žice), odnosno od pogodne grane u obliku slova V. Pričvršćivala se, odnosno uglavljivala kamenjem u gromači te je svojim oblikom činila okrugao utor u koji se umetala »kučica«. Ako verugu zamislimo kao bravu, onda kučica predstavlja praiskonski, primitivni ključ, kojim se lesa, pašnjačka vrata, zatvara, zaključava, odnosno »zaveruža«.

Kučica se izrađuje od tanje ravne grane smreke ili breke koja na gornjem, debljem kraju ima kraću kuku (po njoj je i dobila ime) u obliku slova V. Na lesu se postavlja tako da se gornji kraj, kuka objesi na najviši kolac, a donji tanji dio uvuče u verugu. Duljina joj je nešto kraća od visine lese te ne dodiruje tlo i predstavlja vrlo jednostavnu i efikasnu napravu za zatvaranje lese.

Mnogi od ovih naziva dijelova lese koji se spominju u ovom tekstu više se ne koriste ili se to čini vrlo rijetko. To ne treba čuditi jer se i lese rabe sve manje i samo se rijetko još izrađuju. Gotovo smo sigurni da i u ovom tekstu nedostaju neki nazivi pojedinih dijelova lese, a neki su možda i pogrešno navedeni. Stoga pozivamo sve koji znaju i još pamte neki, ovdje nezabilježen naziv, da nam se obrate i isprave odnosno nadopune eventualno ispušteno i zaboravljeno. Samo ćemo tako od nestanka i zaborava sačuvati neprocijenjeno bogatstvo našeg dijalekta i uopće hrvatskog jezika.

Kao skroman prilog ovoj problematici pokušali smo s par natuknica pojasniti korijen pojedinih riječi, dijelova lese, uz ogradu i napomenu da se ovdje radi o amaterskom pokušaju te da je za cjelovitu i kvalitetnu obradu ove teme nužan stručan i profesionalan pristup jezičnog stručnjaka - dijalektologa.

LESA - korijen ove riječi nije jednostavno odgonetnuti i najvjerojatnije je nastala na ovom našem užem području kad je specifičnim i autohtonim pastirskim vrstama trebalo nadjenuti ime. Naziv lesa koristi se samo na srednjem i južnom dijelu otoka Cresa te na sjevernom

dijelu otoka Lošinja (Sv. Jakov, Nerezine). Ovaj se naziv ne koristi ni na južnom dijelu Lošinja, primjerice u Čunskom, jer se na tom području lese gotovo ni u prošlosti nisu koristile. Određenu sličnost ovoj riječi nalazimo u slovenskom jeziku u kojem se drvo naziva les (naša je lesa izrađena isključivo od drveta). Na sjevernom dijelu Cresa se lesa naziva ZATOKA pa tako u Besedaru bejske Tramtane, autora Nikole Velčića nalazimo objašnjenje: **zatoka** - drvena vrata od kolja za ulaz u vrtove, ograde te pregratke u štalama.

VRUATNICA - izvedenica od riječi vrata što je i vrlo logično jer lesa zaista predstavlja vrata koja služe za ulaz ili izlaz iz ograđenog pašnjaka.

PETA - donji dio prve čvršće i deblje vruatnice koja leži na tlu i oko koje se lesa okreće odnosno otvara. Vrlo je logično da je narod taj dio lese nazvao peta, poput pete na stopalu ili pete na obući.

KOLAC - riječ istovjetna književnoj hrvatskoj riječi koja označava duži komad drva obično zašiljen s jedne strane.

STOŽAR - varijanta od riječi stožer. Prema rječniku hrvatskog jezika autora Vladimira Anića, između ostalog stožer predstavlja - »ono na što se nešto oslanja, od čega polazi ili se na njemu temelji« - što u potpunosti odgovara ulozi koju ima naš stožar koji drži lesu.

VERUGA - riječ u našem dijalektalnom govoru koja je istovjetna hrvatskoj riječi veriga, a ona prema gore navedenom jezikoslovcu označava lanac kojim se nešto zatvara, pregrađuje ili priječi.

PEKJA - rabi se za sve vrste čvorova i predstavlja blago modificiranu varijantu hrvatske književne riječi petlja koja prema V. Antiću predstavlja veću ili manju očicu za pričvršćivanje, čvor koji se izrađuje od konca, vune ili slično te zaporku, ušicu na odjeći ili obući kroz koju se uvlači uzica, a može označavati i čvor u obliku omče.

KUNJ - riječ je izvedena iz hrvatske riječi klin kojom se označava duguljast, zaoštren ili zaobljen komad željeza ili drva koji služi za spajanje nekih dijelova.

SPONA - u hrvatskom jeziku riječ spona označava ono što spaja ili povezuje - kopča, spojka, a u nas se najčešće koristi kao izraz za spojnicu izrađenu od upletenoga konopa kojom se vezuju prednja i stražnja desna noga na ovci kako bi se ograničilo njeno kretanje i spriječilo preskakanje suhozida.

KUČICA - deminutiv hrvatske riječi kuka koja opisuje željeznu ili drvenu šipku, zavintu na jednom kraju koja služi za nešto privući, objesiti ili dohvatiti. Kučica na lesi u našem slučaju služi za zatvaranje, a zanimljivo je da se ista riječ rabi i za željeznu kuku na remenu hlača na koju se objesi kratko sječivo - maršuan.

ALATI ZA IZRADU LESE

Da bi se napravila lesa, nužno je više vrsta raznih alata koji su se tijekom vremena usavršavali, prilagođavali i mijenjali, naročito od vremena kad se počela koristiti električna energija ili strojevi na motorni pogon. Prvi su alati bili isključivo ručni, pokretani snagom ruku naših pradjedova te ćemo se u ovom tekstu zadržati na tim praiskopskim starim alatima.

Kosuor

»manig« - oko jedan metar dug držak napravljen također od ravne grane smreke.

Kosuron se vrlo učinkovito i jednostavno raskrči prostor oko odabranog stabla, posječeno granje i grmlje odstrani tako da se onom šipkom na kosuoru zahvati, podigne, prebaci i odloži na pogodno mjesto. Kosuor je i danas gotovo nezamjenjiv, učinkovit i vrlo praktičan alat

Maršuan

Da bi se lesa napravila, najprije treba odabrati pogodno stablo smreke ili breke. Iskustvom i već samim pogledom na drvo u šumi ili makiji odabiru se ona najpogodnija, za stožar, vruatnicu, kolce ili kučicu. Drvo treba najprije posjeći pa se za sječu deblje smreke ili breke (za stožar ili vruatnicu) koristi »sekira« - sjekira. Kako su naše šume i makije gusto zarasle, a stabla isprepletana raznim raslinjem, ponajviše povijušama (tetevika, kozja paša i slično) sjekirom se deblu stabla može prići vrlo otežano, a da bi se sjekirom moglo raditi, treba imati dovoljno slobodnog prostora za nesmetani zamah. Stoga najprije oko odabranog stabla treba sve posjeći i prokrčiti te počistiti sve raslinje koje ometa sječu. Da bi se to postiglo, najprije se koristi »kosuor« - oštro, na vrhu zaobljeno sječivo, koje na suprotnoj strani sječiva ima šipku i nasadeno je na

iako se danas za krčenje raslinja sve više koristi motorna pila. Međutim, svatko tko je radio ovaj posao dobro zna koliko i ovaj moderan način rada donosi poteškoća zbog čestog zastoja u radu, blokiranja lanca, njegovog oštećenja zbog udaraca u kamen, a tu su i troškovi zbog potrošnje benzina i ulja.

Kad se oko stabla prokrči sve što je smetalo, kad se sve »skosorua«, pristupa se samoj sječi. Deblja drva sijeku se sjekirom, a za tanja se koristi »maršuan«, koji je uvijek visio na »kučici« na »tarkije« - remenu i to na ledima našeg »boškadura« - radnika u šumi.

Posječeno drvo potom se »skaštri« - što znači da se s njega odstrane sve bočne grane i grančice te ga se odreže za željenu duljinu. Kaštri se s maršuanom, na način da se najprije odstranjuju grane na debljoj strani drva, na onoj

Svedri

Kučica i maršuan

koja je pri rastu bila pri tlu, a potom se skidaju grane prema tanjem, gornjem dijelu.

Nakon što su odstranjene sve grane, drvo je potrebno »ogulit« - skinut svu koru. To se mora učiniti odmah nakon sječe jer se tada kora lako guli »kada je darvo vaf mezge«, a ovim se postupkom uvelike produžava vijek trajanja drveta. Kora se s drva skida maršuanom s debljeg dijela drva prema tanjem. Na drvu koje je odabrano za vruatnice moraju se »zvertet škuje« - izbušiti rupe, promjera otprilike 25 do 30 mm što se ranije činilo ručnim svrdlima (danas električnom bušilicom sa specijal-

nim leptir svrdlima za drvo) koji se nazivaju »svedar« ili »svedrić«. Rupe se buše odmah nakon sječe jer je tada drvo mekše pa je i rupe lakše izbušiti. Suho drvo smreke, a naročito breke, izuzetno je čvrsto i tvrdo pa je bušenje rupa otežano i električnom bušilicom, a svrdla se pregrjavaju i brzo tupe. Kod ručnog bušenja rupa najprije se buše one manjeg promjera svedrićem a potom se koristi svedar za završne rupe.

Za postavljanje i nabijanje kolaca u rupe na vruatnici koristi se drveni »bat« ili »batić« - željezni čekić.

TRADICIONALNI NAČIN ZAŠTITE DRVA ZA IZRADU LESE

Da bi napravljena lesa imala što duži vijek trajanja, naši su preci najprije iskustvom naučili da je najtraj-

Drvo smreke

nije drvo smreke ili breke. Međutim, logično je da ni ova drva nisu vječna, već izložena svim mogućim atmosferskim utjecajima s vremenom trunu i propadaju. Dugogodišnjim iskustvom shvatili su da postoje određeni postupci i pravila tretiranja drva koja u velikoj mjeri produljuju

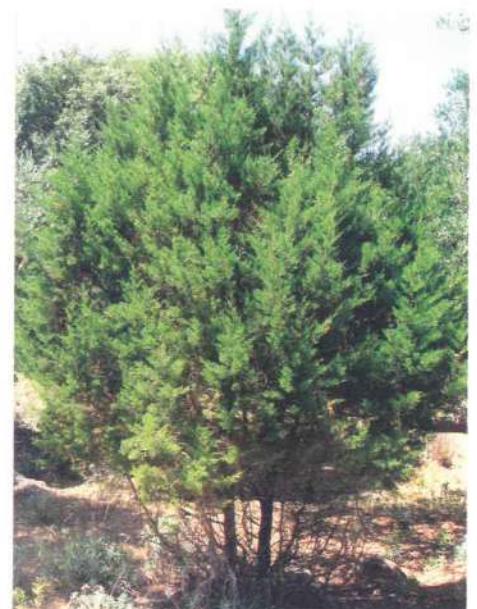
Grane smreke

njegovu trajnost. Jedan od najvažnijih načina da se drvo što dulje sačuva je da se posiječe »vaf pruaivo vrijeme, vaf pruaivon štajunu« - u najpogodnijem razdoblju. To je u pravilu onda kad je drvo u fazi mirovanja, kad kroz njega kola što manje sokova a to je uglavnom zimsko razdoblje u vrijeme između listopada i travnja. Da bi drvo bilo još trajnije, bitno je da se ono posiječe »vaf pruaivon mesecu« - u vrijeme odgovarajuće mjesečeve mijene. To znači da ga treba posjeći u vremenu kad »mesec pada«, dakle u razdoblju poslije punog mjeseca (mjesečeva mijena kad se vidi mjesečev krug u cijelosti) prema mlađaku odnosno prvoj četvrti. Iskustvo je potvrdilo da drvo posječeno pod ovim uvjetima traje duže, sporije trune i ne napada ga »biša« - crvotočina.

Sljedeći uvjet da drvo što dulje traje je da se s njega odmah po sječi oguli kora. Nakon guljenja kore, drvo namijenjeno izradi stožera, vruatnica i kolaca, svojim se donjim debljim dijelom umakalo u prikladnu posudu u mješavinu vode i modre galice - »klada se močit vaf vedrijuol«. Tek posječeno, zeleno drvo potopljeno u otopinu bakrenog sulfata upija tekućinu od dna prema gore do vrha. Ovaj proces se odvija nekoliko dana te se iz dana u dan može vizualno pratiti do koje je visine drvo upilo otopinu jer ono mijenja boju i postaje svijetloplavo. Ovakav proces impregnacije drva za izradu lese vrlo efikasno sprječava proces truljenja za vrlo dugo razdoblje.

Da bi se postigla još duža trajnost, drvo namijenjeno za izradu dijelova lese potapalo se i u more, gdje je

držano i do godine dana, čime je dodatno konzervirano i sprječavano truljenje.

Drvo breke

Treba naglasiti da se drvo za lese u prošlosti nikada nije tretiralo raznim zaštitnim sredstvima koja se danas koriste (sredstva protiv truljenja, za sprječavanje crvotočine, razne temeljne i premazne boje, zaštitni lakovi i drugo) zašto što ih ili nije bilo ili iz financijskih razloga našim pre-

Grane breke

cima nisu bila dostupna.

Međutim, kako su oni živjeli u gotovo potpunom skladu s prirodom i iskustvom prenošenim s koljena na koljeno naučili pronalaziti najbolja rješenja tako su postigli da se navedenim načinima drvo lese moglo održati i preko pedeset godina.

Danas je pomalo teško povjerovati u to, ali ako se drvo tretira na ove načine

1. sječa u vrijeme mirovanja stabla,
2. sječa u vrijeme odgovarajuće mjesečeve mijene
3. guljenje kore i

4. impregnacija modrom galicom ili potapanjem u more,

ono će bez premazivanja zaštitnim bojama i lakovima ostati zdravo i postojano više nego je životni vijek onog tko je lesu na ovaj način napravio.

VRSTE LESA

Lese se prema veličini mogu podijeliti na »unjule« - jednostruke i »duple« - dvostruke. Unjula se lesa u pravilu postavlja za zatvaranje prolaza u ograjice - pašnjake - kako ovce ne bi prelazile iz jednog u drugi. Koristile su se i na ulazima u štalu u kojoj su noćili konj, mazga,

Postojale su i »unjule« - jednostruke lese koje su imale jednu vruatnicu dužu od druge, odnosno ona vruatnica na strani koja se otvara bila je produžena toliko da čovjek jašući na magarcu može otvoriti lesu bez da silazi s magarca. Danas se ovakve lese gotovo više i ne mogu vid-

Unjula lesa na marguaru

Unjula lesa na škuje

najčešće magarac. Služile su i za zatvaranje prolaza u vrtove koji su najčešće bili pored kuće. Ovakve unjule lese postavljale su se i na prolazima s pašnjaka u »dolac« - vrtaču u kojoj se uzgajao najčešće »farmentun i jašmik« - kukuruz i ječam - te na ulazima u maslinike i vinograde. Lese su se postavljale i na ulazu u »marguar« - tor za prikupljanje ovaca. Unjule lese su u pravilu bile velike onoliko koliko je velika širina na ulazu odnosno koliki je razmak između dviju gromača. Tamo gdje se prolazilo konjem ili magarcem, u pravilu su veće, a tamo gdje je prolazio samo čovjek, one su kraće pa se i nazivaju lesice.

jeti jer je naših vrijednih tovara nažalost sve manje i gotovo su iščezli, a današnji pastiri pri obilasku svojih stada koriste motorna vozila.

»Duple« - dvostruke lese počele su se izrađivati upravo u vrijeme kad su motorna vozila zamijenila magarca jer je širina jednostruke lese bila preuska za nesmetan prolaz. Kod dvostrukih lesa potrebno je u sredini, između lijevog i desnog stožara postaviti i treći, koji se pri prolazu vozila mora izvaditi te otvoriti oba krila lese. Ovaj se srednji stožer postavlja u iskopanu i betoniranu rupu u tlu.

Dupla lesa

Tripla lesa

IZRADA LESE, POSTAVLJANJE STOŽARA TE NAČIN SPAJANJA LESE SA STOŽAROM

Nakon što smo »skosorali, posekli, skaštrili i ogulili« sav potreban materijal za izradu lese (stožar, vruatnice i kolce) te pošto je on adekvatno zaštićen da mu se što više produlji trajnost, pristupa se samom činu spajanja vruatnice i kolca lese.

Na vruatnicu, na kojoj smo ranije izbušili sedam do osam rupa (25 do 40 mm) postavlja se najprije prvi kolac a potom prema gore i dolje ostali. Prethodno se oba kraja kolca maršuanon suze na debljinu nešto tanju od promjera rupe na vruatnici te se kolci nabijaju u rupe. Ovaj posao iziskuje spretnost i određeno iskustvo jer treba svih osam kolaca uvući u osam rupa s obje unutrašnje strane vruatnice. Pri ovom poslu treba paziti da svaki kolac uđe u odgovarajuću rupu, da uđe dovoljno duboko, pri čemu primjerice nedovoljno ravni kolci, naročito pri kraju ne ulaze ili ne prijanjaju pravilno pa se može desiti da se lesa »inbarlua« - iskrivi, odnosno da kolci ne budu pod pravim kutom u odnosu na vruatnicu. Također se može desiti da lesa ne bude dovoljno čvrsta, da kolci, slabo »šotuju« - loše prijanjaju, pa bi se lesa mogla »rasut i otvorit« - raspasti i otvoriti. Kako bismo bili sigurni da nam se ovo neće dogoditi može se na svaki drugi kolac s obje vanjske strane vruatnice zabiti po jedan pocinčani čavao. Ovo je moderniji način učvršćivanja lese a ranije se za učvršćivanje kolaca s vruatnicom koristio isključivo drveni »kunj« - klin koji se čekićem umetao u prostor između kolca i rupe na vruatnici s vanjske strane.

Sada kad je sama lesa montirana, potrebno ju je spojiti sa stožarom koji smo ranije učvrstili uz glavu gromače. Stožar, kako mu i samo ime govori, mora biti snažan, nepomičan, čvrst, postavljen tako da nosi lesu. On se uglavljuje i fiksira na »gluavu« gromače s granama koje

smo na njemu ostavili s jedne strane (obično tri grane). Ovaj je posao vrlo težak i mukotrpan jer se na glavi gromače mora »razvajati« - skinuti kamenje koje je na glavi uvijek veliko, relativno pravilnog oblika s barem dvije ravne plohe. Ti se veliki i teški blokovi kamenja skidaju, zatim se stavlja stožar na željeno mjesto s bočnim granama prema unutrašnjosti gromače te na te grane nanovo slaže izvađeno kamenje i podiže glava gromače. Kamenje svojom težinom fiksira bočne grane stožara i on će, kad završimo podizati gromaču, biti vrlo postojan, nepomičan i kvalitetan oslonac odnosno nosač za koji će se lesa pričvrstiti i oko kojega će se pri otvaranju okretati.

Druga vruatnica, sa strane na kojoj se lesa otvara, postavlja se na isti način a pri tome se u gromaču postavi i račvasta grana »veruga« ili »pekja« u koju će se kasnije umetati »kučica« za zatvaranje lese. Danas se u ovu svrhu umjesto račvaste grane postavlja omča napravljena od žice srednje debljine.

Lesu se u pravilu postavlja s unutarne strane ograjice »de drijento« i to na način da se ona, nakon što se do polovice otvori, sama vraća natrag odnosno zatvara. Ovo je vrlo bitno kad primjerice pastir ulazi ili izlazi iz pašnjaka a ima zauzete ruke, lesa tada sama »pada« i zatvara prolaz. Osim toga, može se desiti da slučajni namjernik, danas turist ili lovac, ostavi otvorenu lesu namjerno ili jednostavno zato što ne zna da je treba zatvoriti pa će se ona sama vratiti na svoje mjesto i zatvoriti. Za nas otočane je nepojmljivo da netko ostavi lesu otvorenu, a postoji i izreka da »lesu ne zatvori divljuak, dišpetuož ol uon ki se je na kaiću rodil« - lesu ne zatvara divljak, zlonamjernik ili onaj tko se rodio na barci.

LESE TREBA ZAŠTITITI I SAČUVATI

Svi ćemo se vrlo brzo složiti da lese treba sačuvati jer one predstavljaju dio našeg naslijeđa i nezamjenjivo se uklapaju u prirodni ambijent naših otočkih pašnjačkih površina.

Vrlo funkcionalne, izradene od ekoloških materijala,

lese već stoljećima vjerno služe svojoj osnovnoj svrsi te predstavljaju nezamjenjiv kamenčić u mozaiku našega krajobrazu. Uz gromače, potrebno ju je zaštititi čak i zakonskom regulativom te ne dozvoliti da se naš otočki krajolik vizualno devastira raznim varijantama novovje-

Neprimjereno narušavanje prirodnog okoliša »takozvanim lesama«

kih zamjena za lesu. Te, nazovimo moderne lese, ruglo su koje do srži nagrđuje okoliš jer smo svjedoci da se umjesto autohtonih lesa na prolaze u pašnjak postavljaju nekakve nakaradne zapreke napravljene od drvenih paleta, željeznih šipki, okvira ili stranica starih željeznih kreveta i slično.

S druge strane, već je i iz ovog teksta bjelodano da pravilno i u izvornom obliku napravljena lesa zahtijeva ne mali trud, vrijeme i određeno umijeće, a kako se danas uglavnom svima žuri te bi mnogi htjeli sa što manje rada postići što više, najlakše je umjesto stare lese sklepati neku rugobu od dasaka, sve povezati žicom i tako zatvoriti prolaz.

Na našu sreću još uvijek ima savjesnih i ekološki osviještenih žitelja naših otoka, naših marnih ovčara koji i danas rade autohtone lese i time od uništenja i zaborava čuvaju naslijeđe svojih predaka.

Pitanje je samo do kada će i oni ustrajati i kada će pokleknuti te prići naizgled jednostavnijim, lakšim i jeftinijim rješenjima.

Zbog toga treba nastojati na sve raspoložive načine pomoći i njima, tim osvjedočenim zaštitnicima i čuvarima našeg specifičnog načina pašarenja da se lese sačuva pa čak i određenim poticajima za svaku novo napravljenu lesu na tradicionalan način. Tu se može i mora iskazati lokalna samouprava, naš Grad i posebice Turistička zajednica.

Da se lesu sačuva hvalevrijedan je i trud posebice Društva »Naša djeca« i Osnovne škole »Mario Martinolić« iz Malog Lošinja koji su potaknuli i proveli projekt zaštite lesa u čemu smo i mi, kao Zavičajno društvo »Pun-

Lesu kao suvenir Ive Rušina

tari« sudjelovali kad smo grupi od pedesetak učenika demonstrirali izradu lese a na dan škole održali predavanje na tu temu te školi poklonili lesu koju smo napravili pred učenicima na Smriječu.

Da se lese spase i sačuvaju moguće je organizirati radionicu u sklopu turističke ponude, primjerice na način da se izrada lese uklopi u ponudu šetnica, biciklističkih staza, sakupljanja ljekovitog bilja, dana starih zaboravljenih zanata ili da se lese uklope u priču o načinu uzgoja ovaca u nas obilaskom pašnjaka, marguara, lokava i slično. Turistička bi se ponuda time proširila i poboljšala a turisti bi upoznali što je karakteristično za naš kraj a lesa bi trajno ostala na našim pašnjacima.

Jedan od načina očuvanja lese je i hvalevrijedan trud Iva Rušina iz Nerezina koji kao izvorni suvenir izrađuje prekrasne minijaturne lese od prirodnog materijala čime se postižu višestruki učinci jer turisti dobivaju vrlo dopadljiv autohtoni suvenir a lesa se čuva od zaborava.

Kod uređenja naših okućnica, rekonstrukcija starih seoskih kuća ili vikendica, također se može lesu vrlo efektno uklopiti u uređenje okoliša, odnosno prolaza u vrtove, cvjetnjake ili maslinike.

Lesu i njenu obnovu moguće je kandidirati i u razne projekte i natječaje koje raspisuje razna državna ministarstva i ustanove s ciljem očuvanja prirodnog okoliša.

Namjera i cilj ovog priloga o lesama također je samo još jedan skroman poticaj da se lesa sačuva i spasi te da i nadalje, kao i stoljećima do sada, zajedno s gromačama i ovcama opstane i ostane na pašnjacima naših otoka.

Ljubo Galjanić

Lesica na ulazu u vrt

AKCIJSKI PLAN RAZVOJA TURIZMA ZA PODRUČJE PUNTE KRIŽA

Akcijski plan razvoja turizma Grada Malog Lošinja 2008 - 2013. g. izrađuje se temeljem prihvaćanja Glavnog razvoja turizma Primorsko-goranske županije.

Grad Mali Lošinj, Turistička zajednica i Odbor za turizam surađuju s Regionalnom razvojnom agencijom Porin d.o.o. iz Rijeke koja je zadužena za izradu Akcijskog plana.

Bit Akcijskog plana je generirati konkretne projekte razvoja turizma u destinaciji Mali Lošinj, koji se baziraju na Glavnom planu razvoja turizma PGŽ i Masterplanu razvoja turizma za cluster Mali Lošinj.

Slijedom navedenog, traženo je da se svi Mjesni odbori, pa tako i Mjesni odbor Punte Križa, uključe s predlaganjem 10-tak najvažnijih konkretnih turističkih projekata/programa za koje mjesni odbori smatraju da bi se trebali realizirati u navedenom periodu.

Pod tim projektima misli se na realne projekte koji mogu biti pokriveni proračunom, mogu se kvalificirati za pristupačne fondove ili su interesantni za poduzetnike; te će ih biti moguće realizirati do 5 godina (2013). Projekti moraju, dugoročno gledajući, biti održivi te važni za unaprjeđenje destinacije. Naprimjer, uređenje određenih plaža, otvaranje specifičnih dućana (autohtonih suvenira, domaće hrane, galerija), manifestacije, unapređenje javnih prostora, signalizacija, unapređenje javnog prijevoza i povezanosti (taksi ili taksi morem), biciklističke staze, agroturizam, otvaranje kafića, restorana ili drugih zabavnih centara, turističkih programa, tura itd.

U akcijskom planu razvoja turizma za područje Punte Križa treba uvrstiti:

1. Odmah naručiti urbanistički plan naselja Punte Križa i kampa Baldarin;

2. Planirati sva ona ulaganja i otvaranja mogućnosti ulaganja predviđena u Master planu Grada Malog Lošinja;

3. Pored navedenog treba planirati:

- rekonstrukcija ceste Osor-Punta Križa-Bokinić i Punta Križa - uvala Ul;
- izgradnju vodovoda Punta Križa- Bokinić ;
- rješenje odvodnje otpadnih voda Drage i Pogane zajedno s dovršenjem odvodnje kampa Baldarin;
- rješenje otpadnih voda za mjesto Punta Križa;
- proširenje i uređenje trga »kol crijekve« u Punt Križa;

- u naselju Punta Križa organizirati i provesti akciju obnove porušenih gromača. U toj akciji prvenstveno uključiti vlasnike zemljišta i Grad kao vlasnika javnih površina pored kojih gromače treba obnoviti;
- planirati i organizirati privezišta sezonskog karaktera u uvali Ul, Kolorat i Jedriješćica;
- u uvali Ul izvršiti jaružanje dijela morske površine pored Velog mula i popraviti Veli mul. Planirati ulaganja u nove vezove na pontonima u uvali Ul u Paskvari;
- u uvali Pogana popraviti mulove - postojeće vezove;
- pod ekološki i ruralni turizam kao »eko naselje« treba planirati stanove Lusare, Parhavac, Murtovník, Grmožaj, Drakovac, Smrečije, Peski te Mali i Veli Mikložuna;
- ucertati i urediti staze za hodanje - šetnice po katastarskim putovima;
- planirati i izvesti biciklističke staze:
 - Punta Križa - Parhavac - Murtovník - Matalda - Grmožaj;
 - Punta Križa - Ul - Lusare - Baldarin - Činkarica - Pogana;
 - Punta Križa - Ul - Potok - Dolčine - Činkarica - Pogana;
 - Punta Križa - Vidov - Funtana;
 - Parhavac - Sv. Anton Opat - Sovinj - Novine - Murtovník;
- Urediti plažu u uvali Meli i dati koncesijsko odobrenje;
- Izgraditi i urediti vidikovac Vela Straža sa svim pratećim sadržajima;
- Obnoviti kapelu Sv. Antuna Opata na Parhavcu i sanirati gospodarsko-ladanjski kompleks Antoniazzo de Bocchina. Sve urediti kao izletnički punkt s hipodromom na Sovinju i prometnicom do uvale Vrč;
- Urediti arheološko nalazište Jamina Sredi za prezentaciju i prihvat organiziranih grupa i individualnih posjetilaca;
- U zgradi škole u Punt Križa smjestiti Javnu ustanovu za upravljanje zaštićenim područjima na području Punte Križa te organizirati stalne radionice zaštite prirode i kulturne baštine područja Punte Križa.

PUNTA KRIŽA U PROSTORNOM PLANU UREĐENJA GRADA MALOG LOŠINJA

Gradsko vijeće Grada Malog Lošinja je 07. travnja 2008. godine donijelo Odluku o donošenju Prostornog plana uređenja Grada Malog Lošinja, kojim se utvrđuju uvjeti za uređenje ukupnog gradskog područja. Tim se planom određuje svrhovito korištenje, namjena, oblikovanje, obnova i sanacija građevinskog i drugog zemljišta, zaštita okoliša te zaštita spomenika kulture i osobito vrijednih dijelova prirode. Prostorni plan uređenja sadrži osnove razvitka u prostoru, ciljeve prostornog uređenja, namjenu prostora, mjerila, smjernice, mjere i uvjete za korištenje, zaštitu i uređivanje, te druge elemente od važnosti za područje Grada Malog Lošinja.

Mi kao udruga građana, udruženi u Zavičajnom društvu »Puntari« Punta Križa, uključili smo se sa svojim prijedlozima i primjedbama već u fazi izrade koncepta ovog plana, obzirom da su i ciljevi ovog Društva »očuvanje ambijenta prirodnog i baštinenog od minulih naraštaja« i »očuvanje autohtonog kulturno-povijesnog i prirodnog identiteta Punte Križa«, te »poticanje kvalitete i što raznovrsnije turističke ponude koja se uklapa u ambijent i ne narušava kulturni-povijesni i prirodni identitet Punte Križa«.

Te naše prijedloge i primjedbe objavili smo u »Puntarskom foju« broj 3. u studenom 2006 godine.

Područje Punte Križa ima površinu od 40 ha, što čini 17,78 % ukupne površine Grada Malog Lošinja. Prema posljednjem popisu od 2001. godine Punta Križa ima 61 stanovnika, 167 stanova i 26 domaćinstava te ima najnižu gustoću naseljenosti na području Grada Malog Lošinja, svega 1,53 stanovnika na km². Stanova za stalno stanovanje ima 45, a stanova za odmor 116 s 348 korisnika. Što znači da na Puntu Križa što stalno a što povremeno boravi 409 ljudi.

Izgrađeno područje naselja Punte Križa je 12,69 ha, a gustoća stanovanja iznosi 4,81 stanovnik/ha.

Do sada izgrađeno područje ugostiteljsko-turističke namjene u naselju Punte Križa ima površinu od 1,77 ha i kapaciteta od 50 kreveta, te a/c Baldarin površine 21,39 ha s kapacitetom od 2.100 kreveta.

Prostor Grada Malog Lošinja se prema namjeni dijeli na:

- površine naselja,
- površine za izdvojene namjene,
- poljoprivredne površine,
- šumske površine,
- ostalo poljoprivredno tlo, šume i šumsko zemljište (pašnjake površine),
- površine mora.

Na području Punte Križa planirana je namjena prostora za:

Površine naselja

Građevinsko područje (izgrađeno i neizgrađeno) u naselju Punte Križa u granicama je koje su i do sada bile. U tom će se prostoru Urbanističkom planom uređenja odrediti izgradnja objekata za stanovanje sa svim pratećim sadržajima i zona gospodarske namjene od 2 ha planirana za manje proizvodno-zanatske sadržaje vezano uz tradicijsku poljoprivrednu djelatnost (mljekara,

sirana, sušiona i destilerija ljekovitog i aromatičnog ulja, toš za masline i preradu maslina, prerada meda, obrada vune i sl.). Isto tako u građevinskom području naselja moguće je Urbanističkim planom uređenja planirati izgradnju objekata ugostiteljsko-turističke namjene.

Ukupna površina područja određenog za ugostiteljsko-turističke namjene unutar naselja može iznositi do 20% građevinskog područja tog naselja.

Do donošenja Urbanističkog plana uređenja u izgrađenom dijelu naselja dozvoljena je izgradnja građevinskih objekata za stanovanje i građevine ugostiteljsko-turističke namjene bruto površine od 400 m²;

U neizgrađenom dijelu građevinskog područja naselja Punta Križa -Pogana, u pojasu najmanje 70 m od obalne crte ne može se planirati niti se može graditi nova pojedinačna ili više građevina osim građevina komunalne infrastrukture i podzemnih energetskih vodova, pratećih sadržaja ugostiteljsko-turističke namjene (otvoreni sportski, rekreacijski, ugostiteljski, uslužni, zabavni i sl.), građevina koje po svojoj prirodi zahtijevaju smještaj na obali, te uređenje javnih površina.

Površine za izdvojene namjene

Građevinsko područje izvan naselja za izdvojene namjene sastoji se od izgrađenog i neizgrađenog dijela. Izgrađeni dio građevinskog područja je dio s izgrađenim građevinskim česticama i drugim površinama koje su već privedene različitoj namjeni.

Površine za izdvojene namjene razgraničene su na :

1. *Gospodarska namjena - poslovna (K1): pretežito uslužna, komunalno-servisna i manji proizvodni kompleksi.*

Na području Punte Križa to je zona K18 u dijelu naselja Pogana površine približno 0,22 ha. Planira se za manje uslužne, komunalne i trgovačke sadržaje te druge poslovne i gospodarske djelatnosti bez štetnih utjecaja na okoliš i koje ne narušavaju uvjete života i stanovanja u naselju;

2. *Ugostiteljsko-turistička namjena (T): - T1 hoteli, T2 turistička naselja, T3 kampovi-autokampovi i - T4 turističko-informacijski centar.*

Na području Punte Križa, prostor namijenjen za gradnju hotela je pred ulazom u naselje Punte Križa - Brajde. Nije definirana veličina a niti kapacitet, kao niti prateći sadržaji.

Izgradnja turističkog naselja u ukupnoj površini od 6 ha predviđena je na dvije lokacije, i to na Ogradini, gdje su sada bungalovi Jadranke, i na Ulu od sadašnjih zgrada prema naselju Punta Križa površine od 3,8 ha. Kapacitet tog turističkog naselja je do 190 kreveta u turističkim vilama kategorije 4 zvjezdice i više s najviše prizemljem i jednim katom. Uz smještajne građevine obvezna je izgradnja pratećih sadržaja, kao što su: trgovačke, uslužne, ugostiteljske, sportsko-zabavne i sl. sadržaji.

Prostor namijenjen za autokamp je sadašnji prostor a/c Baldarin ukupne površine od 20 ha kapaciteta od 2.000 gostiju. U autokampu dozvoljena je rekonstrukcija postojećih kao i izgradnja novih građevina pratećih sadržaja, kao što su: trgovačke, uslužne, ugostiteljske, sportsko-rekreacijske, zabavne i slične namjene te izgradnja priveza.

Sve građevine u kampu mogu biti samo prizemne, visine do 4,5 m.

U sklopu autokampa određena su privežišta i to:

- uvala Bokinić 120 vezova,
- uvala Lučica 40 vezova.

3. Sportsko-rekreacijska namjena

Površine sportsko-rekreacijske namjene uključuju sportsko-rekreacijske centre i sportsko-rekreacijske zone.

- **Rekreacijske zone** su građevinska područja rekreacijske namjene - rekreacijske zone (R2) u kojima se planiraju zahvati uređenja rekreacijskih sadržaja i izgradnja pratećih građevina. Namjena takvog prostora na području Punte Križa planirana je u a/c Baldarin u uvali Bokinić površine od 1,43 ha, i u uvali Lučici 0,66 ha. Objekte zone već izgrađene.

- **Infrastrukturna namjena** na području Punte Križa predstavlja kopneni dio uvale Ul - luke otvorene za javni promet površine od 0,54 ha.

Kriteriji za građenje izvan građevinskog područja

Građenje se u pravilu provodi unutar građevinskog područja, a samo iznimno izvan građevinskog područja.

Postojeće građevine s pravnim statusom, koje se nalaze izvan građevinskog područja, mogu se rekonstruirati u postojećim gabaritima. Takve građevine, koje su uz to stambene namjene mogu se pri rekonstrukciji dograditi u obimu koji osigurava nužne uvjeta za poboljšanje života i rada, pod uvjetom da prostor nije rezerviran za infrastrukturni koridor.

Nužni uvjeti neophodni za poboljšanje uvjeta života i rada su:

- zamjena dotrajalih dijelova građevine, uključivo konstrukciju i instalacije,
- dogradnja ili nadogradnja nužnih prostora površine do 20 m²,
- priključak na prometnu i komunalnu infrastrukturu,
- adaptacija i rekonstrukcija potkrovlja, suterena ili drugog prostora unutar postojećeg gabarita građevine u koristan prostor.

Izvan građevinskog područja se može graditi isključivo sljedeće:

- građevine infrastrukture: građevine prometnog sustava, osim morskih luka, građevine vodno-gospodarskog i energetskog sustava, građevine telekomunikacijskog sustava itd., kao i građevine komunalne infrastrukture,
- površina mora za marikulturu i područje za određivanje lokacije za marikulturu,
- sidrišta,
- građevine za vlastite gospodarske potrebe,
- gospodarske građevine u funkciji obavljanja poljoprivredne djelatnosti, iz vlastite potrebe,
- gospodarske potrebe (spremište za alat, strojeve, poljoprivrednu opremu i sl.) za prijavljeno obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo,
- građevine u funkciji obavljanja poljoprivredne djelatnosti i pružanja ugostiteljskih i turističkih usluga u seljačkom domaćinstvu,
- kapele, križevi i sl. vjerske građevine,
- rekreacijska područja.

* Površina mora za marikulturu

Na području Punte Križa u uvali Kalduonta predviđena je površina od 5,13 ha za marikulturu. To je u stvari već uzgajalište ribe i školjkaša u funkciji.

* Gospodarske građevine u funkciji obavljanja poljoprivredne djelatnosti

Izvan pojasa kopna u širini od 1000 m od obalne crte, izvan građevinskog područja naselja mogu se graditi prizemne gospodarske građevine, ali isključivo u funkciji obavljanja poljoprivredne djelatnosti, uz uvjet da je investitor registriran za obavljanje navedene djelatnosti.

Gospodarske građevine u funkciji obavljanja poljoprivredne djelatnosti su:

- gospodarske građevine i stočarska skloništa na pašnjacima,
- spremišta u vinogradima, maslinicima i voćnjacima,
- spremišta alata na ostalom poljoprivrednom zemljištu,
- pčelinjaci,
- tovilista stoke i peradi.

Gospodarske građevine u funkciji stočarstva mogu se graditi na pašnjacima površine veće od 100.000 m² poštivanjem sljedećih kriterija:

- najveća dopuštena površina sjenika, odnosno spremišta iznosi 50 m²,
- najveća dopuštena površina štale za prehranu ovaca iznosi 140 m²,
- u istoj građevini može se izgraditi i prostor za sklanjanje ljudi površine do 25 m²,
- dozvoljena je izgradnja nadstrešnice za mužnju i građevine za agregat.

Spremišta u maslinicima i voćnjacima se mogu graditi samo na katastarskim česticama površine veće od 10.000 m² uz sljedeće kriterije:

- najveća dopuštena površina iznosi 20 m², a za vinograde na katastarskim česticama površine veće od 2000 m² uz sljedeće kriterije:
- najveća dopuštena površina iznosi 15 m² i ukopana cisterna do 15 m³.

Pčelinjaci i spremišta pčelara se mogu graditi samo na katastarskim česticama površine veće od 5.000 m² uz sljedeće kriterije: najveća dopuštena površina pčelinjaka - nadstrešnice iznosi 10 m² i najveća dopuštena površina spremišta i prostora za vrcanje iznosi do 20 m².

Gospodarske građevine u funkciji obavljanja poljoprivredne djelatnosti se grade kao prizemne građevine s mogućnošću izgradnje podruma. Dozvoljena visina za spremišta je 2,2 m a za ostale građevine je najveća dozvoljena svijetla visina prizemlja 2,6.

* Građevine u funkciji obavljanja poljoprivredne djelatnosti i pružanja ugostiteljskih i turističkih usluga u seljačkom domaćinstvu

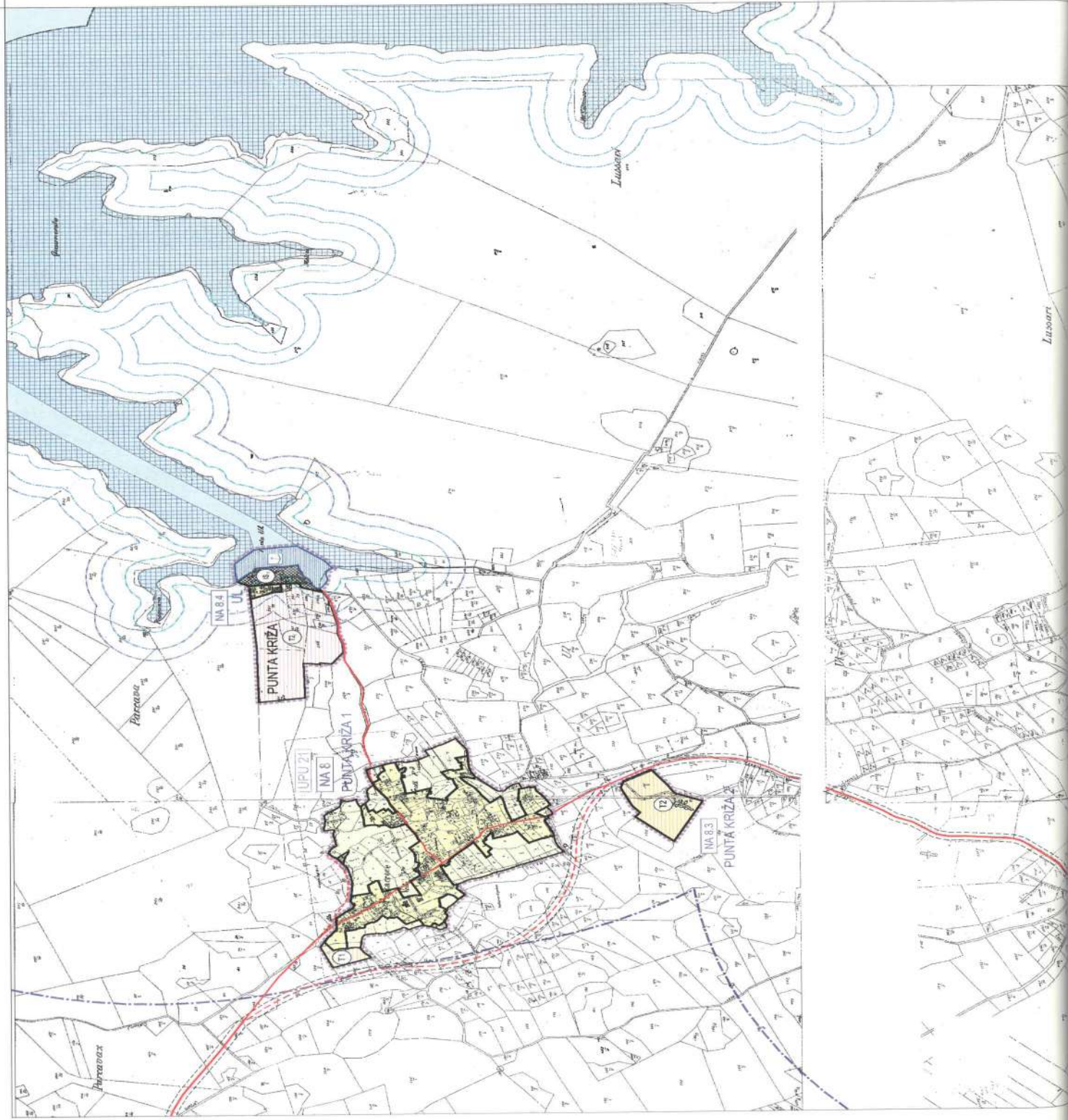
Izgradnja građevine za vlastite potrebe u funkciji obavljanja poljoprivredne djelatnosti (spremište za alat, strojeve, poljoprivrednu opremu i sl.) i pružanje ugostiteljskih i turističkih usluga u seljačkom domaćinstvu za prijavljeno obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo s veličinom parcele najmanje 3 ha, dozvoljena je na udaljenosti najmanje 100 m od obalne crte, kao prizemne građevine ukupne površine 200 m².

* Rekreacijska područja

Rekreacijska područja izvan građevinskog područja su prostori prirodnog okoliša koji se koriste i uređuju u funkciji rekreacije u slobodnom prostoru i izletničkog turizma.

U takvim se prostorima, sukladno obilježjima prostora i uz posebno vrednovanje krajobraznih vrijednosti, mogu izvoditi samo zahvati koji su primjereni određenoj lokaciji ili području. Dozvoljava se mogućnost uređivati pješačke staze, biciklističke staze, jahače i trim staze i igrališta za rekreaciju, uređivati dječja igrališta, urediti parkirališta, prije svega rekonstruirati postojeće građevine sukladno ovom planu, graditi nove građevine koje je

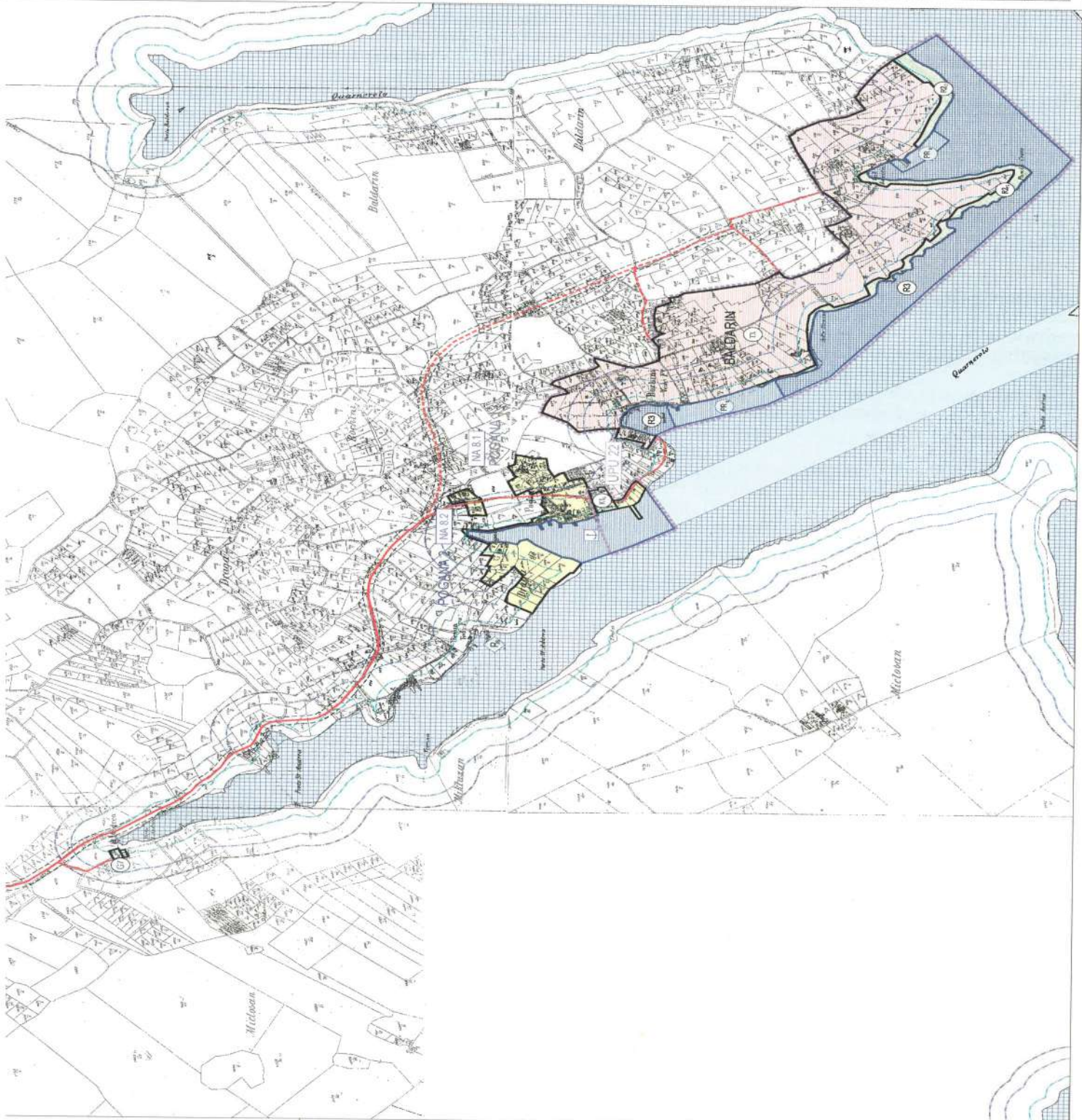
- Granice
- GRANICA GRAĐEVINSKOG PODRUČJA - IZGRABENI DIO
 - GRANICA GRAĐEVINSKOG PODRUČJA - NEIZGRABENI DIO
- Posebna ograničenja
- POJAS 25 M OD OBALNE CRTE
 - POJAS 70 M OD OBALNE CRTE
 - POJAS 100 M OD OBALNE CRTE
 - POJAS 1000 M OD OBALNE CRTE
 - POJAS 300 M OD OBALNE CRTE U MORU
- Razvoj i uređenje površine naselja
- GRAĐEVINSKO PODRUČJE NASELJA - IZGRABENI DIO
 - GRAĐEVINSKO PODRUČJE NASELJA - NEIZGRABENI DIO
 - UGOSTITELJSKO TURISTIČKA NAMJENA
hotel - T1, turističko naselje - T2
 - GOSPODARSKA NAMJENA - POSLOVNA
prešaito useljeća - K1
- Razvoj i uređenje površine izvan naselja
- UGOSTITELJSKO TURISTIČKA NAMJENA
turističko naselje - T2, kamp - T3
 - POVRŠINE INFRASTRUKTURNIH SUSJAVA
kopneni dio luke otvorene za javni promet
 - SPORTSKO-REKREACIJSKA NAMJENA
rekreativna zona - R2
 - SPORTSKO-REKREACIJSKA NAMJENA
- aviatorij uređene plaže
 - GROBLJE
- Promet
- Cestovni promet
 - LOKALNE CESTE
 - NERAZVRSTANE CESTE
- Pomorski promet
- LUČKO PODRUČJE - AVIATORIJ
 - MORSKA LUKA OTVORENA ZA JAVNI PROMET LOKALNOG ZNAČAJA
- PRIVEZIŠTE U ZONI UGOSTITELJSKO TURISTIČKE NAMJENE
- PRIVEZIŠTE
- Voda i more
- OBALNO MORE NAMJENENO KUPANJU I SPORTOVIMA NA VODI
(PEKREACIJSKO PODRUČJE)
 - OSTALE MORSKE POVRŠINE
- Područja i dijelovi priznane planskih mjera zaštite

GRAD MALI LOŠINJ PROSTORNI PLAN UREĐENJA

Zajednica:	PRIMORSKO - GORANSKA ŽUPANIJA
Općina:	GRAD MALI LOŠINJ
Urbani prostorni plan:	PROSTORNI PLAN UREĐENJA GRADA MALOG LOŠINJA
Naziv katastarskog prikaza:	GRADJEVINSKO PODRUČJE - PUNTA KRIŽA
Broj katastarskog prikaza:	Mješt. katastarski prikaz: 4.8
Škema prikaza:	1:5000
Projekat izdaje na osnovu kojeg se izdaje prostorni plan:	Četvrta prostorna izdaja osnovne šeme prostornog uređenja grada Malog Lošinja iz 1998. godine: "SN" Prostorno-gradnja izdavanja iz 1998.
Zastupnik izdavača (datum odobrenja):	Juraj Vikić (otkaz) od 03. listopada 2006. godine dr. Z. Stanić 2006. godine
Novi list: 30. rujna 2008. godine	
Predstavlja odobrenje za promjene javne namjene:	ODGOVORNA OSOBA ZA PROMJENE JAVNE NAMJENE: DENIS POPOVIĆ, dipl. ing. grad.
Škema prikaza na planu prema oznaci 24. Zakona o prostornom uređenju ("Narodne novine" br. 30/04, 88/08, 81/09, 32/02, 10/08/04):	(Pm, prostorne pojave)
Broj uređivača: IMA: UPI 301-0068-01233	datum: 18. lipnja 2007.
Prema osnaku (opis koji je osnaka plan):	urbanistički studio rijeka d.o.o. IZDAVAČ: URBANISTIČKI STUDIO RIJEKA D.O.O. UL. BEOGRADSKA 33, 51000 RIJEKA, HRVATSKA
Predstavlja odobrenje za izdavanje plana:	Osobna osoba: DRAGO FLUPERVIĆ, dipl. ing. urb.
Koordinator plana:	(ime, prezime i potpis)
TALIANA RANKOVIĆ, dipl. ing. urb.	(ime, prezime i potpis)
Škema prikaza (opis):	7. Stariji Regijski Park, del. ing. urb. 13. Jure Čobak, dipl. oec. 8. Veliko Palanč, starih 14. Dječ. Centar Beo- 3. Seno Vikić, dipl. ing. urb. 15. Ilija Čičić, dipl. ing. urb. 9. Hrvatski Križ, dipl. ing. urb. 16. Ilija Čičić, dipl. ing. urb. 4. Lova Mihaljević, dipl. ing. urb. 17. Kristina Mihaljević, dipl. ing. urb. 5. Green Design, ing. urb. 11. Dr. sc. Ivo Žanić, dipl. oec. 18. Željko Mikić, ing. urb. 6. Danar Poljopr. dipl. ing. urb. 12. Dr. sc. Miro Šturm, dipl. oec. 19. Anđelko Čičić, ing. urb.
Predstavlja odobrenje za izdavanje plana:	Predstavlja prostornoprijemni plan: MILAN MUŠIĆ, dipl. oec.
Istovrjetnost ovog prostornog plana s izvornikom odobrenja:	(ime, prezime i potpis)
(ime, prezime i potpis):	Predstavlja odobrenje:

temeljem ovog plana dozvoljeno graditi izvan građevinskog područja, te iznimno, u okviru pojedinog područja na jednoj lokaciji graditi primjereno oblikovanu prizemnu građevinu za prehranu i piće, sanitarije i spremišta za sportske rekvizite, skloništa i slično, koja je u funkciji dnevnog izletničkog turizma. Oblikovanje građevine treba biti prilagođeno prirodnom ambijentu. Lokacijskom dozvolom se, ovisno o lokacijskim uvjetima, utvrđuje ukupna površina građevine (okvirno 20 m²) s terasom za najviše 40 mjesta koja može biti natkrivena tendom ili pergolom) i sadržaji u građevini, te vezano na to način vodoopskrbe, odvodnje i energetski sklop.

Kao specifično rekreacijsko područje u čijoj bi funkciji bila i poljoprivredna proizvodnja, planira se područje Punta Križa - Matualda. Konceptcija programa je vrednovanje i promocija ekologije, zdravog života i način života u prostoru Matalde, odnosno područja Punta Križa u cjelini.

RAZVOJ INFRASTRUKTURNIH SUSTAVA

Objekti infrastrukture ceste

Na prostoru u koridoru državne ceste, uz naselje Osor, u zoni križanja s lokalnom cestom do naselja Punta Križa planira se izgraditi prateći uslužni objekt (PUO) s turističkim informativnim punktom, u sklopu kojega je moguće pored javnog parkirališta planirati ugostiteljsko-turistički objekt s ugostiteljskim, uslužnim, trgovačkim izložbenim i komunalnim sadržajima. Površina zone, predviđena je od 0,5 ha, a uredit će se parkiralište za automobile s najmanje 30 mjesta, i dva parkirališta za autobuse.

Planirana je izgradnja nove dionice ceste Osor-Punta Križa-Bokinić od novog spoja na cestu D-100 (Cres-Mali Lošinj) pred Osorom do spoja na postojeću trasu ceste Osor-Punta Križa u dužini od 1000 m, te rekonstrukcija ostalog dijela ceste za Punta Križu u dužini od 12700 m.

Planirana je izgradnja zaobilaznice mjesta Punte Križa u dužini od 2200 m koja bi započela na Zubuanjevom, i išla bi preko Bruajdi, Spod Skule, Starca, Melinic, Jurovičina, Pod dubci na Peščine, gdje se spaja s postojećom cestom Punta Križa-Bokunić.

Planiran je i novi spoj ceste na a/c Baldarin u dužini od 1100m.

Kao biciklističku stazu se predlaže urediti devastirani prostor trase vodovoda za Punta Križu. Biciklističke staze se uređuju i u sklopu rekreacijskih površina.

Pomorski promet

Sukladno Zakonu o pomorskom dobru i morskim lukama, luke na prostoru Grada Malog Lošinja se po namjeni razvrstavaju na luke otvorene za javni promet i luke posebne namjene.

Luka otvorena za javni promet je morska luka koju, pod jednakim uvjetima, može koristiti svaka fizička i pravna osoba sukladno njenoj namjeni i u granicama raspoloživih kapaciteta.

Po veličini i značaju luke otvorene za javni promet na području Grada Malog Lošinja su luke lokalnog značaja, osim luke Mali Lošinj koja je županijskog značaja.

Na području Punte Križa morska luka otvorena za javni promet lokalnog značaja je luka Ul i Jedriješćica.

Morska luka otvorena za javni promet

Punta Križa - Jadriješćica

U sklopu luke je dopušteno obavljanje sljedećih djelatnosti:

- ukrcaj i iskrcaj putnika
- ukrcaj, iskrcaj i prekrcaj roba
- privez i odvez brodica domaćeg stanovništva i nautičara te sportskih brodica

- privez i odvez ribarskih brodova
 - pristajanje hidroaviona.
- Prostorne mogućnosti za proširenje luke Jadriješćica temelje se na uređenju obalnog dijela luke gatova, čime će se steći uvjeti za povećanje kapaciteta luke.

Morska luka otvorena za javni promet

Punta Križa - Ul

U sklopu luke je dopušteno obavljanje sljedećih djelatnosti:

- ukrcaj i iskrcaj putnika (linijska i i izletnička brodica)
- ukrcaj, iskrcaj i prekrcaj roba
- privez i odvez brodica domaćeg stanovništva i nautičara te sportskih brodica
- privez i odvez ribarskih brodova
- privez za potrebe turističke zone turističkog naselja (11 vezova).

Prostorne mogućnosti za uređenje luke Ul temelje se na uređenju obalnog dijela luke, čime će se steći uvjeti za povećanje kapaciteta luke.

Za zaštitu luke se temeljem maritimnog elaborata planira izgradnja valobrana /lukobrana.

Luke i lučice kapaciteta do najviše 10 vezova, na području Punte Križa spominju se: Baldarin, Kalduonta i Jedriješćica-Draga. To su postojeće luke i lučice koje se mogu uređivati i rekonstruirati zbog povećanja standarda i osiguranja uvjeta za privez, bez povećanja kapaciteta.

Sidrišta se predlažu za daljnje korištenje na 4 lokacije na području Punte Križa čiji je smještaj objavljen u službenim pomorskim publikacijama i koje nautičari danas koriste bez kontrole. To su sidrišta u uvalama:

- Ul kapaciteta 20 vezova,
- Baldarin kapaciteta 20 vezova
- Kolorat-Majiška kapaciteta 30 vezova
- Jedriješćica kapaciteta 30 vezova.

Tu bi se komercijalno gospodarilo iznajmljivanjem vezovima na plutačama koji bi se naplaćivali. S ciljem očuvanja mora trebalo bi organizirati prikupljanje otpada s brodova i pružanje ostalih usluga potrebnih nautičarima.

Helidrom

Na području Punte Križa planira se izgradnja helidroma - uzletišta za helikoptere.

Za helidrom treba osigurati slobodan, neizgrađen prostor dimenzija 100x100 m, u središtu kojeg se uređuje sletna površina dimenzija 38 x 38 m, koja može biti asfaltirana. Helidrom se može planirati za dvonamjensko korištenje i može se ograditi. Helidrom je s naseljem potrebno povezati putem najmanje širine 3,0 predviđenim za kolno-pješački prilaz.

Izgradnja helidroma se planira izvan građevinskog područja. Uvjeti smještaja sadržaja i uređenje površina helidroma odredit će se lokacijskom dozvolom.

Infrastruktura telekomunikacija i pošta

Objekti infrastrukture pokretnih telekomunikacijskih mreža gradit će se uz poštovanje uvjeta građenja koji su propisani za takve vrste građevina vodeći brigu o zaštiti prirode, krajobraza i kulturnih dobara.

Antenski prijemnici/predajnici - stupovi se postavljaju izvan građevinskih područja, na lokacijama s osiguranim kolnim prilazom. Unutar građevinskih područja se iznimno mogu postavljati temeljem i prostornog plana užeg područja, na dovoljnoj udaljenosti od građevina, pod uvjetom da veličinom i oblikom ne naruše izgled naselja.

Broj odašiljača mobilne telefonije treba smanjiti korištenjem jednog mjesta za smještaj odašiljača za više ope-

ratera, a lokaciju odašiljača odrediti usklađivanjem njihovih uvjeta.

Vodnogospodarski sustav

Na području Punte Križa planiraju se izgraditi 2 vodopreme, i to jedna na Maslovniku a druga u Punt Križa, te crpna stanica na Garmožu, kao i glavni cjevovod Punta Križa - Poguana - Bokinić/Baldarin.

Sustav odvodnje

Naselja Punta Križa, Draga, Pogana, Bokinić i auto-kamp Baldarin

a) Za naselje Punta Križa se planira osim izgradnje dviju mreža kanalizacije (razdjelni sustav odvodnje), izgradnja mehaničkog predtretmana ili manjeg tipskog biološkog uređaja s upuštanjem efluenta u tlo.

b) Za kamp Baldarin treba izgraditi kanalsku mrežu (na koju će se spojiti Draga, Pogana i Bokinić) s mehaničkim predtretmanom i podmorskim ispustom, odnosno separatorom za masti i ulja i kraćim obalnim ispustom za oborinske vode.

ZAŠTITA KRAJOBRAZNIH VRIJEDNOSTI I OBALE

Zaštićeni dijelovi prirode

1. Poseban rezervat

Proglašena je preventivna zaštita za područje posebnog rezervata - u moru. Odnosi se na rezervat dupina. Područje rezervata proteže se na čitavu morsku površinu Punte Križa.

Predloženi dijelovi prirode za zaštitu

Dijelovi prirode predloženi za zaštitu na području Punte Križa su sljedeći:

• U kategoriji značajnog krajobraza:

Predloženo je čitavo područje Punte Križa. U zaštićenom krajobrazu se mogu obavljati radnje koje ne narušavaju izgled i ljepota krajolika, ne mijenjaju karakterističnu konfiguraciju terena i zadržavaju tradicionalni način korištenja kultiviranog krajobraza.

• U kategoriji spomenika prirode:

Predloženo je Jamina Sredi, izvor pitke vode i sve veće lokve.

• U kategoriji spomenika parkovne arhitekture:

Predloženo je stablo pokrivanja - ladonja na Parhuavcu. To je jedno od najvećih stabala na ovome području koje svojom krošnjom pokriva čitavo dvorište stana. Pretpostavlja se da je staro preko 200 godina.

Dijelovi prirode predloženi za zaštitu u moru na području Punte Križa su:

• U kategoriji spomenika prirode

Predložene su uvale: Kolorat, Ul, Baldarin, Meli, Jedriješćica, Martišnjica i Kaldonta.

Prostornim planom uređenja Grada Maloga Lošinja, s ciljem očuvanja bogatstva i vrijednosti prirode pored navedenog na ovom prostoru za zaštitu se predlaže šuma na području Punte Križa u kategoriji **poseban rezervat šumske vegetacije**. To je šuma na predjelu Karčenića i Lusara.

Za područja predviđena za zaštitu je obvezna izrada stručne podloge kako bi se pokrenuo postupak zaštite. Do donošenja odluke o valjanosti prijedloga za zaštitu i do donošenja rješenja o preventivnoj zaštiti ta se područja štite odredbama ovog plana.

Iz ovog proizlazi da je čitavo područje Punte Križa, kako kopneni tako i morski dio, stavljeno pod određenu zaštitu, što potvrđuje o kakvom se vrijednom području

radi. No to nije dovoljno, jer smo svjedoci kako se svakodnevno na neki od načina pojedini dijelovi devastiraju, počevši s pojedinim izgrađenim zgradama koje nisu primjerene izgledu i veličini za to područje, antenskog stupa na ulazu u naselje Punta Križa, postavljanje kampkućica na poljoprivrednom zemljištu i u dvorištima samog naselja i sl.

ZAŠTITA KULTURNOG NASLIJEĐA

U registar kulturnih dobara Republike Hrvatske upisan je arheološki lokalitet u uvali Martišnjica (crkva i samostan ili dva sakralna objekta), te Gospodarskoladanjski kompleks Antoniazzo de Bocchina s crkvicom Sv. Antuna opata na Parhuavcu.

Evidentirani kulturno-povijesni lokaliteti i objekti od značaja za Županiju i Grad Mali Lošinj su sljedeći:

- arheološki kopneni lokaliteti: Gradac, Garmožaj Guornji, uvala Jedriješćica (Sv. Andrija), Jamina Sredi, Maslovnik (gradina), uvala Martišnjica, Sv. Mihovil, Parhavac (Sv. Anton Opat), Poguana, naselje Punta Križa (toponimi Opatija i Polačine), poluotok Sv. Domijuan, područje oko vrha Vele Struaže;

- arheološki podvodni lokaliteti: podmorje uz istočnu obalu Punte Križa od uvale Dezijerti buok do uvale Matučić, podmorje uz južnu obalu Punte Križa oko rta Suha do rta Baldarin, podmorje uz zapadnu obalu Punte Križa od rta Plantur do iza uvale Mijuanske, uvale Martišnjica i Toverašćica.

U evidentirane kulturno-povijesne cjeline od značaja za Županiju spada naselje Punta Križa.

Evidentirana etnološka područja na području Punte Križa su svi pastirski stanovi (stuani): Baldarin, Bokinić, Draga, Drakovac, Gradac, Garmožaj Duolnji, Garmožaj Zguornji, Kalk, Lusare, Muali Mikložuan, Matualda, Ograde, Parhavac, Peski, Poguana, Smriječije, Vela Draga i Veli Mikložuan.

Kao pojedinačne građevine/ kompleksi građevina evidentirane su sakralne građevine na području Punte Križa, i to: Sv. Andreja u naselju Punta Križa, Sv. Domijuan, Sv. Aguštin, Sv. Andreja vaf cimituoriju, Sv. Martin u uvali Martišnjica, Sv. Antuon Opat na Parhuavcu, Sv. Ivuan zguor Toverašćice, i Sv. Mihovil spod Vele Struaže.

Iz navedenog je vidljivo bogatstvo kulturnog naslijeđa područja Punte Križa, međutim niti jedno područje nije istraženo do kraja, a niti na adekvatan način prezentirano javnosti. Međutim, veliki dio evidentiranih objekata je devastiran skidanjem kamenih erti, stepenica, kamena na oltarima, skidanjem kanalice s krovova i slično.

Na osnovu Prostornog plana uređenja potrebno je izraditi Urbanističke planove uređenja koji su osnova za građenje na neizgrađenom dijelu građevinskog područja. Tako za područje Punte Križa, Prostorni plan uređenja predvidio je izradu dva Urbanistička plana uređenja. Jedan obuhvaća područje naselja Punte Križa, područje turističkog naselja Ogradina i turističkog naselja Ul, te kopneni dio luke Ul. Drugi obuhvaća područje Poguanu i područje a/c Baldarin.

Izrada Urbanističkog plana uređenja u nadležnosti je Grada, od kojega je za očekivati da će već u 2009. godini te planove donijeti kako bi se dalo mogućnost zainteresiranim ulagačima i korisnicima zemljišta da počinju planirane površine za gradnju privoditi svrsi i time pokrenu određene gospodarske djelatnosti te oživljavanje područja Punte Križa.

Franko Kučić

PUNTARSKI POVIJESNI VREMEPLOV

U četiri protekla broja »Puntarskog foja« objavili smo veći broj starih fotografija s ciljem da ih sačuvamo i na taj način spasimo od zaborava najvažniji dio povijesti Punte Križa - njezine žitelje. Punta i sve ono što u njoj danas baštinimo djelo je njihovih ruku jer ništa nije palo s neba. Sve su to stvorile marne ruke generacija i generacija naših prethodnika. Svaku kuću, štalu, kotac,

svaku gromaču, marguar ili guvno podigli su oni te zaslužuju barem spomen i sjećanje. Stoga je prikupljanje i objavljivanje ovakvih povijesnih fotografija jedan od načina očuvanja sjećanja na ljude, običaje, tradiciju, nošnju i način življenja.

U ovom broju objavljujemo seriju fotografija snimljenih u godinama nakon I. svjetskog rata na kojima su u cvijetu

mladosti naše lijepe puntarske divuojke obučene u prekrasnu, danas nažalost zaboravljenu i napuštenu narodnu nošnju - »obalčene na kas«.

Još jednom pozivamo i molimo sve koji Puntu nose u srcu da se naša nošnja spasi, rekonstruira i na adekvatan način nanovo prezentira. Naše su to bižinone zaslužile, zar ne?

PUNTARSKÉ DIVUOJKE POČETKOM XX STOLJEĆA

*Ivana- Žuva Benvin r. Badurina
Marica Badurina r. Pinezić*

*Fotografija iz 1917. g.
Marija-Marica Lekić r. Muškardin*

*Franica Brako r. Volarić foto 1915.
(majka Mile Matušan)*

*Fotografija iz 1915.g.
Marija Toić r. Maver*

*Fotografija iz 1924.g.
Katarina Grbac r. Hrončić*

*Fotografija iz 1924.g.
Valentina Kučić r. Hrončić*

RODOSLOVNA STABLA PUNTARSKIH OBITELJI

U prošlom smo broju »Puntarskog foja« započeli s objavljivanjem obiteljskih, rodoslovnih stabala »naših puntarskih familije«. Uz svesrdnu pomoć potomaka obradili smo i od zaborava sačuvali sjećanje na obitelj Prendivoj, od koje nažalost u Puntinu Križa više nema nikoga. Spomen na tu marnu i poštnu obitelj ostao je samo na našem »cimituoriju« i u našem »fuaju«

Prikupljanje podataka o povijesti pojedine obitelji, mukotran je i vrlo zahtjevan posao. Pisanih je tragova vrlo malo i do autentičnih se dokumenata teško dolazi. Kada se do njih i dođe, oni osvijetle samo jedan manji dio povijesti pojedine obitelji, često nedostatan za stvaranje cjelovitog obiteljskog stabla. Stoga slijedi daljnje traženje pisanih izvora, pronalaženje potomaka, razgovori s brojnim osobama i strpljivo slaganje kamenčića u cjelovit mozaik obiteljske prošlosti.

Treba napomenuti da je gotovo svako obiteljsko stablo nedovršeno, uvijek u njemu nešto nedostaje, nikada se ne može doći do njegova kraja. Uvijek postoji mogućnost da se pronađe neki novi podatak te na taj način nadopuni dotada prikupljeno. Pri

ovom poslu često su i pogreške ili previdi neizbježni pa je nužno konzultirati više dokumenata ili osoba, kako bi dobivena slika bila što cjelovitija i točnija.

Stoga vas dragi Puntari pozivamo da nam pomognete u ovom poslu. Ponajprije na način da prikupite podatke o svojoj obitelji, da sačinite, onoliko koliko možete i znate, svoje rodoslovno stablo. Također vas pozivamo da nam se obratite ako ste uočili da su u do sada objavljenim obiteljskim stablima učinjene neke pogreške ili netočnosti.

Samo zajedno, trudom i znanjem svakog od nas pojedinačno, mi nasljednici i nastavljači naših obiteljskih loza, možemo rekonstruirati, istražiti i sačuvati povijest naših obitelji. Naši su to preci zasigurno zaslužili a u konačnici da njih nije bilo, danas ni mi ne bi bili na ovome svijetu.

Stoga ovim putem pozivam sve vas, koji čitate »Puntarski fuoj«, da nam svojim saznanjima, dokumentima ili fotografijama o povijesti našeg mjesta pomognete, kako bi od zaborava spasili ono što se još uvijek može i mora.

OBITELJ ROGOVIĆ

Puntarska obitelj Rogović još je jedna od naših »fameja« čiji potomci danas, nažalost, više ne žive u Puntinu Križa. Njeni su se nasljednici rasuli diljem svijeta, te članovi ove loze, koji još nose prezime Rogovića, danas prebivaju samo u Italiji i SAD-u. U Puntinu Križa se spomen na Rogoviće može naći samo na našem »cimituoriju«, gdje su pokopani začetnici ove obitelji Anton-Toni Rogović, rođen 17.01.1859. godine i njegova supruga Filomena Rogović djevojačkog prezimena Kremenić, rođena 03.05.1860. godine.

Pretraživanjem dostupnih pisanih izvora te prikupljanjem podataka tijekom razgovora sa starijem žiteljima našeg sela, nismo uspjeli sa sigurnošću utvrditi odakle su se prvi Rogovići doselili na naše otoke. Dio prikupljenih podataka ukazuje da su se oni naselili u Malom Lošinju došavši s područja Dalmacije u vrijeme procvata lošinjskog pomorstva i brodogradnje, dok drugi izvori ukazuju da su Rogovići porijeklom iz Istre.

Prvi Rogovići, Ivan sin Ivana u Malom Lošinju je pripadao srednjem gradskom staležu, čija je obitelj bila ugledna i imućna. Živjeli su na području Svetog Martina, najvjerojatnije na Gravotu. Za ono je vrijeme Ivan slovio za školovana čovjeka te je obavljao razne administrativne poslove u ondašnjoj lošinjskoj austrougarskoj gradskoj upravi. Bio je u braku s Marijom,

djevojačkog prezimena Pinezić, rodom iz Puntine Križa.

Njihov sin Anton-Toni Rogović rodio se 17.01.1859. godine u Malom Lošinju te je izučio za geometra, odnosno kako se to u ono vrijeme nazivalo, bio je »perit«. Pošto je u to doba u Malom Lošinju aktivno službovalo više geometara, za njega nije bilo dovoljno posla pa se preselio u Puntinu Križa, rodno mjesto njegove majke. U Puntinu Križa je upoznao svoju buduću suprugu Filomenu, rođenu Kremenić čiji je otac Stjepan bio potomak stare puntarske obitelji, a majka Vitorija rođena Lekić, porijeklom iz Nerezina. Vjenčali su se 15. 02. 1882. godine, te već 01.12. te iste godine dobili svoju prvu kćerku Mariju. U braku su imali šestoro djece, najprije tri kćerke a potom tri sina.

Anton-Toni Rogović je sve dok su mu to godine života dozvoljavale obavljao poslove »perita« za sav južni dio otoka Cresa. Poslom je iz Puntine Križa odlazio na sve puntarske pastirske stanove te geodetske poslove obavljao na Verinu, Platu, Sremu i Beleju. Po naravi posla imao je sve geodetske karte tog područja i svu ostalu zemljišnu dokumentaciju kao i potrebit geodetski pribor. Osnovni mu se posao sastojao u određivanju granica poljoprivrednog zemljišta, pašnjaka i šuma te njihovo dijeljenje i određivanje boniteta zemljišta kod kupoprodaja istih kao i diobe zemljišta i zgrada po ostavinskim raspravama.

Filomena i Toni Rogović

Nekadašnja kuća obitelji Rogović

Stalno je bio na terenu koji je obilazio jašući na svom konju. Po obavljenom poslu izdavao je odgovarajuće dokumente te potom vrlo često odlazio u Mali Lošinj na katastar, sud i kod »notaja« - notara.

Kao školovan i inteligentan čovjek, vrlo je mlad izabran za »ancijuana« - seoskog starješinu pa je obavljao i taj posao koji se uglavnom sastojao u rješavanju osnovnih potreba i problema u selu, kao što su primjerice bili rasporedi korištenja vode iz seoske javne cisterne i lokve u vrijeme sušnih ljetnih mjeseci. Potom je svake godine par puta organizirao »rabotu«, zajedničke seoske radove na održavanju lokalnih cesta i javnih putova, čišćenje lokava, poslove održavanja »komunuade« - zajedničkog seoskog pašnjaka. Osim toga vodio je »libar od belezi« - knjigu znakova na ušima ovaca svakog pojedinog vlasnika te ostale potrebite poslove, pa čak i postupak mirenja posvađanih seljana.

Vrlo je često izbivao iz Punte Križa zbog rada na terenu i odlaska u Mali Lošinj gdje je znao ostati i više dana i nakon obavljenog posla družeći se s pripadnicima ondašnjeg višeg sloja, ponajviše s lošinjskim brodovlasnicima, pomorskim kapetanima i pripadnicima austrougarske a potom talijanske vlasti. Živio je, kako bi se to danas reklo »na visokoj nozi«, pomalo raskalašeno i boemski, često i preko granica svojih financijskih mogućnosti.

Osim poslova »perita« i »ancijuana« u svojoj je kući u Puntu Križa (današnji kućni broj 30) imao trgovinu mješovite robe i ispostavu poštanskog ureda. Ove je poslove obavljala njegova supruga uz pomoć triju kćerki.

Lošinjska gospoda, njegovi prijatelji i poznanici s njihovim gostima čak iz Beča, često su ga radi zabave i odlaska u lov posjećivali u Puntu Križa jer je i sam bio vrstan lovac a bavio se i dresurom lovačkih pasa.

Njegova se prva kćer Marija vjenčala 17.09.1906. godine za Ivana Muškardina, siromašnog težaka i nadničara čiji je otac došao u Puntu Križa kao mladić, trbuhom za kruhom iz Beleja. Ovom se braku njen otac žestoko protivio jer se nikako nije mirio da se njegova kćerka iz dobrostojeće obitelji Rogović uda za siromašnog seljaka bez imetka. Marija nije pristala na očeve ucjene te se bez ikakvog miraza ipak udala za Muškardina te u braku dobila kćerku Maricu-Mariju. Ona se potom udala za Dumina-Dinka Lekića i s njim imala troje djece koji i danas žive u Malom Lošinju odnosno u Rijeci i to Iva Lekića, Linu udatu Badurina i Teu udatu Šanko.

Druga kćerka Antona i Filomene Rogović rodila se 10.05.1889. godine i dobila ime Katica-Kate.

Udala se vrlo mlada za jednog Nerezinčana i ubrzo se po vjenčanju s njim odselila u Sjevernu Ameriku. Nakon nepunih šest mjeseci njihovog boravka u New Yorku, suprug joj umire te se ona u nemogućnosti da tamo sama opstane vraća u Puntu Križa. Potom je našla posao kao domaćica kod lošinjske kape-tanske obitelji Gladulić koja je živjela na Priku u Malom

Nino Rogović, Ive Lekić, Lina Badurina r. Lekić
i Marići Linardić r. Rogović

Lošinju. Tu je upoznala svog budućeg supruga Mihovila Iveša. Mihovil je kao mladić došao iz istarskog sela Premantura pored Pule, a u Malom Lošinju je služio četiri godine vojni rok u bazi Austrougarske mornarice na Velopinu. Po završetku odluzenja vojnog roka Mihovil se 26.02.1911. godine ženi za Katu te odlaze u Premanturu gdje su bez nasljednika živjeli do svoje smrti.

Treća kćerka, Vitorija, rodila se 31.08.1891. godine. Već kao mala djevojčica pomagala je majci u vođenju domaćinstva te ocu u trgovini i pošti. U djevojačkoj dobi zaljubila se u siromašnog puntarskog mladića Iva Galjanića. Toj se vezi njen otac Anton, kao i u slučaju prve kćerke Marije, žestoko protivio. Stari Rogović je želio da se Vitorija uda za jednog starijeg bogatog povratnika iz Amerike, ali ona na to ni pod kojim uvjetima nije željela pristati. Usprkos tomu za Galjanića se udala 22.06.1912. godine. Iz rodne je kuće otišla doslovno bez ičega i otac joj to godinama nije mogao oprostiti. Kako to već u životu biva, na kraju je upravo Vitorija uz pomoć Marice do 1937. godine kad je umro, čuvala svog oca kao i majku Filomenu koja je preminula 1947. godine.

U braku Vitorije i Ivana Galjanić najprije se rodio 1914. godine sin Ivan a potom kćerka Mila tek 1919. godine, jer je Ive ubrzo nakon rođenja svog prvog sina 1914. godine unovačen u Austrougarsku vojsku i upućen na ruski front. U tom I. svjetskom ratu bio je najprije ranjen a potom zarobljen. Kraj rata dočekao je kao ruski ratni zarobljenik te je kući u Puntu Križa došao tek 1918. godine, propješačivši cijeli put od Rusije do Punte.

Potom su se rodili sin Vjeko 1921. godine a zatim kćerka Marija 1923. godine, kćerka Menka 1925. godine i Antonija-Tona početkom 1929. godine.

Nakon triju kćerki Toni Rogović i Filomena dobili su prvo muško dijete, Antona, koji se rodio 28.02.1893. godine. On se 01.02.1919. godine oženio za Živicu rođenu Žuklić. Žuvica je bila po redu peto dijete Frane Žuklića i Dumice rođene Zorović iz Nerezina, koji su imali čak četrnaestoro djece. Nastanili su se u prvo vrijeme u Nerezinama. Anton Rogović je neko vrijeme plovio i tako prehranjivao obitelj a potom su odselili u Ameriku. U braku su imali troje djece, sina Antona i kćerke Nevu i Jenny.

Peto dijete odnosno drugi sin Antona i Filomene bio je Andrea rođen 13.07.1895. godine. U dvadeset i petoj godini života oženio je Nikolinu-Miku rođenu Harabaja iz Svetog Jakova. Andrea je plovio na brodovima male obalne plovidbe, neko je vrijeme sam bez supruge proveo u Americi a potom se vratio i do umirovljenja radio u Malom Lošinju kao pomorski agent. U braku su imali kćerku Angeliku rođenu 1923. i sina Guglielma-Vilija rođenog 1924. godine. Oboje su odselili u Italiju. Vili je cijeli radni vijek plovio i živi u Veneciji a Angelika se udala i nastanila u Monfalconeu. Andrea je umro 1975. godine a supruga mu Mika 1981. godine. Oboje počivaju na groblju u Svetom Jakovu.

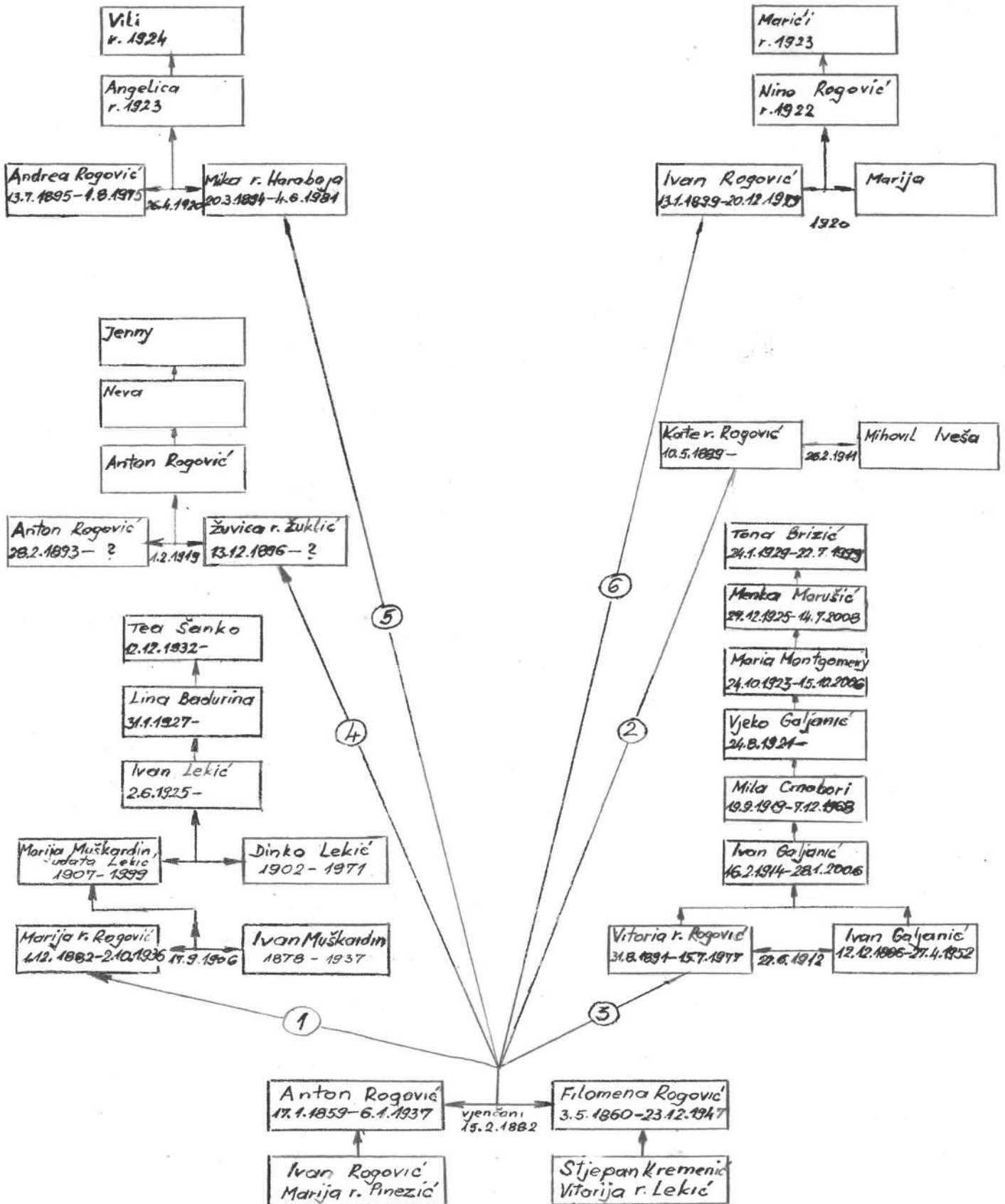
Posljednje, šesto dijete Antona i Filomene bio je treći sin Ivan rođen 13.01.1899. godine koji se 1920. godine oženio za Mariju Zorović - »Kuatina« iz Nerezina. Upoznali su se kada je ona kao mlada djevojka došla raditi kao odgajateljica u dječji vrtić koji se tih godina otvorio u Puntu Križa. Ive je kao i njegova braća neko vrijeme plovio. Iz Punte Križa su odselili u Nerezine, živjeli na Biskupiji a potom odselili u Ameriku. Ive je umro u New Yorku 1979. godine. U braku su imali sina Nina rođenog 1922. godine te kćerku Marići rođenu 1923. godine, udatu Linardić. Njihovi potomci i danas žive u SAD-u.

Kao i sve naše otočke obitelji i Rogovići su se rasuli diljem svijeta. Potomci Antona i Filomene po ženskoj lozi njihovih triju kćerki udatih Muškardin, Iveša i Galjanić danas žive u Malom Lošinju, Rijeci, Splitu, na Braču te u Italiji i Sloveniji a potomci po muškoj lozi njihovih trojice sinova danas žive u Italiji i SAD-u.

Jedini Rogovići u Puntu Križa su začetnici ove loze: Anton-Toni Rogović, njegova supruga Filomena i najstarija kćerka Marija udata Muškardin koji su svoj mir našli na Funtuane, na našem »cimituoriju«.

Ljubo Galjanić

OBITELJ ROGOVIĆ

POSVJEDOČENJE IDENTITETA I LEGITIMACIJA ZA PUTOVANJE IZ 1917. GODINE

Članovi našeg Zavičajnog društva i vjerni čitatelji Anđelka i Ljubomir Perković u svojoj su obiteljskog ostavštini pronašli ovaj vrlo vrijedan dokument te ga na taj način sačuvali i spasili od gubitka i uništenja a na čemu im se srdačno zahvaljujemo.

Prosudili smo da ovo pismeno zadužuje objavljivanje u ovom broju »Puntarskog fuoja« jer na vrlo zoran način oslikava vrijeme u kojem je nastalo. Radi se o ispravi koju je u vrijeme I. svjetskog rata, točnije 30. svibnja 1917. god. izdala Komanda žandarmerijske postaje u Nerezinama t.j. K.K. Gendarmeriepostenkmando - Neresine, mještanimu Punte Križa, Ivanu Butkoviću.

Očito se tih ratnih godina bez dozvole kretanja nije moglo napuštati svoje prebivalište pa je naš Butković morao od austrougarskih vlasti zatražiti dopuštenje da iz Punte Križa otputuje u Mali Lošinj i natrag. Tadašnja, gotovo besprijeekorno revna vlast, s izuzetnom je preciznošću regulirala gotovo sve segmente života pa tako i

najobičnije kretanje iz mjesta u mjesto.

Na poledini ovog dokumenta vrlo precizno je naveden osobni opis Ivana Butkovića, kome je izdana ova, nazovimo je, dozvola za kretanje.

Kako je Austrougarska monarhija funkcionirala i kako je rješavala odnose među brojnim narodima koji su u njoj živjeli, na najbolji se način može vidjeti na samom obrascu koji je tiskan na čak četiri jezika, na njemačkom, talijanskom, slovenskom i hrvatskom, što je tada u administrativnim poslovima bila zakonom određena obveza i uobičajena praksa.

Ovakav ili njemu sličan dokument od neprocjenjive je vrijednosti i nezaobilazan pri zahtjevnom i mukotrpnom poslu istraživanja povijesti kako Punte Križa tako i naših otoka. Stoga vas pozivamo da u svojim obiteljskim ostavštinama pronadete i sačuvate povijesne pisane dokumente koje ćemo rado objaviti.

K.K. Gend. post. Neresine 720

Nr. 1450

Muster 3.
Modul 3.
Obrazec 3.
Obrazec 3.

Identitätsbescheinigung
Certificato d'identità — Svedooba o identiteti — Posvjedočenje identiteta
für den Lokalverkehr
für den Grenz- und Nachbarverkehr
per le comunicazioni locali
per le comunicazioni di confine e di vicinanza
za lokalni promet
za obmejni promet in za obćevanje s sosedstvom
za lokalni promet
za pogranični promet i za saobraćaj sa susjedstvom

Spitković

gleichzeitig Reiselegitimation im Nachbar- und Lokalverkehr für
contemporaneamente legittimazione di viaggio in relazioni vicine e locali per
istodobno iznamicna za putovanje u blizini i u domaćih krajih za
ujedno legitimacija za putovanje u blizini i lokalnom prometu za

Stand: *hrij.* 15. Jahre alt, wohnhaft in *St. Croce*
(conditione) (stan) (mjesto)
(staž) (stan) (mjesto)

Es wird hiemit bestätigt, dass Genannter einwandfrei ist und dass gegen die Reise kein Bedenken obwaltet.
Con la presente si attesta che il sussummato è irreprensibile e che al viaggio non oca obediene alcuna.
Potvrđuje se s tom, da je imenovani nepoprečen i da proti putovanju ni nikakvih zaprek.
Potvrđuje se ovijem, da je spomenuti besprijeekoran te da proti putovanju nema nikakvih zapreka.

Diese Legitimation gilt bis *30 Juni* 1917 für die Strecke von
Questa legittimazione è valvole fino *30 giugno* 1917 per la linea da
Ta legitimacija važi do *30 juna* 1917 za put od
Ova legitimacija vrijedi do

St. Croce über *Neresine* nach *Puninskecoba* und zurück.
via *Neresine* per *Puninskecoba* e ritorno.
putom *Neresine* u *Puninskecoba* i natrag.

St. Croce am *30 jui* 1917
il *30 jui* 1917
dan

Ivan Butković

Spitković

Unterschrift oder Abdruck des rechten Zeigefingers oder Hand-
zeichen des Inhabers der Identitätsbescheinigung.
Firma o impronta dell'indice destro o segno della mano del
detentore del certificato d'identità.
Potpis ili otiak desnege kažnoga ili ruci znak vlasnika
posvjedočenja identiteta.

I. S.

Unterschrift des Ausstellers,
Firma di chi la rilascia.
Potpis izdajatelja.
Potpis izdajatelja.

Hilfing bis 18. Juni 1917

K.K. Gendarmeriepostenkmando
Neresine vom 15. Juni 1917
Punte Križ

Personbeschreibung:

Statur: *groß*

Gesichtsform, besondere Merkmale des Gesichts: *langlich*

Haarfarbe, Bezeichnung einer eventuellen Glatze: *braunhaarig*

Form und Farbe des Schnurrbartes: */*

Form und Farbe des Bartes: */*

Farbe, Form und eventuelle Falten der Augen: *braun*

Form der Nase und eventuelle Kennzeichen: *spitzig*

Form des Mundes: *geradlinig*

Besondere Merkmale oder Gewohnheiten, welche am Körper sichtbar, an der Sprache oder Stimme wahrnehmbar sind:
keine

Spitković

KOROMAČ - FOENICILUM VULGARE

Koromač zasigurno spada u skupinu najpoznatijih samoniklih biljaka našega područja. Rijetki su otočani koji ne poznaju ovu autohtonu, jestivu i ljekovitu biljku. Mi ga nazivamo koromač dok su mu ostali hrvatski nazivi komorač i slatki kopar, a talijanski se naziva finocchio comune. Latinski mu je naziv *Foeniculum vulgare*, gdje prvi dio naziva potiče iz latinske riječi foenum - sijeno (jer plodovi koromača mirišu na sijeno) a drugi naziv vulgare znači običan.

To je višegodišnja biljka iz porodice štirkari (Umbelliferae) vrlo rasprostranjena na Cresu i Lošinju. Raste uglavnom po pašnjacima, vrtovima, vinogradima ali i na kamenjaru. U gušćim nasadima makije i šumama ne uspijeva. Kako je kod nas sve više zapuštenog zemljišta koje zarasta u mediteransku makiju, i koromača je sve manje a na području Punte Križa sve ga se teže može vidjeti na otvorenim pašnjacima jer su ga ovce i jeleni potpuno zatrli. Međutim, kako je koromač vrlo izdržljiva, žilava biljka, otporna na sušu i ne zahtijeva dobro i hranjivo tlo, na prostorima gdje se ne vrši ispaša, vrlo se brzo regenerira i samoniklo širi.

Korijen koromača koji raste na našem otoku je izuzetno dugačak te ga je nemoguće izguliti iz zemlje. Moguće ga je samo iskopati a tada treba dubiti zemlju vrlo duboko. Kod odraslih višegodišnjih stabala koromača, korijen je ponekad skoro i četrdesetak centimetara dugačak. Koromač je višegodišnja biljka te krajem zime, početkom proljeća, kada temperature zraka dosegnu do 15°C, iz prošlogodišnjeg

korijena počinju se razvijati i nicati prvi izbojci. Listovi su mu višestruko perasto razdijeljeni, skoro mrežasti a listići su tanki i igličasti. Raste brzo i snažno se razvija u visinu, tvoreći stabljiku koja je pravilno uspravna, ravna, okruglog promjera i tanka. Kada krajem ljeta dostigne visinu i preko jednog metra, na vrhu stabljike, tada još svijetlozelene boje, počinju se formirati najprije mali zeleni pupovi a potom iz njih nježni cvjetići. Oni se formiraju prvo u svijetlozelene a potom u žuti okrugli štit. Kako ljetno prolazi, listovi mu postaju sve tvrdi, tamnije zeleni a potom požute. Uspravna stabljika se postupno suši i iz zelene prelazi u svijetlosmeđu boju. Zlatnožuti sitni cvjetovi se suše i nastaje plod. Prvi plodovi, ako je bilo sušno vrijeme, mogu se ubrati već početkom rujna mjeseca. Ne dozrijevaju svi istodobno te ih se može prikupljati i do polovice listopada. Plod koromača je vrlo mala rebrasta sjemenka, neznatno veća od sjemenke mrkve ili peršina. Ako ga se na vrijeme ne ubere, vrlo se brzo osipa i gubi, jer ga posebice vjetar otrese i rasipa na okolno tlo.

Zanimljivo je da se koromač svrstava u najstarije ljekovite biljke koje su se u svrhu liječenja raznih bolesti koristile u gotovo svim civilizacijama. Nalazimo ga u zapisima stare kineske medicine pod nazivom »hui hsiang«, čak nekoliko tisuća godina prije nove ere u kojima se navodi kao lijek za poboljšanje vida, za umirenje i liječenje bolesnog želuca i debelog crijeva.

Pod imenom »samari hout« koromač se

navodi na egipatskim papirusima. Spominje se i kod starih Grka i Rimljana kao lijek za odstranjivanje kamenaca mokraćnog mjehura, za liječenje žutice, kašlja, bolova u trbuhu pa čak i za saniranje rana pri ugrizu zmija otrovnica.

Zapadna pučka medicina navodi brojna ljekovita svojstva koromača. Koristi se za liječenje dišnih putova, kataru, naročito kod pušača za iskašljavanje i za ispiranje upaljenog grla i usta, čak i za umivanje lica ako želimo da nam ono bude lijepo, jer ima sposobnost uklanjanja akni. Dokazano je da koromač relaksira živčani sustav, pomaže pri srčanim aritmijama, snižava visoki srčani tlak i pomaže kod tegoba s venama na nogama. Također ublažava posljedice ugriza škorpiona ili zmija.

Međutim, koromač je najviše na glasu kao efikasni pomagač pri liječenju »ženskih bolesti« jer pomaže pri izlučivanju mlijeka kod dojilja, sprječava upalu dojki pri dojenju, regulira mjesečnicu i potiče rad jajnika. Koromač se koristi kod liječenja nekih reumatskih bolesti, kod gihta a učinkovit je i kao lijek za poboljšanje vida.

Treba naglasiti da kao i u svemu pa tako i s uporabom koromača ne treba pretjerivati. Veće količine koromača mogu izazvati tromost cijelog tijela a trudnice ga ne smiju koristiti ni u malim količinama.

Naši su otočani od svojih predaka, prenoseći iskustva s koljena na koljeno, naučili koristiti koromač kao začim jelima te kao dodatak pri sušenju smokava. Za jelo se koriste mladi zeleni izbojci i sjeme.

Mladi proljetni izboji koromača

Stabljika koromača

On je jednogodišnja biljka duboka korijena. U vegetativnoj fazi ima skraćenu stabljiku, pri dnu omotanu zadebljanim, sočnim rukavcima s kojima zajedno čini glavicu koja naraste u promjeru 6 do 12 cm, težine od 150 do 300 grama.

Kao i naš samonikli koromač odlikuje se izuzetnim ljekovitim svojstvima. Stoga nije na odmet podsjetiti da i slatki koromač u našim klimatskim uvjetima vrlo dobro uspijeva.

Kako kod nas u siječnju i veljači ne prijetite opasnosti od smrzavanja, slatki se koromač može sijati koncem kolovoza, presaditi u rujnu ili u prvoj polovici listopada mjeseca a brati njegov korijen u veljači ili ožujku. On klija već iznad 5°C i niče dosta sporo. Tlo treba duboko obraditi a zatim dobro usitniti da bi mogao ravnomjerno nicati. Dobro je zemljište obogatiti kalijevim ili fosforim gnojivom dok je dušična gnojiva bolje ne unositi jer ona potiču stvaranje veće lisnate mase na štetu korijena. Kod slatkog koromača za jelo se koristi svježa glavica, koja je okrugla a ponekad malo spljoštena. Koristi se kao salata, naribana (slično kao kupus) ili kuhana lešo, kao prilog jelu dok se kao samostalno jelo može pirjati i začiniti maslinovim uljem. Dodaje se u omelete i umake te u jela od miješanog povrća. Ubrani svježi koromač (bez listova) može se čuvati u hladnjaku i do osam tjedana. Slatki koromač se po svojim hranjivim sastojcima može usporediti s mrkvom. On je niskokalorično povrće vrlo pogodno za dijetalnu prehranu.

Svježe ubrani izbojci koriste se kao dodatak pri spremanju maneštre, dodaje se kao začim za poboljšanje arome pri pripremi raznih variva a najbolje se sljubljuje s jelima od artičoka i boba. Mladi izbojci koromača mogu se konzervirati ako ih čuvamo u čistim staklenim posudama te držimo u maslinovom ulju ili octu a koriste se kao vrlo ukusan prilog uz jela od pečenog mesa.

Treba reći da se kod nas gotovo isključivo koristi samo divlji, samonikli koromač, dok se vrlo malo uzgaja kultivirani, slatki koromač. Samo ga rijetki sade u svojim vrtovima, ponajviše zato što on nije dovoljno poznat ili zato što ga ljudi ne sade jer u našem otočkom ekološki čistom okružju, pronalazimo dovoljno divljeg koromača za vlastitu upotrebu. Naš se samonikli koromač ne može naći u prodaji a u trgovinama i velikim trgovačkim centrima nalazimo, iako ne uvijek, uzgojeni, slatki koromač. On sve više postaje omiljeno povrće u zemljama južne Europe i Mediterana. Samo u Italiji, slatki se koromač uzgaja na više od 21.000 hektara.

Cvijet koromača

Kao i samonikli koromač, sadrži oko 10% suhe tvari, do 3% bjelančevina, oko 5% ugljikohidrata (pretežno šećera) oko 0,5% dijetetskih vlakana. Vrlo je bogat mineralima, naročito kalijem te vitaminima B grupe a u 100 g svježeg koromača ima čak do 12 mg vitamina C što u potpunosti zadovoljava prosječnu potrebu odraslog čovjeka za tim vitaminom. Zreli plod koji se koristi kao začim i u ljekarstvu sadrži 1-6% eteričnih ulja u kojima ima od 50 do 60% enetola, anisaldehyda i fenhola.

Samonikli koromač, koji nalazimo po livadama, pašnjacima, napuštenim vinogradima ili zapuštenim vrtovima, osim kao začim jelima u prošlosti je u nas imao još nekoliko vrlo značajnih uporabnih vrijednosti. Kada se u našim seoskim domaćinstvima nakon berbe grožđa i pravljenja vina »kuhala« rakija u starim kotlovima »u lambiku« u »pajice« - kominu se dodavalo sjeme koromača,

Stabljika koromača

kojim se kao vrsnom mirodijom poboljšavala aroma rakije. Takva rakija s dodatkom sjemena koromača vrlo je slična poznatoj makedonskoj rakiji »mastiki«.

Osim toga sjemenke koromača koristile su se, kako to i danas poneki čine, kod izrade smokvenjaka. U smjesu samljevenih suhih smokava koja se potom, rukama namočenim rakijom, formirala u oblik stošca, obavezno se stavljala određena količina sjemenki koromača.

Da bi se smokve mogle sušiti na suncu, bilo je neophodno napraviti »barac«, prozračnu prostirku od trske. On može biti dugačak i do 1,5 metara. Osim okvira barca, koji se radio od dvije tanke duge gredice »štuange« i poprečnih »kuolčića«, barac ima sredinu koju omeđuju upravo štuange i kolčići. Taj se dio naziva »stuorić« te se on radio od dugačkih tankih šiba koromača. Iz svakog korijena koromača izraste čak 5 do 6 takvih stabljika, na čijem se vrhu potom razvijaju cvjetovi a potom i plodovi. Kada tijekom rujna i listopada plodovi sazriju, šiba, dotada zelene boje, počinje se sušiti pa se tada i ubire. Pošto su te šibe dovoljno dugačke (i do 2 metra), tanke, vrlo lagane i dovoljno čvrste, idealan su materijal za izradu stuorića pa služe za pletenje tih laganih, prozračnih prostirki vrlo praktičnih za sušenje smokava, koje treba navečer prenositi da se ne izlože rosi ili kiši.

Dakle, naš je koromač i u prošlosti imao svoju značajniju vrijednost jer se koristio

mladi list kao hrana, sjeme kao začin a stabljika za izradu pletenih prostirki za sušenje smokava. Koristio se čak i kao igračka jer su djeca od stabljika izrađivala vrlo lagane i precizne strelice koje su spretno izbacivali iz elastičnih lukova,

napravljenih od drveta jasena ili smreke.

Za ljekovita svojstva koromača znali su i naši preci a danas je ta njegova osobina dodatno istražena i višestruko dokazana. Sam se po sebi nameće zaključak da bi bilo poželjno koristiti u ishrani što više našeg

samoniklog koromača te u našim vrtovima zasaditi kultivirani slatki koromač. Korist će zasigurno biti dvojaka, bit ćemo zdraviji i uštedjet ćemo ponešto iz našeg uvijek nedostatnog kućnog proračuna.

Ljubo Galjanić

ČE JE ČE I KAKO SE ČE ZOVE

Nekada i to ne sila godišć nazad, svaka je fameja imela almeno jenu kozu. Zis kozami su najveć kumbatile naše none. Muži su, znajuć da je koza sila teštuarda i klavarna, za se liberat vražjega posla govorili da je to žijenski posal.

Kozu se ne more pustit da pase prosta aš bi šla svakan, udelala škodu, pojela sve vaf vartlu, tarsju ol tegu, deštružila bi fruti, zgrizla defin koru od masline, povajala gromače, udelala luaz, preskočila plot. Ne pomore sila ni da ju spu-tiš, na pruavu ol na lijevu buandu, moreš ju sputit i vaf križ ma ona će i daje skakat i partit se kako da i ni spučen. Dobro su judi govorili: »Ko nimaš pametnejega posla - zan kozu«.

Zavol svega toga, kozu se mora daržat viježenu na konopu. Ko bi koza bila viježena samo zis konopon okolo vruata, oun bi ju nažulil i pojiel do karve, mogla bi se i zadavit aš ona poti-ježe po vas buožji duan a još se pres fer-

mat indriomuan varti naokolo na sve buande, pa bi se konop zakučil, zaplijel i zaverinual.

Zavol toga su se naši furbi i inženjuozi stuari domisleli i udelali jedan sila pratičan inžijenj ki se koze klade okolo vruata. Uon je udelan od tri deli. To su OBRUČ, KJUČ I PRIJEJKA. Obruč se udelala od darva, najboje od jasena a zove se obruč aš je tuondi kako obruč na bačve za vino ol na bataluge za vodu. Ma uof obruč ni vas tuondi, na jenuon je delu otvoren, malo debji i onde ima dvije kvadruate škuje. Skruoz te dvije škuje se klade kjuč ki je loštešo udelan od tvardoga darva. Judi su mu dali ime kjuč aš uon na najboji muod zatvori, zaklopi obruč ki onda koze ne more past zis vrata.

Na kjuč pride prijejka, udelana od železa. Stuari kovači su ju delali od dvua bokuna tanjega tondina, debeloga cirka puol parsta. Prijejka kua je ude-

lana od dvua dela se varti kako žiogulin na tunje, tako da se konop ne more zaverinat.

Skruoz prijejku se provalče konop komu se na jenuon kraju, onuon put koze, udelala uzal a drugi se kruaj konopa viježe za neš siguro, najboje za neko stablo ol veći kamik ki ima škuju.

Koza na uof muod, zis obručen okolo vruata i zis prijejku na kjuču, pase negdere blizu kuće, na celine, po puteh i stazah. Kozu okuri svaki dan premestit na novo mesto, na novu pašu, naseć veja, dat lokat i indriomuan kontrolat če dela aš vrah od koze nikada ne spi. Gospodaru nikada ne dua mira, š'nju je vavek posla i intrijega. Ma zato ona dava deboto cijelo godišnje sila duobroga i zdravoga mleka i još svako leto kozlića, kadagot i dvua a dogodi se da skoti i tri. Mijeso od kozlića je za više od njih boje i od juančića.

Prijejka

Kjuč

Obruč

KANTUNIĆ OD BESIJED

JETIKILO

Jetikavo jetikilo se jetikavo jetikuje

Kada se malo boje promisli jetikilo je jedan sila nesrećan šlovek. Jetikuje se za svaku bedastoću, kada okuri i kada ne. Niš mu ni dobro i niš mu ni na voju. Nikada kuntenat, vavek neš prigovuar, sve ga znervožuje.

Po letu runjua da je teplo a po zime govori da mu je zime već dosta i da apena čeka leto. Ko ne daži jetikuje se govoreć da bi već moralo dažjit a kada pošne dažjit, šubito runjua, govoreć da je već previše namočilo.

Suan sebe i svin okolo sebe ne dua mira ni spokoja. Za jušto reć, uon je suan sebe najveći probljem aš ko ga niki ne razjidi uon će lahko suan sebe znervožat, bruntulajuć na sve i svih okolo sebe.

Če got ki reće, uon će nervuožo zarunjat i reć da to baš i ni tako nego nekako drugačje a ko pošneš zis njn kuntreštat, šubito se razjidi, puše, maše zis rukami, beštiumua. Ko rećeš da je neš bijelo uon će šubito skočit i reć da je čarno, ko rećeš da je sunce uon će kumbatit da će dažjit, ko rećeš da puše bura uon će ti na dalgo i široko špjegevat da potiježe više po levuantu.

I tako će ćeš, najboje ti je bit će daje od jetikila i pustit ga da se suan zis sobu jetikuje.

KACADURSKA

Mluadi kacatur (aprendišta) ki je jušto pasual ezami za kacadura, parvi je put šal na kacu. Zijel je pušku a vaf drugu ruku libar. Vaf libru su bile fotografije od svega će se na kace more lovit i napišeno kako kua salvađina zgijeda, za bit sigur će je će.

Hodil je hodil i svako malo otvaral libar, gijedal fotografije i štijel će piše. Na jene pajine je pisalo- žuti ščuvak, čarno pierje - to je ćuok. Grije i grije po bošku i po ograjicah a ćoka nigdere.

Tako kampanajuć pasual je mimo jene kuće na stanu i videl blizu kuće neku fticu i suan sebe rekal: »Aha, žuti ščuvak, čarno pierje - to je ćuok«. Potegnul je tir zis puške i ubil salvađinu. V'tuon je z'kuće zletjel van gospoduar i videć će se je dogodilo, pošnijel je blijet: »Če si mato, vuać si to pucal?« Mluadi kacatur mu je odgovoril: »Če vuać sen pucal, vaf ćoka«, a gospoduar će na to: »Ma ki vražji ćuok, ubil si mi mazorinu«, a onda se obarnul pud kuće i počel blijet: »Mare, Mare, hot barzo po tovara i popejaj ga vaf štalu aš uof ovako furbo, kada prešteje - »Uši vele, dlaka siva - to je zijec - ustat ćemo Mare moja i prez tovara«.

kacatur - lovac, aprendišta - stažista, ezuam - ispit, salvađina - divljač, ščuvak - kljun, ćuok - kos, mato - lud, mazorina - patka, zijec - zec, furbo - pametno, prešet - pročitati

ČANGRIZAVAC

Kada se malo bolje razmisli, čangrizavac je vrlo nesretan čovjek. Prigovara zbog svake gluposti, kada treba i kad ne treba. Ništa mu nije dobro i ništa mu nije po volji. Nikad zadovoljan, uvijek prigovara, sve ga živcira.

Ljeti prigovara da je previše toplo, zimi govori da mu je zime već dosta i da jedva čeka ljeto. Ako ne pada kiša, čangrizavo govori da je već trebala pasti, a kada počne kiša, odmah gunda da mu je kiše već dosta.

Sam sebi i svima oko sebe ne da mira ni spokoja. Točnije on je sam sebi najveći problem jer ako ga netko drugi ne razljuti, on će lako sam sebe iznervirati, gundajući na sve oko sebe.

Što god tko kaže, on će nervozno prigovoriti i reći da to nije tako, a ako se počneš s njim raspravljati, odmah će se razljutiti, puhati, mahati rukama i psovati. Ako kažeš da je nešto bijelo, on će odmah tvrdit da je crno, ako kažeš da sja sunce, on će reći da će padat kiša, ako kažeš da puše bura, on će naširoko objašnjavati da puše levant.

I što se tu može, najbolje je stajati što dalje od čangrizala i pustiti ga da sam sebe izluđuje.

TEŠTUARDI TOVUAR

Jeno jutro na veli Bluagdan, Bepo je videl tovara kako pase po selu. Tekuć je šal do Jura i počel ga zvat: »Jure, Jure, vrah te zijel, će ne znuaš da je danas veli Bluagdan i bit će procesijun a tvouj tovuar kluati po selu. Hot ga ćapat i popejag da doma«.

Jure se šubito uputil po tovara beštijajuć uz put vaf sebe aš je bil sigur da mu je neki za dešpet pustil otvorenu lesu od ograjice. Čapual je tovara, zaoglavual ga i pejajuć ga šal doma. Pasujuć mimo crijekve ošervual je da se ondeka pokupilo već dosta judi. Kako za dišpet, tovuar se je fermual a teštuardi kako i svaki tovuar blokual se i ni se utijel nanke zmuovit. Jure ga je potezal, šibal zis oglavicu, dual mu nekoliko vritnjaci a pala je i kua beštijemija. Ma koristi ni bilo, tovuar se ni nanke zmuovil.

Sve je to gijedal Bepo, prišal blizu i rekal: »Če tako maltratuaš brižnoga tovara, će ne znuaš da je tovuar vrijedna beštija a more se reć da je i svijeta aš je i Majka Buožja, jašuć na tovaru, prišla vaf Betlehem, kada je Isusa rodila«.

Jure ga je škuro pogijedal i odgovoril mu: »Je, je, imaš pavo, ma da je Majka Buožja šla jašuj na mojien tovaru, ne bi bila siguro na vrijeme arivala«.

Procesijun - procesija, klatit - lutati bez nadzora, ćapat - uhvatiti, beštimat - psovati, ošervat - uočiti, teštuardo - tvrdoglavo, dišpet - inat, zmuovit - pomaknuti, arivat - stići

PETER IVANUŠA

Peter Ivanuša, (kojeg su zvali Petar) autor knjige »Zlatni lav s otoka«, rodio se 24. svibnja 1934. godine, u mjestu Kandiji, pored Novog Mesta u Sloveniji. Nakon osnovne i srednje škole, put ga je odveo u prosvjetarske vode. Postao je učitelj i kroz njegove ruke prošlo je puno generacija, koje su ga cijenile, jer je bio predan svome poslu. U vrijeme studija upoznao je i zavolio kazalište te je i glumio kao član kazališne družine. Tu se susreo s različitim tekstovima, pa je i sam počeo pisati napisavši više tekstova i igrokaza za kazalište.

Godine 1957, kao član Ferijalnog saveza, došao je prvi put u kontakt s ljudima iz Punte Križa. Bio je upravnik Ferijalnog tabora na Bokiniću pa je u knjizi »Zlatni lav s otoka« ugradio i dio sebe. Osobe i krajevi u knjizi su istiniti, dok je radnja dijelom izmišljena.

U ono je vrijeme Mjesnu zajednicu vodio gospodin Josip Badurina a kasnije Toni Plešić, koji je bio i vlasnik gostionice na Pogani. Pokojni Miro Zorović svojim je brodom tada održavao brodsku vezu od Osora do

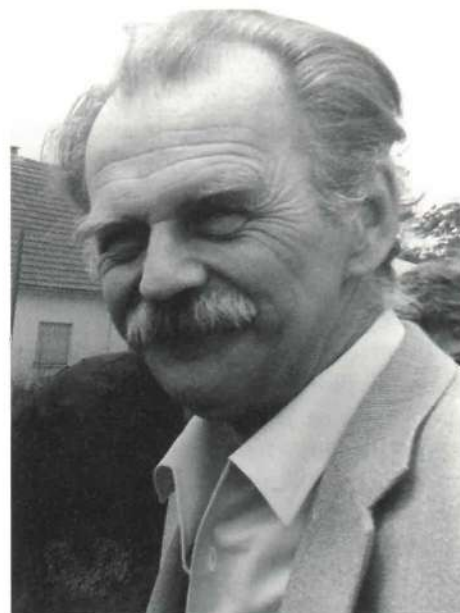
Pogane. Petar i Miro su s vremenom postali dobri i nerazdvojni prijatelji, skoro kao braća. Zajedno su doveli na stotine mladih iz Slovenije na ljetovanje u Puntu Križa.

Petar se zaljubio u Bokinić, Poganu i Puntu Križa a najviše u Dragu, gdje je uz pomoć barba Mira kupio kućicu, koju još i danas koristimo mi njegovi nasljednici. Svako ljetovanje je ribe s braćom Zorović, a Miru bi pomogao kad je preuzeo brodsku vezu brodom »Draga«, od Pogane do Maloga Lošinja. Ta je veza omogućavala Puntarima da mogu dva puta tjedno otići do Malog Lošinja.

Prijateljstvo sa Puntarima bilo je toliko prisno da su ga čak zamolili da im pomogne restaurirati kipove svetaca koji se nalaze u crkvi na groblju na Fontani, Sv. Andriju i u kapelici u Puntu Križa, Sv. Nikolu, što je on rado učinio.

Zbog teške bolesti umro je 1991. godine u 56. godini života, ne dočekavši svoju najveću želju, da mirovinu proživi na Dragi sa svojom suprugom Verom.

Iza sebe ostavio je nešto vrijedno:

Petar Ivanuša

dvoje djece i troje unučadi koji smo isto tako zavoljeli Dragu pa smo odlučili da očeva priča iz tih vremena ne ostane tajna i samo naša. Knjiga je u Sloveniji izašla 2007. godine a sada je želimo podijeliti sa svim čitateljima »Puntarskog fuoja. Eto, tu je, pročitajte i ocijenite sami.

Mateja Kaefer r. Ivanuša

PETER IVANUŠA ZLATNI LAV S OTOKA

I - MORE JE JOŠ UVIJEK SLANO

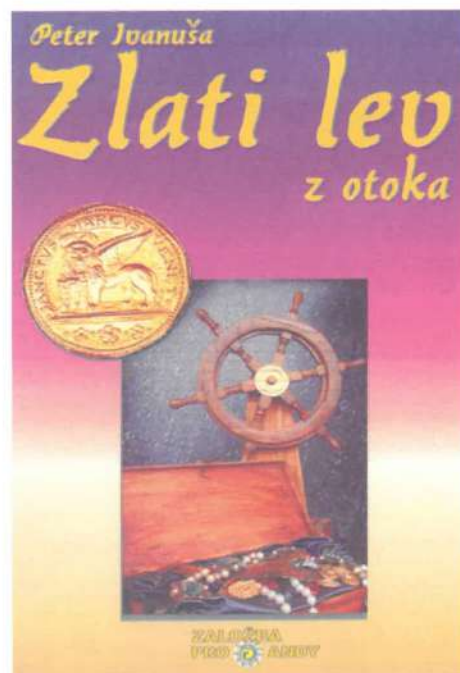
Stara barka, preuređena u brodicu za prijevoz putnika, mirno je plovila južnim, krajnjim dijelom otoka Cresa. Tim je dijelom otoka gospodario svjetionik Suha Punta, čuvajući plićak i vrebajući neoprezne pomorce. Pličina s opasnim stijenama, strpljivo je čekala ne bi li za oseke rasparala dno drvenih brodica, koje bi se odveć približile.

Barba Miro, koji je na glavi uvijek nosio bijelu »beritu« i stalno sa »Primorkom« u ustima te nogom na kormilu, mirno je bio naslonjen na kabinu svoje barke. Bio je to pomalo neobičan način kormilarenja ali za njega uobičajen i svakodnevan. Na trenutak je bacio pogled prema Suhoj Puntici te i dalje brod usmjeravao prema istoku. Dok ne bude na svjetioniku ugledao crveno svjetlo, vozit

će prema otočiću Palacuolu a onda naglo okrenuti kormilo, proći pored Velog žala a potom još jednom skrenuti lijevo i ući u određeni zaljev.

Na barci je bila velika grupa mladih ljudi koji su dolazili na ljetovanje. Ovog je ljeta to bila već treća grupa. Barba ih je Mirko gledao cijelim putem, još od kada su krenuli iz Osora. Već je više godina vozio svojom barkom te mlade ljude i uvijek mu je bilo teško kada su odlazili. Čovjek se tako lako navikne na njih. Prebrzo su se vraćali kući ali što se može kada su ferije tako kratke i prebrzo prođu. Neki su dolazili svakog ljeta pa bi ga širokim osmijehom veselo pozdravljali.

»Barba Miro, opet smo tu, Vi već znate barba Miro da bez vašeg i našeg kutka mora ne možemo!...Zar još uvijek

pušite Primorku!... Barba Miro, hoćemo li na izlet... Zdravi bili barba Miro, ni Vi ne možete bez nas kao i mi

bez Vas ... Zar me ne prepoznajete barba Miro, ja sam onaj koji je prošlog ljeta obučen pao s Vaše barke u more!....«

Pa kako ih se ne bi sjetio, mnogi su mu ostali u lijepom sjećanju pa je i on započeo s ispitivanjem: »Če Šanija neće priti ovo leto? ...Kede van je Ervin, stari kapetuan? ... Kede ti je ovo leto sestra?« Zatim i još i još, bezbroj pitanja. Oni su svoje torbe ukrcali na brod, pobacali ih dole, posjeli po palubi, zagledali se u obrise otoka i maštali o proteklim godinama. Novima su pojašnjavali okolinu, davali upute te im pričali stvarne ali i izmišljene priče o doživljajima proteklih godina na otoku.

Na krmi broda je sjedila manja grupa koja se ni na tren nije odvajala. Činili su ju dvije cure i tri dječaka. Već u Osoru, kada su se ukrcali, odvojili su se od ostalih i sjeli zajedno otraga. Bili su iz iste ulice, takoreći susjedi, pohađali su istu školu pa su stoga odlučili zajedno otići na ljetovanje koje je organizirala njihova škola. Završili su sedmi razred sa lijepim uspjehom pa nisu imali poteškoća da ih roditelji puste na logorovanje. Bili su to Branko - »Čibe«, Ivan - »Doni«, Peter - »Pero«, Alenka - »Lena« i Majda - »Gusar«. Po staroj navadi iz škole svatko je imao svoj nadimak. Nedodirljivi vođa grupe bio je Čibe, kojeg je jedino mogla ugroziti Majda zbog njenog pomalo »dječačkog« ponašanja radi čega je i dobila nadimak »Gusar«.

»Kada bi za naše logorovanje znala Pika, odmah bi nam bila dala zadatak da pišemo za naše novinarsko društvo u školi«, rekla je Lena.

»Pa zašto i ne, ako doživimo nešto zanimljivo i uzbudljivo«, branio je Čibe učiteljicu Melnikovu. Bila je to učiteljica slovenskog jezika, voditeljica novinarske grupe u školi.

»Pa neću valjda samo namakati kupaće gaće u moru i pržiti se na suncu kao riba na gradelama«, gundao je Doni. »Bolje da lunjamo oko.«

Sada su konačno bili na moru, raste-rećeni svih školskih briga. Nije im smetalo što je sa njima bio Tone, učitelj tjelesnog odgoja jer je i on bio prepun ideja i volio druženja. Ploveći morem, ugledali su i otkrili mnoge zanimljivosti: više lijepih uvala i zaljeva, samotne kućice i napuštene ruševine uz obalu, osobito jednu koja se vidjela u jednom

dubokom zaljevu. Pomislili su kako bi bilo super kada bi ju mogli pogledati iz blizine i istražiti. Zaključili su da će zasigurno otkriti mnoge zanimljivosti ovog otoka. Đani je pomalo, gotovo za sebe promrmljao: »A trubili su nam da je na ovom otoku sve pusto, prava tuga, da nema nikakve zabave«.

»Sam si kriv ako se ne znaš zabavljati, ako si nezainteresiran, onda ti je dosadno«, razmišljao je Čibe. I pritom se sjetio knjižice koju je kupio u Rijeci u kojoj je pročitao više zanimljivih podataka o ovom otoku.

Barba Miro je odjednom naglo okrenuo kormilo i brod je u oštrom zavoju skretao oko svjetionika.

»Hoćemo li uskoro do odredišta?«, upitao je Čibe.

»Još nekoliko minuta pa ćemo bit doma«, uzvratilo je barba Miro i okrenuo se prema grupi koja je sjedila na krmi.

Sunce je upravo dotaklo vrh Osoršćice i postalo tamnocrveno. Pod tim večernjim zrakama zalaska sunca ukazala im se sjena velike zgrade od kamena. Izgledala je kao nijemi stražar koji budno čuva da se netko ne bi neopaženo, s mora, prikrao kopnu i iznenađio domaćina.

»A što je ono tamo?«, upitala je Majda i prstom pokazala u smjeru zgrade.

»To ti je Mikložuan, kede živi stuari Mario«, odgovorio je barba Miro, nekim čudnim pomalo tajanstvenim glasom u kojem se nazirao i tračak tuge.

»Zanimljivo zar ne?«, Rekla je Majda. »Gusarska posla«, nasmijao se Doni.

»Zar se ti to meni opet rugaš?«

»Pa jesi li ti gusar ili nisi Majda?«

»Iako sam oduševljena morem, ne znači da sam gusar«, branila se Majda.

»Ako nisi, to ćeš sigurno postati«, dodao je Pero.

»Brani me Lena, opet mi se rugaju!«

»Ma pusti ih Majda, oni se ne mogu nikako susresti sa svojom pameću«, zlobno je odvratila Lena.

»Dosta svađe, nismo se tako dogovorili«, presjekao je započetu svađu Čibe.

Barba Miro je još jednom okrenuo »timun« ulijevo i brod je uplovio u miran, vrlo dubok zaljev. Sva je istočna strana otoka do sada bila prepuna zelenila i potpuno nenaseljena. Nekoliko kućica koje su putem uočili bile su zapuštene i ruševine i kao da su pričale

da su nekada ovdje živjeli ljudi koji su ih odavno napustili.

Zaljev u koji su uplovili odjednom im je podario sasvim drugu sliku. Tri skupine kuća čučale su uz morsku obalu a s njihovih su prozora žmirkava svjetla pozdravljala brod koji je dolazio s tolikim mladim ljudima. Oni su bili obećanje da se život ponovno vraća u ove krajeve koji su djelovali jako pusto. Većina domaćih ljudi razišla se cijelim svijetom a ponajviše u Ameriku.

Na početku zaljeva bijelile su se visoke stijene s više crnih otvora, špilja. Malo dalje pojavila se velika borova šuma pa malo naselje a potom opet zelena šuma. Slijedila je usamljena bijela kuća, mali svjetionik pa opet par kućica, nekakav voćnjak, par usamljenih stabala i gusta zarasla šuma. Završetak zaljeva skrivao se u mraku. Morat će sve to istražiti a naročito kraj tog zaljeva.

Grupica se na krmi podigla i tiho promatrala kako barba Miro barkom uzdužno presijeca zaljev i počinje s pristajanjem.

»Arivali smo«, rekao je kada je njegov sin Renato, koji je cijelo vrijeme stajao na provi, bacio konop na mul.

Voditelj koji je pratio ovu novu grupu, prvi je s broda skočio na mul, gdje su ih dočekali upravitelj tabora s još trojicom iz uprave. Nestrpljivo su čekali novu grupu jer je u taboru bilo pusto od kada je prošla otišla. Svi su polako napustili brod i mahali barba Miru u pozdrav. Pješice su se uputili prema taboru gdje ih je čekao smještaj.

»Možemo li Vam se javiti kada budemo imali vremena?«, oprezno je upitao Čibe barbu.

»Morete kada vas je voja, prite do nas po onuon putiću uz muore pa onda goreka. Ne morete falit. Videli ste kuću, ondeka ćete nas nuać«, uzvratilo je barba Miro.

»Hvala, brzo ćemo doći.«

»Nemojte samo obećati nego svakako dođite«, upozorio ih je Renato.

»A to ne, što obećamo to i ispunimo«, rekao je Čibe.

Na tren su zastali na mulu i ispratili pogledom brod koji se lagano odmakao i zavio u dubinu zaljeva. Zatim su se pridružili ostalima. Upravitelj je određivao gdje će se smjestiti. Majda i Lena su dobile šator za dvije osobe pored šatora dječaka uz rub tabora. U neposrednoj

je blizini rasla grupa velikih borova. Ispod njih će naći dovoljno hladovine ako im bude prevruće. Dok su djevojke smještajem bile vrlo zadovoljne, dečki to baš i nisu bili. U njihov je šator, pored njih troje smješten jedan dečko, prava grinta, koji se držao jako kiselo. Imao je gitaru pa su se pitali da li uopće zna svirati. Čibe, Đani i Pero morali su se pomiriti s društvom Karleka, kako se on zvao. Trpit će ga noću a danju neka ide k vragu. Ne moraju se s njim družiti.

Udaranje po nekom željeznom predmetu bio je znak da moraju na večeru koja im je zbog umora i gladi još više prijala. Po večeri ostali su sjediti za stolom.

»Idemo li na spavanje ili ćemo još malo pričati«, radoznalo je upitala Majda.

»Predlažem da odemo do mulića i da još malo uživamo u ovoj predivnoj večeri«, rekla je Lena.

»Rooooomantikaaaaaa.....«, pokušao je otpjevati Đoni.

Svi su ga strogo pogledali pa je odmah ušutio. Ustali su sa stola ne prozborivši ni riječi i uputili se prema moru. Đoni je išao posljednji. Sjeli su na mulić.

»Konačno smo na moru«, ustanovio je Čibe.

»Pametna pomisao«, dodao je Đoni zajedljivo.

»Nadam se da će biti zabavno«, primjetila je Lena i dodala: »Danas je bilo baš super«.

»Čula si što je rekao barba Miro o Miklaužu?«, pitao je Đoni Majdu.

»Mikložuanu, budalo, to će biti prava stvar za nas, bilo bi dobro doznati što je s onim starim čovjekom kojeg je barba Miro spomenuo«.

»Što bi bilo, možda su dobri prijatelji, činilo mi se da mu ga je nekako žao, možda zato što živi sam, daleko od ljudi.«

»Eh, to ti se samo činilo«, mudro će Čibe počevši skidati cipele, kako bi mogao umočiti noge u more.

»Zar ćeš nogama probati da li je more slano?«, mirnim ga je glasom upitala Lena.

»Ako ja ne uspijem nogama, ti ćeš jezikom!« Bio je ljut Čibe.

Majda je nastavljala misliti o svojoj temi: »Ja ću otići gore do zgrade pogledati u čemu je stvar, jako sam radoznala«.

»Samo ti idi«, rekao je Pero a potom se naglo trgnuo i ušutio: »Što je to?«

Nešto niže uz obalu začula se gitara. Svi su naglo okrenuli glave u smjeru odakle su čuli zvukove. Ugledali su na stijenama Karleka kako se muči sa sviranjem. Nikako nisu mogli shvatiti što to svira a cijelo im se vrijeme činilo da uštima gitara.

»Oh ta grinta«, mrmljao je ljutito Đoni. »Čujete li sada što nam je uz pomoć našeg upravnika podarila sudbina«.

»Što ti opet nije po volji?« začuli su glas iza leđa. Bio je to učitelj Tone. »Vas petoro stalno po svom, je li?«

»Nije baš tako učitelju«, uzvratilo je Pero »ali onaj je slavni gitarista s nama u šatoru«.

»I što ne valja?«

»Samo poslušajte, svira a ne zna, još će početi i pjevati, zar smo baš njega morali dobiti u šator«, gundao je Čibe. »Bilo bi bolje da ste nam dodijelili nekog iz naše grupe. Barem se poznamo. Za ovog ne znamo ni odakle je.«

»Neće biti strašno. Po noći će biti tišina a danju će on biti sa svojom grupom i neće vam smetati. A sada na spavanje u šatore, za danas je bilo dosta!«

Ustali su bez primjedbi i krenuli prema svojim šatorima. Današnji je dan stvarno bio dug i naporan. Morat će srediti mnoštvo utisaka a to je najljepše u krevetu.

»Laku noć učitelju.«

»Laku noć, dobro spavajte«, oprostio se od njih učitelj Tone.

Pred šatorom su zastali načas.

»Ujutro, poslije doručka, moramo se dogovoriti što ćemo sutra raditi«, odlučio je Čibe.

»Ako si danas dobro gledao oko sebe, bit će jako puno zanimljivih stvari i teško ćemo sve to obaviti«, posljednja je zaključila Magda.

Uvukli su se u šatore, a dečki nisu ni primijetili da im se i Karlek pridružio kada je prestao svirati. U stvari Karlek je bio jako pažljiv i nije ih probudio dok je tapkajući u mraku ušao u šator i pronašao svoj ležaj.

Pod borovom šumom ubrzo se moglo čuti samo disanje, tek tu i tamo poneko hrkanje koje nije ometalo zrikavce koji su se neumorno glasali. Čak se i more smirilo kao da ni ono nije željelo probuditi mlade ljude u šatorima.

II - IDEMO NA KUPANJE

Dan je počeo uobičajeno. Pospane su glave provirile iz šatora, zažmirile u sunčano jutro i odmah začule cvrčke kako neumorno cvrče svuda oko njih. Bio je to znak da će dan biti prekrasan. Smola koja se cijedila s borova, opojno je mirisala a tek se tu i tamo čuo šum valova koji su zapljuskivali mul.

Naše se društvo pojavilo pred šatorom. Đoni je bio u prekrasnoj šarenoj pidžami što je izazvalo smijeh i puno zafrkancije na njegov račun. Iz šatora je izvukao Peru i Čibu koji su još sneni mlatarali rukama i nogama. Lena i Majda su sjele pred šator, podvukle noge pod sebe i razmišljale gdje su i što im je činiti. Iz šatora u kojem su spavali dečki čulo se hrkanje. Bio je to Karlek koji je spavajući grlio gitaru.

»Ovaj bez svog pršuta ne može živjeti ni sekunde«, nasmijao se Đoni. »Tko zna, možda će s njom i u more«.

»Da možda mu posluži kao čamac«, bio je duhovit Pero.

»Možda je zaljubljen«, komentirala je Lena.

»Koja bi njega htjela«, nasmijao se Đoni i dodao »on joj ne bi znao odsvirati ni serenadu«.

U tom se trenutku začula zvonjava po željeznom trokutu što je bio znak da je vrijeme doručka.

»Društvo, hrana je na stolu«, stručno je ustanovila Majda. »Brzo u kupaće gaćice i juriš«. »Ja već imam ogromnu paučinu u stomaku«, jaukao je Đoni.

U istom trenu uletio je u šator i prije nego su Pero i Čibe uspjeli ući već je izjurio iz njega u kratkim hlačama i u majici te otrčao do sale za jelo. Ostalima nije preostalo ništa drugo nego da ga trčeći slijede.

Galama i vika probudila je i Karleka koji je klečeći provirio iz šatora i zamrmljao: »Pa gdje svi žure tako rano?« Ali kada je čuo lupu posuđa, sjetio se hrane, zgrabio gitaru i pohitao na doručak.

Sala za jelo bila je napravljena vrlo skromno i jednostavno. Bilo je tu nekoliko stolova i klupa a iznad njih razapeta tenda od šatorskog platna i to je bilo sve. Upravnik tabora odredio je dežurstvo za djevojke koje su dijelile hranu. Više od stotinjak djevojaka i dječaka bilo je okupljeno oko stolova po grupama iz različitih škola. Još se međusobno nisu poznavali pa su bili okupljeni uz svoje

učitelje iz matičnih škola. Već za nekoliko dana slika će biti sasvim drugačija jer će se svi upoznati i zajednički družiti.

Naša je klapa našla mjesto iza prvog stola odakle se vidjelo more. Đoni koji je stigao prvi za stol, već je pojeo svoj doručak i spremio ga u svoj »putujućij mijeh« kako je on nazivao svoj trbuh. Nakratko je promatrao druge kako jedu a zatim se obratio učitelju koji mu je sjedio nasuprot.

»Učitelju Tone, kakav je dogovor? Moramo li biti svi zajedno ili možemo sami lutati okolo?«

»Najprije ćete dobiti upute od upravitelja pa ćeš tada dobiti odgovor. Nećemo stalno biti zajedno a ja hoću samo da znam gdje svakog od vas mogu pronaći.«

»O. K. Nas pet«, namignuo je Čibe društvu »bili bi skupa, što dalje od glupana s gitarom. Tamo gdje bude on, mi sigurno nećemo biti.«

»Zašto vam toliko smeta, lijepo mu objasnite da se ne divite njegovoj svirci pa možda i prestane svirati.«

»Ma da, a ako neće?«

»Onda ću se ja s njim dogovoriti.«

Nakon doručka čekali su upravnika. Došao je ubrzo i dao im upute o ponašanju u taboru. Svatko od njih morao je nešto raditi. Naše je društvo bilo zadovoljno jer su prvog dana bili slobodni ali su shvatili da posao neće moći izbjeći. Cure su imale dežurstvo u kuhinji i zadatak čišćenja a momci su morali prikupljati drva i nositi vodu s izvora na Pogani jer u taboru nije bilo ni vode ni struje.

»Zaniljivo«, rekao je Čibe, »mi smo stvarno u srcu netaknute prirode.«

»Da, ako uzmemo u obzir da se ondakud ne pojavi neka grinta«, gundao je Đani.

»Pero, čuo si upravnika, ne moraš se ni prati jer nema vode. To je tu zabranjeno. Smiješ samo u more i sada Đoni, tvoje šale neće biti neslane!«

»Ni tebi neće biti bolje. Samo pazi da ne postaneš bakalar.«

»Stara je istina da je jako zdravo kada ti sunce spali sol na koži«, brbljala je Lena, sjetivši se priče svoga nona koji je nekada služio u mornarici. »Što duže ostane sol na koži, zdraviji si, a najgluplji su oni koji trče iz mora odmah pod tuš jer ih svrbi. Oni pocrvene kao kuhani jastozi i jauču zbog opekline. Kada bi se opustili na suncu i u morskoj vodi bili bi zdravi kao dren. Ja sam uvijek tako

radila i zdrava sam još uvijek hapčihaa... Upute su završene.«

»Bravo Lena, super. A zašto si navukla na sebe svu tu odjeću, od ranog si jutro znojna. Tebi je stvarno zima?«, smijao se Đoni.

»Ja mislim da nam neće trebati puno odjeće«, rekao je Čibo. »Što manje tekstila to bolje.«

U međuvremenu je upravnik završio sa svojim uputama od kojih naša petorka ni polovinu nije čula. Međutim bilo je bitno da ih je čuo njihov učitelj koji će ih na njih podsjetiti, bude li to potrebno.

»Predlažem da se ne udaljavate previše od tabora jer ćete se izgubiti. Ne izlazite se prvih dana previše suncu jer će vas ispeći. Najprije pospremite šatore i onda možete na kupanje.«

Ostale upute upravitelja naše društvo nije čulo.

»Idemo«, viknuo je Čibe i svi su potrčali prema šatorima i brzo ih pospremili. Zabunom su u žurbi pospremili i čak i Karlekov ležaj jer njega nije bilo.

»A sada na kupanje« povikao je Čibe i svi su požurili do mulića koji je bio napola porušen i nalazio se na samom kraju tabora. Rastrli su ručnike po osušenoj morskoj travi koju je tijekom zime more naplavilo na obalu i spremili se za prvi skok u more. Neki su skočili na glavu, neki na noge a samo je Lena polako ulazila u more. Nakon dužeg vremena provedenog u moru, umorno su izašli i polijegali na ručnike.

Kao i uvijek do sada na početku smjene svi iz tabora kupali su se u uvali ispred njega. Tek kasnije, treći, četvrti dan, odvajale su se grupe, tražeći samoću i mirnije mjesto za kupanje podalje od uvale.

Naše je društvo ležalo na ručnicima i komentiralo prve utiske o moru, suncu, uvali, kućama uz obalu i svemu ostalom. Potom su ušutjeli, okrenuli se na leđa i gledali kako galebovi lete iznad njihovih glava i vrlo se čudno glasali. Prvi se iz maštanja probudio Čibe. Ispod ručnika izvukao je malenu tanku knjižicu - turistički prospekt otoka Cresa i Lošinja, koji je kupio u Rijeci. Uvijek je to činio kada je negdje putovao. To mu je kasnije bilo vrlo korisno u novinarskoj sekciji u koju je bio u školi upisan. Pomno je zabio nos u čitanje.

»Otkrio si nešto novo?«, upitao ga je Pero koji je nagnuo glavu prema Čibi piljeći u knjižicu.

»Mmm«, odsutno se javio Čibe.

»Kako možeš sada čitati, kako ti se da, bolje rini nos prema suncu. Jedna pjega više ili manje na tvom licu neće previše utjecati na tvoju ljepotu«, zezao ga je Pero.

Čibe je ljutito učas bio na nogama. »Dat ću ti ja ljepotu i pjege. Đoni, daj!«

Pero je prekasno shvatio što će mu se desiti. U tren su ga uhvatili, jedan za ruke a drugi za noge i začas je bio u moru. Kada je isplivao i uspio udahnuti već ga je nešto povuklo natrag u dubinu. Tek mu je tada bilo jasno da su i ostali skočili u more i da ga žele zagnjuriti. Nije čekao da ispliva nego je ronio na drugu stranu i pobjegao iz opasne zone. Uplašeno je gledao oko sebe. Opasnosti više nije bilo. Čibe i Đoni već su izlazili iz mora i rugali mu se. Ma dobro, vratit će on to njima kad mu se ukaže prilika. Znao je da Čibe ne podnosi zezanje na račun njegovih pjega. Tu na moru one će se sigurno povećati pa će biti još osjetljiviji. Polako je otplivao na kopno da se osuši.

»Jesi se ohladio?«, upitala je Majda.

»Jezik za zube gusaru jedan, ionako sam htio u vodu. Sunce jako peče kao i zloba sa tvog jezika«, grubo joj je uzvratilo.

»Hajmo još jednom svi u vodu«, predložila je Lena, »a onda ćemo se osušiti u sjeni. Inače ćemo stvarno biti kao kuhani rakovi.«

Prijedlog im se svidio i učas su se svi praćakali u vodi kao male patkice i pravili gluposti. Peri se ubrzo ukazala prilika da prijateljima vrati i zagnjuri ih. Majdina mu je pomoć dobrodošla.

Zatim su izašli iz vode, uzeli svoje stvari i vratili se do šatora.

Na Đonijev prijedlog sjeli su pod borove na maloj uzbrdici nedaleko granice tabora. Šest borova tvorilo je krug a tlo pod njima bilo je mekano kao tepih jer je bilo prekriveno mnoštvom borovih iglica. Mjesto je bilo idealno za njihove sastanke. Ustanovili su da im tu nitko neće smetati a imali su i lijep pogled na skoro cijeli tabor.

»Hajde Čibe«, započela je Lena razgovor »na sunce s novostima.«

»Nema ih puno, prospekt je loš. Ne mogu shvatiti zašto su stvari uvijek tako nezanimljivo napisane. Turistički vodiči puni su beskorisnih podataka. Ako želiš nešto više doznati, moraš kupiti knjigu a to ti osuši džep. Često ne možeš ni kupiti

knjigu jer ju nitko nije ni napisao. Već sam doma tražio više podataka o ovom kraju, ali ništa, a fali mi i jedna bolja karta.

»Onda tuga«, prekinula ga je Majda.

»To ne. Možda nismo na pravom mjestu. Čini mi se da bi bilo bolje da smo odsjeli u Osoru. Tamo je bilo naselje već u grčkom i rimskom razdoblju. Tu piše da je još jako puno stvari pod zemljom, da je malo toga istraženo.«

»Ma baš bi se tebi dalo gurati glavu pod zemlju po ovoj vrućini«, komentirao je Đoni.

»Ja više volim ono što je iznad nje, što možeš vidjeti bez po muke.«

»Imaš pravo, ali zamisli da pronademo grčki ili rimski kip.... Ali to nije sve. Čini mi se da se i ovdje ima što za otkriti. Na samom kraju našeg zaljeva moralo bi biti groblje sa starom crkvom, a u blizini sela neke važne zgrade. U zaljevu Martinšćica nalaze se čak i ostaci stare rimske vile, a pronađen je i mozaik.«

»Ej, pa još i Majdin Miklauž«, dodao je Pero.

»Mikložuan, budalo jedna«, viknula je Majda.

»Kada ćete konačno zapamtiti to ime!«

»Predlažem da prošetamo zaljevom i usput se raspitamo kod domaćih ljudi. Oni će najbolje znati, naročito stariji«, rekla je Lena.

»Super prijedlog«, oduševio se Čibe.

»Dopustite jednu primjedbu«, upleo se Đoni. »Meni se ni najmanje ne da hodati okolo po ovoj vrućini. Mogao bih dobiti sunčanicu.«

»Primljeno«, odlučio je Čibe. »Valjda i drugi tako misle, možemo se prošetati po zalasku sunca ili ako se vrijeme pogorša. Danju ćemo se kupati i sunčati a moramo odraditi i dežurstvo u taboru.«

Nakon ove odluke razgovarali su o jučerašnjem putovanju te odjednom utihnuli. Zamislili su se i svatko je u sebi razmišljao i planirao što bi se moglo raditi slijedećeg dana.

III - NASELJE SA SVJETIONIKOM NA KRAJU RIVE

»Ej!«, odjednom je poskočio Đoni, »prije si spomenuo zaljev s rimskom vilom! Kako ćemo doći do njega?«.

»Čamcem, naravno«, glasno je razmišljao Pero.

»Da, samo Gdje ćemo naći čamac?«

»Na molu smo prije vidjeli dva«, rekla je Majda.

»Možda bi nam jednog iznajmili ako su u vlasništvu tabora.«

»To ne bi bilo loše«, razmišljao je Čibe.

»Ili kod barba Mira? Sigurno nema samo onaj veliki brod kojim smo jučer stigli. Domaći ljudi zasigurno imaju i manji čamac, a i rekao je da mu se javimo. Ako nam ga iznajmi, možemo tamo i po ovoj najvećoj vrućini, stanemo u nekoj uvali, okupamo se i idemo dalje.«

»Uhvati vesla i jedan - dva, jedan - dva«, pokazivao je Đoni veslajući rukama zrakom. »Baš je dobro gimnasticirati!«

»Tebi je na umu neki dobar motorčić«, podbola ga je Majda. »Ja bih radije imala jarbol i jedro.«

»Gusarska posla! Vidite li s kim mi imamo posla«, uzvratilo joj je Đoni. »Trebalo ti još samo crvena marama s točkicama, povez preko oka, drvena noga i sablja da se s njom obraniš od obada.«

»Mrcino jedna«, poskočila je Magda i pokušala udariti Đonija, ali je on hitro poskočio i spretno se popeo na obližnji bor.

»Prestanite vas dvoje!«, naredio je Čibe.

»Ja hoću, ali gospođica gusar neće.«

»Dobro Đoni, nemoj me non stop zafrkavati.«

»Pokušat ćemo posuditi neki čamac od tabora ili nekog drugog, na vesla, motor ili jedra«, zaključio je Čibe.

»Snaći ćemo se. Ako bude trebalo, zamolit ćemo i učitelja. Mislim da će on biti na našoj strani.«

»Predlažem ti da počneš pisati dnevnik«, rekao je Đoni.

»Počni ovako: 1. kolovoz - probudili smo se u sedam, u osam doručak, u dvanaest ručak, u sedam večera. Osim toga, kupali smo se, sunčali i malo sam maštala o svom princu na bijelom konju. Zatim nastavljaš: 2. kolovoz: Isto kao jučer. 3. kolovoz: Isto. 15. kolovoz: Svi dani bili su jednaki, praznici su bili super.«

»Prokleta beštija!«, razljutita se Majda. »Zar ti stvarno ne znaš drugačije nego da me stalno zadirkuješ!?«

»Pusti ga Majda«, branila je Lena Đonija. »Vidiš da je budala, mada možda mu ideja i nije tako glupa. Ne bi bilo loše pisati dnevnik! Tako barem Đonijeva slamnata glava ne bi zaboravila što smo sve proživjeli. Dnevnik nam može biti od koristi!«

»Što si tražio, to si i dobio!«, doviknuo je Čibe.

Razgovor je utihnuo. Mirno su smišljali planove za šetnje i nabavku čamca. Najviše ih je žuljalo dežurstvo koje nisu mogli izbjeći. Stoga su se složili kako bi bilo najbolje zamoliti upravitelja da svi dežuraju zajedno, istog dana. Taj je zadatak dobio Čibe. Kada se vratio s razgovora, na licu mu se vidjelo da je svoju zadaću uspješno obavio.

»Kako ti je to uspjelo?«, prvi je radoznalo pitao Pero.

»Lako, dežurat ćemo svi u petak; vas dvije ćete čistiti s ostalima u taboru, a nas ćemo trojica nositi vodu. Upravitelj je naložio kako vodu treba crpiti dva puta dnevno, ujutro i navečer. Ako se budemo dobro organizirali, mogli bismo sve obaviti ujutro pa bi popodne bili slobodni. Vas bi dvije ionako čistile samo ujutro. Što se čamca tiče, ništa. Tabor ga ne iznajmljuje, a ostali su u privatnom vlasništvu.«

Ostatak tog popodneva brzo je prošao. Nakon ručka bio je obavezan odmor i to mi je odgovaralo. Umor od puta, sunce i more, učinili su svoje. Popodneвно je sunce zašlo za Osorščicu, obala se ispraznila i naše je društvo krenulo prema šatorima. Presvukli su se, odjenuli trenirke, objesili na konopce »zastave« - kupaće kostime i ručnike, i spremili se na istraživanje.

»Čibe, kamo ćemo?«, pitali su.

»Smjer, svjetionik na rivi, onaj isti koji smo jučer vidjeli pri dolasku«, odlučno je odgovorio Čibe.

Spustili su se do obale, rekli učitelju kuda idu i krenuli prema zaljevu. Kroz prolaz u žbunju, stigli su do nešto šire staze, probili zavoj i ugledali malu grupu kućica koje su se kao pilići stiskale uz obalu. Na početku tog istog zaljeva, nalazila se velika riva sa svjetionikom koja je služila za pristajanje velikih brodova redovite linije među otocima. Nekako im se nije uklapala u okolinu. Bila je previše moderna za ovo staro ribarsko naselje.

Najprije su odlučili razgledati rivu. Došli su do ferala, koji je stajao na samom njenom kraju i popeli se na njega stepenicama. Odatle su imali izvrstan pogled na kućice, otvoreno more a moglo se vidjeti i duboko u zaljev.

»Vidi se i tvoj Mikložuan«, upozorio je Pero Majdu na zgradu koja se uzdizala iz grmlja na uzvisini s druge strane zaljeva.

»Imaš pravo, samo ne znam zašto mi svi govore da je moj«, rekla je Majda.

»Pa zato jer si ga ti prva otkrila«, pojašnjava je Čibe.

»To da, a i prva ću ga pogledati. Budite bez brige, samo nemojte gnjaviti ako otkrijem nešto zanimljivo.«

»Gdje bi mogla biti kuća barba Mira?«, pitala je Lena.

»Čini mi se da je iza onog brežuljka«, pokazao je Čibe na uzvisinu gdje je drveće raslo kao na nekim terasama a presijecao ih je visoki kameni zid. »Pitat ćemo kasnije u selu.«

»Tamo vani, na otvorenom moru vidi se neki otok!«, upozorila je Majda. »Nije ni tako daleko a izgleda da na njemu nema ljudi.«

»Golim okom to ne možeš vidjeti«, rekao je Đoni. »Čibo, imaš li dalekozor sa sobom?«

»Ostavio sam ga u taboru ali mislim da je otok i tako predaleko.«

»Mogli bi do njega na izlet«, rekla je Majda.

»Imaš pravo. Tako maleni otok treba zauzeti i proglasiti privatnim vlasništvom, tako su nekad radili gusari«, zadirivao je Đoni.

»Ne varaš se ako istraživače nazoveš gusarima, na takvim malim otocima našli su neinteligentna bića poput tebe«, Majda nije htjela ostati dužna Đoniju.

»Predlažem«, upleo se Pero, »da se najprije potučete, a zatim bratski ohladite u moru i zakopate ratnu sjekiru.«

Oboje su se ljutito pogledali i sjeli na lukobran podalje jedno od drugoga, da se ne bi ponovno posvađali. Okrenuti prema naselju promatrali su male kućice koje kao da su im pričale o prošlosti. Stisnute jedna uz drugu, na samoj obali, sigurno su služile ribarima. Na tu ih je pomisao navelo nekoliko čamaca vezanih uz manji mulić u samom dnu uvale. Na suprotnoj strani, preko puta naselja, izdizao se još jedan brežuljak na kojem su se vidjele brojne terase. Izdaleka se činilo kao da se radi o voćnjaku. Teren je bio uređen i ispresijecan brojnim kamenim zidovima - gromačama.

Iza tog brežuljka začuo se zvuk motornog čamca. Na krmi je sjedio barba Miro dok je žena sjedila na provi, a na palubi se vidjelo puno mreža.

»Barba Miro ide u ribolov«, zaključio je Čibe.

»Zar sa ženom?«, začudio se Pero.

»A zašto ne, zar ti misliš da mi žene

nismo ni za što!? Ovdje žene u svemu pomažu, a i dobro poznaju more!«

»Čamac im se približio te su svojim novim poznanicima mahali. Žena na provi i barba Miro uzvratili su im pozdrav.

»Volio bih poći u ribolov s njima«, uzdahnuo je Čibe.

»Tako bi nešto i naučio. Ako bude prilike, pitati ću ga mogu li i ja s njima.«

»Za smetnju bi bio odličan«, pomalo ga je ljutila Majda.

Gledali su kako se čamac udaljava i nestaje iza rta na lijevoj strani zaljeva.

»Prijetelji, ja sam žedan«, rekao je Đoni.

»Vode ima dosta«, namignuo je Pero i pokazao na more.

»Danas dok smo ručali, čuo sam da tu negdje postoji buffet ili gostiona. Ako želimo biti istraživači nepoznatih otoka, onda moramo pronaći i to gurmansko gnijezdo.«

»Kreni lijepo od kuće do kuće«, javila se Lena. »Ako ne pronađeš gostionu, u posljednjoj kući sigurno ćeš dobiti čašu vode. Bolje ni ne zaslužuješ.«

»Mislim da znam gdje je gostiona.« Đoni je rukom pokazivao prema jednoj kućici uz obalu, ispred koje je sjedilo nekoliko osoba.

»Toliko ljudi ne sjedi samo tako ispred kuće. Hajdemo!«

Skočili su sa lukobrana i krenuli prema kućici za koju su mislili da je gostiona. Nisu pogriješili. Oko nje je bilo postavljeno nekoliko stolova. Potražili su mjesto uz zid s morske strane u koji je zapljuskivalo more. Sjeli su, a Đoni se uputio prema vratima, zastao i viknuo: »Što ćemo!?«

»Sok i mineralnu vodu«, odlučio je Čibe.

Đoni je nestao iza vrata i vratio se nakon duljeg vremena s pladnjem na kojem je nosio boce.

»Ovdje je samoposluga. Gostioničar je tražio novce prije nego li je rekao što uopće nude, a onda mi ni čaše nije želio dati. Rekao je neka pijemo iz boca jer bi čaše mogli razbiti.«

»Voda, voda je ovdje problem«, shvatio je Pero.

»Kako će oprati čaše kada ih mi zaprljamo? Ne može ih prati u moru. Uostalom, koliko si puta doma pio iz boce, a da na čašu nisi ni pomislio.«

»Samo, kakva ti je ovo gostiona? Jedna prostorija, bez kuhinje, samo hladnjak,

par stolova i šank.«

»Hladnjak? Pa ti si poludio! Kakav hladnjak kada tu nema struje?! Zar ga hladi na morsku vodu?« Čudili su se svi.

»Ni meni nije bilo jasno, pa sam pitao: stvarno ima hladnjak ali ne na morsku vodu nego na butan plin.«

»Dobro su to smislili«, zaključuje Čibe.

Ubrzo su se uvjerali - piće je stvarno bilo hladno pa gostioničaru nisu zamjerali što im nije poslužio čaše. Potom su riješili i problem svjetla kada su na prozorima ugledali dvije plinske lampe. U jednom je trenutku Majda upozorila Lenu na prvu omanju kućicu iza gostione. Bila je skromna, poput ostalih, samo što se u njenom kutu nešto pomaklo.

»Starica«, Lena je prepoznala mračnu siluetu.

Starija žena koju su djevojke primijetile, polako je ustala uz pomoć štapa, koraknula prema gostionici, mahnula rukom, okrenula se i polako ušla u kuću.

»Čudno, zar ne?«, okrenula se Lena prema Majdi.

»Dečki, jeste li vidjeli?«, upitala je Majda.

»Što? Onu staru ženu?«, slegnuo je ramenima Pero.

»Da, mahnula je rukom, a zatim nestala u kuću.«

»To je moja majka«, iznenada im se obratio gostioničar iza njihovih leđa. »Mahnula mi je da ide u krevet. Ima puno godina i rano liježe. Gotovo čitav dan prosjedi u kutu.«

»Majda, ti odmah vidiš duhove!« Naljutio se Čibe i zahvalio gostioničaru na objašnjenju.

»Ajmo doma«, predložio je Pero.

»Mislim da će uskoro večera«, sjetio se Đoni.

»Ti samo misliš na klopnu«, obratila mu se Majda.

»A što ću drugo, da lovim duhove?«

»Prestanite već jednom vas dvoje! Idemo!«, mirila ih je Lena.

Ustali su i krenuli prema taboru gdje je Đoni napokon mogao umiriti svoju gladnu dušu. Nakon večere sjeli su pod borove i dogovorili se da će sutra krenuti obalom prema jugu. Maštali su o pećinama koje su vidjeli u zaljevu kada su dolazili u tabor. Majda je predlagala da odu na Mikložuana ali je odustala jer se morala prikloniti većini pa su joj obećali da će do Mikložuana otići drugi dan.

(nastavak u sljedećem broju)

MUOJ KAIĆ

Ma baš je lijep muoj kaić,
kako šesan mluađ mladić.

Zibje se armižuan za mulić,
plava po muoru kako ftić.

Ni virgul, inbarluan ni inprovuan,
po kanavete je lijepo štiluan.

Ima karmu, koluombu i pruovu,
tambić, bukapuortu i kuvijertu novu.

Da se ne razbije na muruade pajet,
za se posest i počinut, muali banket.

Uzguor santine je spereni pajuol,
na njemu stuari, ruzinaf bujuol.

Ima parići, škeram i štrop,
barbetu, konop, dofñ i grop.

Korpomorto, uankoru, pijendul i kadinu,
juarbul, suartige, jidro i lantinu.

Pot pruovu su popone i menulijera,
tri tunje, dumpluara i brankarela.

Ma ni van uon samo štuko e pitura,
uon van je vero de bela figura.

I dokle bude mogal na njega se imbarkat,
vavek ću ga tijendit, nikad prodad.

Ljubo Galjanić

VIJUJAJ

Judi vijajaju, navigaju,
po muoru, po nebu, po kraju,
kuda i kako znaju.

Jeni vijajaju
za čuda svijeta vit,
z'prijateljti bit i
lijepo se diviertit.

Drugi vijajaju
za kruh zaslužit
i malo doma bit.

A neki išću
mir i sreću
na Bali
aš in to doma fali.

Svi parćuju i nekan arivuju
cijeli život je vijujaj.

Kada pride vrijeme
da puartin i ja
na zadnji vijujaj,
onda dragi moji Boh
i to je zuame kruaj.

A vi morate
umet živet kuntiento
učinit još jedan vijujaj
aš je od svega svijeta znuađ
najlepći naš kruaj.

Marući Toić Badurina

SVE PASUJE

Niš ni zavavek.
Vrijeme teče, odmiče,
naši judi šparuju sve više.
Živet će samo ko se napiše.

Badurini - Lunjanjevi,
Toići, Lazarići,
Kosići, Ožvaldele,
Kučići, Lovrići, Plešići, Lekići,
Marušići, Butkovići,
Zorovići, Benvini,
Muškardini,
Kremenići, Bernabići, Brusići,
Matušani, Haržići - Badurini,
Bajčići, Rukonići,
Galjanići, Pinezići,
Milušići
i još drugi za kih znuaće.

Svi su oni čuda stvorili,
udelali i na kraju sve
nuan pustili.

Mi smo dužni
to štimat i čuvat
i nikomu ne dat.

Samo tako će našin decuan
to ustat.

Sve se promjenjuje,
pasuje, obruaće.
Arivuje novo vrijeme,
arivuju novi judi
i sve opet spočetka.

Život teče daje kako rika.
Ustat će zavavek,
naše lijepo selo,
naša dika.

Marući Toić Badurina

MORBIN

Okolo kuće jedan veli kažin,
svo je bluago šlo vaf morbin.

Teče tovar za tovaricu,
zajahal prasac na prasicu.

Uz kobilu je pruonti kuonj,
potiježe gra vražji vuonj.

Kvile fci i maške njuarču,
petesi na kokoše skuauču.

Kluavra parč za kozinu,
pruaz se parti na ofćinu.

Sve to gijeda brižan Toni,
v'glavine mu sve neš zvoni.

Pak bi i uon česagot umočil
z'gušton partidu ol dvije učinil.

Ljubo Galjanić

MREŽE KALAT

Kasno popuolne puoć,
namore pred nuoć.

Sve mreže prontat,
muali kaić odvezat.

Duobru seku adoćat,
po rubiću sve kalat.

Bijeli senjual v'muore pustit,
jedan Očenuaš potiho zmolit.

Pomalo nazad do mula tornat,
kaić nanovo dobro armižat
i puoć spat.

Po škuru se stat,
na kaić se inbarkat.

Sve cime odvezat,
puoć senjual iskat.

Nuać mrežu i salpat,
po rukah ju svu pasat.

Ribu znijet, kaić oprat,
još i santine osekat.

Na mul koštat.
Trudan doma tornat
i žene ribu pokazat.

Česagot za doma fermat,
za vičeru ol obet prontat.

Starnu ribu za prodad,
neš i susedu regalat.

Muokre brageše kambijat
Jedan španjolet važgat
i puoć marendat.

Ljubo Galjanić

VICIJI

Fumat, pipat,
ćiketat, tabakat.

Cigaret, španjolet,
po tabaku smardet.

Bićerini trusit,
Prez pameti bit.

Svo vino polokat,
velu balu ćapat.

A ni vrah ni Buoh ne more znat,
do kada šlovek to more zdurat.

Ljubo Galjanić

*SPOMENIMO SE NAŠIH DRUAGIH
KI VIŠE NISU S'NAMI*

**Menka Marušić r. Galjanić, rođena 1925.
Bruno Kučić, rođen 1934.**

Puntarski fuoj su potpomogli:

Jadranka d.d. Mali Lošinj

Obitelj Matrljan

Obitelj Prendivoj

Franko Plešić

Ferućo Brusić

Vojno Kamalić - Belgija

Leo-commerce d.o.o. - Rijeka

Puntarka nova d.o.o. - Mali Lošinj

Sve naše cijenjene čitatelje pozivamo da svojim prilogom potpomognu izlaženje »Puntarskog fuoja«. Vaš prilog možete uplatiti na žiro-račun Zavičajnog društva »Puntari« M. Lošinj broj: 240202006-1100410077 uz naznaku - za »Puntarski fuoj«.

Vaš prilog za list kao i godišnju članarinu možete uplatiti u agenciji »Puntarka« Trg Zagazine 1, Mali Lošinj.

Pozivamo Vas da se sukladno Vašim mogućnostima uključite u akciju prikupljanja nužnih financijskih sredstava za obnovu kapele Svetog Antona na Parhavcu pored Punte Križa.

Sredstva možete uplatiti na žiro-račun Zavičajnog društva »Puntari« - Mali Lošinj, na broj: 2402006-1100410077 uz naznaku - za obnovu kapele Sv. Antona na Parhavcu.

**Zavičajno društvo »Puntari« i uredništvo »Puntarskog fuoja«
Vam se unaprijed zahvaljuje**

Središnja knjižnica Mali Lošinj

1950008652

